

rodna gruda
slovenija

9

september
1976
letnik 23

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

Domovina ima čudovito moč

Slovenija je pravzaprav silno majhna dežela in izredno pestra ter raznolika: navidez brezmejna panonska ravnina — Prekmurje, — čudovito razgiban alpski svet s Karavankami in Triglavom na čelu, ki pomeni simbol slovenstva, skrivnostni Kras z znanim in neznanim podzemeljskim svetom — Cerkljiško presihajoče jezero, svetovno znana Postojnska jama, Pivka jama itd., sončne Slovenske gorice z žlahtno vinsko trto v Prlekiji (Ptuj, Ormož, Jeruzalem, Središče ob Dravi), lahkotno razgibano dolensko gričevje in cviček, Bela Krajina, zibelka partizanstva in slovenske državnosti, Gorenjska z Blejskim in Bohinjskim jezerom in . . .

Zlepa bi ne bilo konca, ko bi se človek, ki je to našo malo domovino prehodil počez in po dolgem, hotel zaustaviti sredi poti, se vvesti in predahniti ter se naučiti lepot, ki jih je bog s široko roko razsipal, ko ga je zaneslo nad naše kraje. Zal je imel tedaj že prazno vrečo ali luknjo v njej, da bi razen lepote padlo iz nje kaj več, kot je zapisal naš največji pisatelj Ivan Cankar, ki je prav tako kot večina Slovencev občutil in doživel mačehovski kruh tujine, saj je deset let preživel na avstrijskem Dunaju.

Nekdaj pretežno kmečko prebivalstvo Slovenije se je v zadnjih tridesetih letih v glavnem prelevilo v delavstvo in meščanstvo. Veliko je kmetov, ki z eno nogo žive doma na zemlji ob kravici in njivi žita ter krompirja, v resnici pa delajo v najbližji tovarni. Prenekateri izmed njih se je zato, da bi sina in hčer obdržal na domačiji in zemlji, odločil, da bo postal kmet-turist. Vzel je posojilo, si popravil ali obnovil hišo in zdaj sprejema goste na počitnice. Taki kmetje turisti so doma v Poljanski dolini nad Škofjo Loko, v okolici Tržiča, v Mozirju in Logarski dolini, okrog Slovenjgradca, na Štajerskem in Koroškem ter še kje.

Pri njih so na mizi domači ajdovi žganci, kislo mleko, domača salama, polnjeni in prekajeni želodec, ki ga poznajo predvsem v Savinjski dolini in na Notranjskem, krompir v oblicah z domačim maslom, ki ga je mati in gospodinja naredila z doma pomolženega in posnetega mleka. To je naš tako imenovani kmečki turizem, ki ga čez vse obrajtajo ljudje iz velikih mest na Nizozemskem, Nemškem,

Avstrijskem, pa tudi Francozi, Italijani in drugi tujci.

Naša mala domovnica je veliko dobrega ohranila, hkrati pa krenila tudi močno naprej. S prekmurske ravnine, tam iz Murske Sobote do morja in Kopra je samo tri do štiri ure dolg skok z avtomobilom, jutri pa bo ta pot še krajša, saj vsako leto dogradimo kos štiristezne avtomobilske ceste.

Medtem ko se na Kaninu in pod Triglavom na ledeniku sredi poletne pripeke dekleta in fantje smučajo, je samo dobrih sto kilometrov vstran, v Portorožu vse živo kopalcev iz vse Evrope in Amerike. Tu smo pravkar odprli hotelsko mestece Bernardin, v katerem takorekoč iz postelje lahko skočiš v vodo, stopiš na barko, jadrnico ali hitri motorni čoln.

In vinske gorice: na Štajerskem, tam v Jeruzalemu je jeseni trgatve. Tam zori najboljše med najboljšimi vini, kar jih premoremo ne samo mi, temveč tudi ves vinski svet. To so šipon, rizling, ritoznojčan in druga plemenita bela vina, ki so dobila že številne zlate kolajne na domačih in tujih svetovnih vinskih sejnih. Prav zato ni slučaj, da je bila prav letos ob koncu avgusta v Ljubljani II. svetovna razstava in pokušnja vin ter konferenca mednarodnih vinskih strokovnjakov in trgovcev.

In sloviti dolenski cviček, belokranjska žlahtna žametna črnina, pivavec iz Vipave, teran s sežanskega Krasa, merlot z Goriških brd!

Poskusite in verjeli boste! H kupici rujnega vinca, ki ga je samo sonce in zdravje, gresta v tek pršut ali prekajena svinjska krača, domači sir pa še kaj dobrega za pod zob.

Po kmetih in deželi nasploh, v domačih gostilnah na juho še zmeraj zakuhavajo čisto prave domače rezance (nudeljne), ki jih ne znajo pripraviti v nobeni tovarni.

Za Postojnsko jamo ste že prav gotovo slišali, če je še niste videli. Vsako leto jo obiše dober milijon ljudi z vseh koncev tega sveta.

Že vedo, zakaj pridejo. Z majhnim vlakom se zapeljete vanjo in že ste sredi razsvetljenih podzemskih dvoran in dvoranic, v katerih se blešče snežno beli kapniki, kamni, ki rastejo navzdol in navzgor. Tu je doma znamenita človeška ribica, ki ima domovinsko pravico samo pri nas in nikjer drugod na svetu. Vsak dan jo lahko vidite v ograjenem bazenu sredi jame, po kateri vas vodijo

ljudje, ki govorijo vse največje svetovne jezike.

Slovenija. Nedavno jo je iz vesolja slikal ameriški satelit. Vso je zajel na eno samo sliko. Tako majhna je in tako velika. Zdi se kot en sam razbrazdan hrib, med katerim so zmeraj snežne bele lise, srebrni potočki in zeleni travniki — ravnine. Končuje se ob obali Jadranskega morja, ki se med morji najgloblje zajeda v evropsko celino. In na tem koščku zemeljske oble, ki ima najugodnejše podnebje, štiri letne čase, kristalno čist zrak in delovne ljudi, smo doma Slovenci. Malo nas je, toda povsod po svetu smo in zmeraj smo z eno nogo doma, tam kjer smo se rodili, tam kjer smo odgnali korenine, kjer smo spregovorili prvo besedo, mama, ki nas jo je naučila mati.

Prav gotovo je, da je skoraj vsak drugi Slovenec vsaj kdaj pa kdaj okusil tuj kruh in spoznal tujino — eni za krajši, drugi za daljši čas, toda redki so med nami, ki jih vse do poslednjega diha ne bi vleklo nazaj.

Zemlja človeka, ki se je rodil na njej, rada kliče in pokliče. Prisluhnite ji in slišali ter verjeli ji boste, zakaj korenine drevesa v tuji zemlji se rade prezgodaj posuše. In človek je največkrat kot drevo.

Z lepotami naše domovine je oplemenitena tudi naša ponudba — hoteli, gostišča, kampi idr., ki vsako leto privablja več in več domačih in tujih gostov. Za to skrbijo zlasti naša gostinska in turistična podjetja, ki pospešujejo razvoj turističnega prometa s kvalitetnimi gostinskimi in turističnimi storitvami, z organiziranjem raznih kulturnih in športnih prireditev ter z organizacijo izletov v bližnjo in daljno okolico.

Vse te organizacije, združene v Gospodarsko zbornico Slovenije, vas vabijo, da obiščete našo lepo domovino ter spoznate tudi dosežke slovenskega turističnega gospodarstva.

Slika na naslovni strani:
Bled — eno od turističnih središč Slovenije

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

september 1976
letnik 23

Izdaja — Published by:
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:
61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija-Jugoslavija
Tel.: 061/23-102 — uredništvo
061/21-234 — uprava

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin,
Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet:
Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar,
France Poznič, Franci Stare,
Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek

Upravna publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Peter Žebre

Prevajalca:
Milena Milojevič-Sheppard/Angleščina
Alberto Gregorič/Španščina

Letna naročnina:
Jugoslavija 100,00 din, USA 6,00 US \$
Kanada 6,00 c \$, Avstralija 5,00 au \$
Anglija 2,80 Lstg, Avstrija 115,00 Sch,
Belgija 220,00 Bff, Danska 35,00 Dkr,
Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF,
Holandija 16,00 Hfl, Italija 4.000,00 Lit,
Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr,
Švedska 25,00 Skr, Švica 19,00 Sfr.

Plačila naročnine:
Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-575
pri Ljubljanski banki
Plačilo je možno tudi po mednarodni
poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim
na »Slovenska izseljenska matica«
v priporočenem pismu

Payment from Abroad:
Assignment to our account no.
50100-620-575

at Ljubljanska banka, or by international
money order, or by check — addressed to
»Slovenska izseljenska matica«
— in registered letter

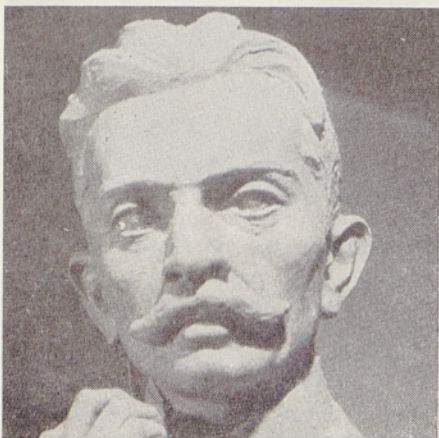
Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.
številka izideta skupno
Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by:
ČGP DELO, Ljubljana

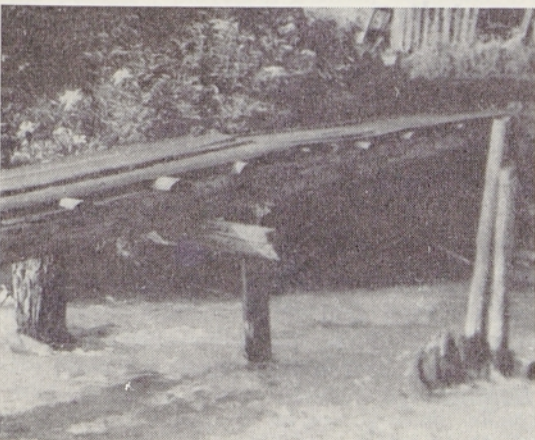
STRAN 6

Letošnja izseljenska srečanja bodo marsikomu izmed vas, ki ste nas obiskali prek poletja, ostala še dolgo v lepem spominu. Oglejte si nekaj posnetkov s tradicionalnega piknika v Škofji Loki.

STRAN 8

Kip Ivana Cankarja na poti v Avstralijo! Odkritje Cankarjevega spomenika, ki bo v decembru letos v Sydneyu, bo prav gotovo letošnji dogodek številka 1 med slovenskimi izseljenskimi društvi. Seznanjamo vas z avtorjem tega kipa, kiparjem Zdenkom Kalinom.

STRAN 10

Katera je najlepša med slovenskimi alpskimi dolinami? Težko bi se odločili za eno samo. Še najmanj znana in morda tudi najmanj obiskana je dolina Radovne.

STRAN 14

Slovenska kulturna javnost je letos tiho počastila spomin na 50-letnico smrti kraškega lirika Srečka Kosovela, ki je v starosti komaj 22 let umrl v Tomaju pri Sežani. V njegovih pesmih odseva vsa teža časa po prvi svetovni vojni in njegova tesna povezanost z rodnim Krasom.

Lepa Dolenjska

Pošiljamo naročnino in nekaj za tiskovni sklad, da bi še kaj lepega napisali v reviji. Želela bi, da bi pisali kaj več o Dolenjski, iz okolice Tržišča, Telče, kjer je moj prelepi rojstni kraj, ki sem ga zapustila pred 16 leti.
Dragica in Viktor Oštir, Houthalen, Belgija

Novi naročnici

Kot sem vam obljubila, vam danes pošiljam dve novi naročnici za revijo Rodna gruda. To sta Mrs. Anne Kozan in Mrs. A. R. Pat Hagemeyer. Na poti iz New Smyrne v Miami sem se oglasila pri Josipu in Anne Kozan v Fort Pierce, kjer imajo velik oranžni nasad. Leta 1959 je Anne obiskala domovino s svojim prvim možem. Takrat sta najela avto in z njim prevozila skoraj vso Slovenijo. Njen mož Avgust je takrat zbolel in nekaj mesecev po vrnitvi iz domovine umrl.

Druga nova naročnica je Patricia Hagemeyer. Po vojni sta z možem in družino živela sedem let v Nemčiji. Pat je bila tudi na obisku v Podkorenu, kjer se je rodila njena mati. V Ameriko je prinesla s seboj tudi grudo rodne zemlje, kar so domači zelo cenili. Pat resno poskuša z učenjem slovenščine, zato se je naročila na Rodno grudo. Njena želja je, da bi se ob prihodnjem obisku lahko pogovorila s sorodniki po slovensko.

Tončka Simčič, N. Miami, Florida, ZDA

Pismo »razočaranemu« iz Nemčije

Presenečen in ogorčen sem bil, ko sem v 6. številki Rodne grude prebral v rubriki »Iz vaših pisem« odlomek iz pisma »razočaranega« gospoda Duše iz Nemčije. Popolnoma zavračam njegove trditve. Rad bi videl, kje vidi preveč politike v reviji. Verjetno jo je zamenjal s kakim emigrantskim časopisom, ki izhaja v tujini. Čudim se, da pravi, da ga popolnoma nič ne zanima, kaj se dogaja v drugih jugoslovanskih republikah. Verjetno je pozabil, da je še, ali pa da je do pred kratkim bil jugoslovanski državljan. Če je Slovenec, je najprej tudi Jugoslovčan. Jugoslavija je država, kjer v bratstvu in enotnosti živijo Slovenci, Hrvati, Srbi, Makedonci in drugi narodi, zato nas v tujini zanimajo tudi kraji, lepote, zgodovina, novice iz drugih krajev Jugoslavije. Naj povem še to, da je bil v maju v Sloveniji močan potres, ki je naredil mnogo škode. Ali so drugi narodi v Jugoslaviji rekli, da jih ne zanima, kaj se dogaja v Sloveniji? Ne, vsa Jugoslavija je priskočila na pomoč!
Bralec iz Belgije

Slovene for you

Rojen sem bil v majhni vasi blizu Toronta v Ontariu. Sem sin slovenskega izseljenca in ne znam govoriti veliko slovenskega jezika. Moj oče se je poročil z angleško govorečo Kanadčanko in ker sta običajno govorila po angleško, smo se tako naučili tudi otroci. Slovensko se učim v prostem času in ko sem na poletnih počitnicah. Imam knjigo »Slovene for You«. Z njeno pomočjo sem se že malo naučil brati in pisati slovensko. Zato zdaj že dolgo lahko pišem moji sestrični, ki živi v starem kraju.

Vsekakor sem se odločil, da se naročim na vašo lepo revijo. Rodna gruda me spomni dni, ko smo šli z očetom v vas Lipovci (mala vasica blizu Murske Sobote) v Prekmurje. Tam sta živela moja stara mati in stari oče. Stari oče je že umrl, tam pa živijo tudi drugi moji sorodniki.
Stanley Sraka, Regina, Saskatchewan, Kanada

Josie Vogrin iz mesta Orlando na Floridi: »Kako z veseljem prebiram Rodno grudo! Ponosna sem na vas vse v uradu. Ker vas letos ne bom videla, vam pošiljam naročnino po pošti. Prilagam tudi fotografijo, ki je bila posneta letos maja pred našo hišico.«

Dragi materialist,

ko sem prebrala tvoje pismo v majski številki Rodne grude (vprašanje F. K., kako bo s premoženjem po ločitvi, kjer mož izraža mnenje, da ženi ne more pripasti veliko, ker je ves čas samo »gospodinjala«, op. ured.), bi ti bila najraje skočila za vrat. Kajti da lahko ena moška glava tako zanemari ženino gospodinjsvo in skrb za otroke, to je že kriminal. In ko je ljubezni konec, hočeš zbežati z imovino po svojih poteh. In ženska — adijo, tvoja ljubezen in skrb je bila vsa leta zastoj. Ali pa si bolan v glavi, pa ne veš, kaj delaš. Tvoji ženi želim sočutni pozdrav in srečno bodočnost, tebi F. K. pa želim enega dobrega zdravnika, ki zdravi egoizem in vliiva pamet v glavo!
Slovenka iz Helsingborga, Švedska

Veseli nove oblike

V Rodni grudi sem že nekajkrat prebrala, da se nekateri pritožujejo zaradi nekoliko zmanjšane oblike tega časopisa. Zato bi bilo prav, da se oglasimo tudi tisti, ki smo nove oblike Rodne grudi veseli. Sedanja velikost časopisa je veliko bolj priročna! Vsebine pa ni zaradi tega nič manj. Res ne razumem, kako morejo nekateri negotovati zaradi take malenkosti. Prepričana sem, da je mnogo naročnikov istega mnenja kot jaz. Pozdravljam vse Slovence širom sveta.

Antonia Johansson, Södertälje, Švedska

Dovžanovi odmevi

Pozdravljam vse v uradu Maticice, posebno pa Ino Slokan in Jožeta Prešerna, katerega sem videla in govorila z njim,

ko so bili tukaj v Milwaukee Dovžanovi muzikantje. Koncert v West Allisu je bil res nekaj posebnega, zato so bili tudi tako lepo sprejeti med nami. Naše ploskanje je bilo resnično iz srca. Ko sem gledala okrog po dvorani, sem videla, da je bila ena tretjina nas starih, ki smo privandrali v Ameriko, dve tretjini pa sta bili naši mladi Amerikanci, ki niso vsega razumeli, kar so slišali, pa vendar je bil koncert tudi njim zelo všeč. Da ne pozabim omeniti — tudi Janez Hočevnar je bil zelo dober.

Mary Grasch, Milwaukee, Wis. ZDA

Vinji vrh

Z veseljem prejemam Rodno grudo, ki nam prinaša članke in dopise iz krajev, kjer so naseljeni Slovenci. Rad pregledujem slike in kraje, ki so mi znani iz moje mladosti, zato bi rad videl kdaj tudi kraj Vinji vrh pri Beli Cerkvi na Dolenjskem, kjer je moj rojstni dom, ki sem ga zapustil leta 1912. Želim vam veliko uspeha.

Joseph Chervan, Wickliffe, Ohio, ZDA

Usode...

Sem že večletni naročnik te lepe slovenske revije in vsak mesec jo nestrpnost pričakujem. Na kratko bi hotel omeniti, da sem bil doma leta 1973 in ne morem popisati, kaj vse sem videl v naši prelepi Sloveniji. Domovino sem namreč zapustil že leta 1947. Imel sem nesrečo — v februarju 1973 sem izgubil ženo Kristo in šestletnega sina Marjana. Na našem posestvu je sin padel s kolesom v reko, žena ga je hotela rešiti, ker pa nista znala plavati, sta oba utonila. Ne morete si zamisliti, kako težko mi je bilo, ko sem prišel domov in nisem našel mojih dragih. Ko sem pozneje prišel v domovino, sem našel mojo nekdanjo sosedo in se z njo poročil v Slovenski Bistrici, od koder sva doma. Ona živi zdaj z menoj v Avstraliji. Omeniti moram tudi, da mojega očeta nisem videl 26 let in spet je usoda hotela tako, da je umrl ravno takrat, ko sem bil na obisku v domovini. Oba z ženo se nameravava vrniti za stalno v domovino, ko bom dobil mojo avstralsko pokojnino. Vesel sem, ko prebiram pisma in vidim, da je po svetu veliko zavednih Slovencev. Tudi jaz lahko rečem, da sem ponosen sin Slovenije.

Ivan Stramšek, Collie, W.A. Avstralija

Radi imajo naša dekleta

Delam skupaj z Nemcem. Povedal mi je, da se je njegov sin poročil z dekletom iz Hrvaške. V najemu imata gostilno, v kateri je bila tudi svatba. Ko sem ga vprašal, kdo je tisti dan kahal, pa mi je odgovoril: »Kar nevesta se je preoblekla, ko so prišli od poroke, in šla kuhat!«

To je res najbrž edinstven primer, ki ga zmorejo samo naša dekleta. Tu in tam vidim, da so tudi drugi Nemci srečno poročeni z našimi dekleti. Vse so pridne, skromne in varčne, kar moški seveda zelo cenimo. Škoda je le, da je veliko naših deklet, ki se poročijo s tujci, tako za nas izgubljenih za vedno.

Jože Es, Denkendorf, ZR Nemčija

Kje so križanke

Rodna gruda je zelo lepo urejena in iskreno se vam zahvaljujem za ves trud, ki ga vlagate vanjo. Imam pa željo, da bi še kakšno križanko vključili vanjo. Vem, da nisem edini, ki si to želi. Ob priliki bi rad, da objavite tudi kako fotografijo Velike planine.

Vinko Butala, Geelong, Avstralija

Ta mesec bomo v Sloveniji počastili tudi spomin našega velikega rojaka, slovensko-ameriškega pisatelja Louisa Adamiča, ki je omahnil v smrt pred četrto stoletja. Osrednja slovesnost bo v Grosupljem v šoli, ki nosi njegovo ime in ki pred njo stoji njegova soha. Louis Adamič je bil med ameriški Slovenci izjemna osebnost, njegova veličina še do danes ni v celoti izmerjena, zato je prav, da se ga spominjamo tudi letos, ko Združene države proslavljajo 200-letnico svoje neodvisnosti. O sami slovesnosti v Grosupljem bomo poročali pozneje.

Opozoriti vas moram tudi na reportažo z obiska pri znanem slovenskem kiparju Zdenku Kalinu, ki je pred kratkim dokončal spomenik Ivana Cankarja, ki ga bodo v decembru odkrili v Sydneyu v Avstraliji. Zdenka Kalina, zlasti pa drobci iz njegovega umetniškega dela, dobro poznajo tudi v Kanadi, kjer so lani na farmi slovenskega društva Simon Gregorčič odkrili spomenik »goriškega slavčka«, po katerem so dali ime svojemu društvu. Pred kratkim smo izvedeli, da se tudi ameriški Slovenci zanimajo, da bi od tega kiparja odkupili odlitek spomenika Louisa Adamiča. Kalinova umetniška delavnica ima torej v zadnjem času kar precej opravka z izseljenci, zato je prav, da se s tem umetnikom podrobneje seznanite.

V dneh, ko smo pripravljali in oddajali v tiskarno to številko Rodne grude, je bilo v naših prostorih včasih kakor v panju. Srečevali smo številne naše rojake z vseh kontinentov, ki so prihajali poravnat naročnino, kupovat plošče ali pa so iskali kakršnekoli informacije. Bili smo veseli, da ste se v naših prostorih lahko pogovorili tudi sami med seboj, »Amerikanec« z »Avstralcem«, »Kanadčan« s »Francozom« in podobno.

Zanimivo je bilo prisluhniti tem pogovorom, žal pa mi sami, ki delamo v uredništvu, nismo utegnili vedno prisluhniti številnim vašim zgodbam, vašim pripovedim o društvenem delovanju, o vaših družinah, vaših osebnih uspehih. Upamo, da ste nas razumeli, pričakujemo pa, da nam boste ob priliki še sami popisali svoje vtise z obiska v »starem kraju«, seveda pa bomo z veseljem prebrali in tudi objavili zgodbe o vaši življenjski poti na tujem. Za marsikoga bodo presenečenje v tej številki naše revije tudi barvne fotografije slovenskih krajev. Upamo, da bomo s tem lahko nadaljevali, čeprav je tak tisk občutno dražji kot običajen.

Jože Prešeren

Dražgoše-simbol slovenske vstaje

Dražgoše, znana partizanska vas nad Selško dolino, je zapisana z velikimi črkami v naši zgodovini zaradi bojev, ki jih je sredi ostre zime v dneh od 9. do 11. januarja 1942 vodil Cankarjev bataljon, takrat največja partizanska enota na Gorenjskem, ki je štel dvesto borcev. Ta junaški bataljon je bil ustanovljen 5. avgusta 1941 in je bil izrazito proletarska enota. V njegovih vrstah so se borili poljanski in selški delavci ter nekaj skupin iz Kranja in okolice. In ti so spopad z dvajset do tridesetkrat močnejšim sovražnikom sprejeli zavestno kot prekaljeni borci. To je bila bitka, ki so jo na nemški strani vodili osebno nacistični generali in je segal njen odmev do samega Hitlerjevega Berlina. Letos 22. julija, ob dnevu vstaje slovenskega naroda, je bila v Dražgošah osrednja republiška proslava tega našega praznika, na kateri so odkrili spomenik, ki je umetniška stvaritev znanih slovenskih likovnikov: akademskega kiparja Stojana Batiča, arhitekta prof. Borisa Kobeta in akademskega slikarja Iva Šubica. Slovesnosti so se udeležili preživeli borci Cankarjevega bataljona in drugi nekdanji borci in aktivisti z Gorenjske ter številni občani. Med gosti so bili vidni predstavniki našega političnega in javnega življenja. V slavnostnem govoru je predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher prikazal velik pomen dražgoške bitke in vstaje na Gorenjskem za celotno dogajanje na Slovenskem v prvih vojnih letih.

Nova štajerska hitra cesta

Pred praznikom vstaje je bila slovesno izročena namenu tudi nova štajerska hitra cesta med Hočami in Hudinjo pri Celju. Trije delavci, predstavniki naših gradbenih podjetij, ki so cesto zgradila, so prerezali vrvico in odprli novo cesto. V slavnostnem govoru je predsednik republiškega izvršnega sveta Andrej Marinc izrekel priznanje graditeljem, delavcem, projektantom in vsem drugim, ki so gradili to sodobno cestno povezavo med Celjem in Mariborom. Dejal je, da na žalost zaradi gmotnih možnosti ni bilo mogoče zgraditi do zdaj obeh pasov te ceste. Prav tako še ni dokončan odsek

do Arje vasi. A začeta trasa bo gotova v prihodnjem letu. Andrej Marinc je naglasil, da naperi, ki jih vlagamo v razvoj cestnega omrežja, niso majhni, saj gre za ogromna sredstva, ki jih namenjamo cestam. A danes naše možnosti niso take, da bi vse to rešili v kratkem času. Zato si prizadevamo, da bi s srednjeročnimi načrti zagotovili skladno gradnjo, ki urejuje najbolj pereče razmere. Nova avtomobilska cesta, ki je bila zdaj odprta, naj bi prevzela okrog osemdeset odstotkov prometa z dosedanje magistralne ceste in obenem tudi za polovico skrajšala doslej potrebni čas vožnje. Cesta ima 27 nadvozdov, 12 podvozdov, 24 mostov, dolgih od pet do petdeset metrov, 8 viaduktov v skupni dolžini 2398 metrov in dva predora (1501 m).

Predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher je sredi julija sprejel delegacijo Slovenske narodne podporne jednote iz Združenih držav Amerike, ki so jo sestavljali glavni predsednik Frank Groser, drugi podpredsednik John Fabec in član finančnega odbora ter bivši dolgoletni glavni predsednik Jože Culkar. Delegacijo je spremljal tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger. Na sliki z leve proti desni: John Fabec, Sergej Kraigher, Frank Groser, Jože Culkar in Drago Seliger (Foto: Janez Pukšič)

Delegacijo SNPJ je v juliju sprejel tudi predsednik slovenskega izvršnega sveta Andrej Marinc (četrti z leve)

Naši izseljenci za prizadete ob potresu

Na izseljenskem pikniku 4. julija, največji vsakoletni izseljenski prireditvi v Sloveniji, ki je zadnja leta v Škofji Loki, so predstavniki izseljenskih društev, ki so prva začela z nabirkami za prizadete po potresu v Posočju, izročili zastopniki Rdečega križa Slovenije do takrat zbrane prispevke. Že ta prva nabirka je dosegla zelo lepo vsoto, ki znaša v dinarjih skupaj 136.093.90. Naslednji prispevek 689 angleških funtov, ki ni vštet v gornji vsoti, smo prejeli 20. julija. Zbrali so jo jugoslovanski rojaki v Mount Isa, v Avstraliji. Te nabirke, kakor tudi prihodnje, kajti akcija še traja, so vsekakor ponoven dokaz, kako pristrčne in tesne so vezi naših ljudi s to stran in onstran meja naše dežele.

Prav je, da bolj podrobno razčlenimo, koliko so zbrala posamezna društva doslej. Kakor smo obljubili v prejšnji številki, bomo spodaj navedli tudi posamezne darovalce po poslanih seznamih, ki smo jih prejeli.

Slovenski klub »Triglav« v Sydneyu v Avstraliji je za prizadete v Posočju zbral 4.911.20 ameriških dolarjev. V tej vsoti je vključenih tudi 427.00 ameriških dolarjev, ki so jih zbrali otroci jugoslovanske šole v Sydneyu za pomoč eni izmed prizadetih šol. Obenem so želeli, da bi s to šolo navezali prijateljske stike. Slovenska izseljenska matica se je z Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje dogovorila, da bo to pomoč dobila šola »Petra Skalarja« v Čezsoči pri Bovecu.

Slovensko društvo Sydney je poslalo 993.74 angleških funtov, ki so jih prav tako namenili obnovi šol in zdravstvenih ustanov.

Kvintet »Mavrica« v Sydneyu, ki ga sestavljajo: Franci Mramor, Marko Stariha, Henri Stariha, Andrej Kenda in Martin Kenda in poje zraven tudi pevka Irena Kužnik, so v nedeljo 20. junija priredili v prostorih Slovenskega društva Sydney v Horsley Parku koncert in so čisti dobiček 300 dolarjev nakazali za prizadete po potresu v Posočju.

Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave v Torontu je sklicala dne 7. junija sestanek, na katerem so sklenili, da preko Slovenske izseljenske matice nakažejo za prizadete po potresu 200 kanadskih dolarjev.

Slovensko kulturno in športno društvo »Bled« iz Essna v Nemčiji pa je v ta namen prispevalo 500 nemških mark.

NAVAJAMO POSAMEZNE DAROVALCE PO PREJETIH SEZNAMIH

Zbirka Slovenskega kluba »Triglav«, Summer Hill, Avstralija: Slovenski klub Triglav, Sydney, 200 dol., Yugal klub — zbirka 160,64 dol., Triglav Youth klub Sydney 100 dol., Fredi in Milena Mavko 100 dol., dr. M. M. Marinković 100 dol., družina Jurišević 60 dol., Tone Fatur 60 dol., družina Smerdely 60 dol., družina Slavič 50 dol., družina Omerza 50 dol., družina Muhič 50 dol., družina D. Šajn 50 dol., družina Jazbec 50 dol., družina Grča 50 dol., George in Amalija Elšnik 50 dol., Triglav klub nabirka pri filmski predstavi 45.34 dol., Triglav pevski zbor 40 dol., Toni Mirt 40 dol., družina Stanko 40 dol., Karl Hren 40 dol.

Po 30 dolarjev so prispevali:

M. Špilar, Mr. Lužar, A. Šimat, M. Krajnik, M. Žugec, T. Konda.

Po 25 dolarjev:

senator Mulvihill, R. Churches, J. Čuješ;

Po 20 dolarjev:

E. M. Mabetović, A. Markočič, M. Colja, H. M. Kropić, J. Ivanuša, družina Kodrun, J. D. Šajn, družina Beeoner, L. Benko, E. K. Kukovec, F. Vrtelj, B. Rušmir, Mrs. Verko, S. Ferjančič, F. Bresnik, L. Košorok, družina Gorišek, J. Žabar, P. T. Kropce, M. T. Golnar, M. S. Šircelj, M. Breznik, Š. M. Žekš, Š. K. Močilnik, Š. Kuperščak, F. Polanec, družina Kalc, J. Topolovec, M. Stariha, F. Kranjc, A. Šlibar, R. Koren, M. Marinoff.

Po 10 dolarjev:

družina Kesak, J. Marinović, M. Kesić, N. Kandič, I. Gjura, M. Smuk, J. Berginc, I. Vidmar, J. Slavec, R. Šifler, S. Štok, E. Fabjančič, A. Hrvat, D. Bizjak, Ing. Žigon, J. Ilijoska, Mr. Vrh, družina Uljan, družina Rutar, Ilić, H. Valenčič, M. Pahor, R. Bogatec, E. Vigag, P. Gruden, M. Reiner, družina Kralj, R. J. Hrvat, K. Lenarčič, E. M. Stikovč, J. M. Debevc, I. Nadoh, J. F. Mlinarič, J. Flisar, M. Petrovski, družina Ritlop, M. Renda, A. j. V. Sossi, B. Simić, Petrovski, L. Siljamovska, družina Švigelj, R. Baričič, družina Gojak, J. Bratovec, družina Fabjančič, K. Samsa, družina Špicar, družina Brunner, družina Muha, Mario, družina Jamšek, C. Dekleva, D. Koren, D. Hliš, družina Kotnik, družina Grill, C. Boltežar, družina Voršič, M. A. Camaris, V. Petelin, T. Medejevič, M. Šoštar, N. Nussair, I. Karovski, N. Tasić, F. Vrtelj, D. Lipovi, Š. Žerdin, S. Fabjančič, S. Petkovšek, B. Zorič, Š. Hazroli, I. Čufer, J. Gross, K. Dolenc, družina Jones, K. Plančan, K. Bokan, A. Mencinger, M. Kovačevič.

Družina Šernek 15 dol., Rotmans Employees 9.41 dol., M. Djurović 8 dol., družina Švarc 8 dol., V. Petrović 7 dol., Z. Golob 7 dol., R. Gerdelić 6 dol., D. Grašič 6 dol., M. Kralj 6 dol.

Po 4 dolarje:

S. Rajič, M. Luričič, V. Kračevski, D. Minakič, L. Banovska, B. Palaševski, K. Samsa, M. Mačarovski, J. Tomšič.

Po 3 dolarje:

K. Goričevski, J. Korak, M. Košorok, B. Slovski, D. Chong, Semnič, F. Molner, B. Zlatič.

Po 5 dolarjev:

P. Kodovski, T. Kabrovski, V. Kandič, Mr. Hakija, I. Medvod, V. Aleksič, V. Pejčkovič, B. Markovski, B. Janič, V. Trpeski, J. Ajanovič, S. Kovačev, V. Sardelič, M. Cepuš, Ž. Katič, M. Beševič, B. Andrijevič, D. Markovski, S. Kolevski, B. Macinkovič, B. Sekulovski, R. Atanasovski, J. Trajkovski, M. Maksimovič, V. Mitrovič, M. Janič, J. Žuvela, M. Vorkadič, P. Kozovski, N. Miskovski, B. Kukevski, I. Petrovski, R. Katnič, M. Leščanec, J. Tomažič, A. Silič, M. Prelesnik, F. Harmat, Mr. Barič, F. Kranjc, A. Bratina, A. Vidmar, R. Mijočič, M. Pahor, D. Pogajnik, N. Vidmar, A. Fabjančič, T. Vrh, I. Karbič, E. Hrvatin, L. Levec, V. Tašner, Mr. Slouteris, Mr. Sakallarodolos, E. Žibert, V. M. Radešič, M. Vladimir, G. Kondoski, R. Ivanoski, D. Pogačar, V. Grafjonec, družina Štemberger, F. Serravalli, L. Robah, M. Kovačič, J. Samsa, T. Logar, J. Bratovič, A. Kuret, P. Barba, D. Kokoš, V. Kalenič, F. Molner, R. Arandelovič, L. Moge, A. Podgornik, T. Kokoš, Z. Petrov, M. Marjanovič, S. Cvetičanin, S. Grujič, S. Čitlak, M. Goleš, Mr. Cubrič, M. Bolič, M. R. Elliot, Z. Živanov.

Po 2 dolarja:

R. Petrovski, T. Kocoski, M. Stojanovska, M. Jovanovič, J. Jangelovski, N. Petroski, K. Midhad, N. Radevski, D. Mojanoski, J. Mudri, V. Eukatna, D. Noveski, M. Rakič, S. Nikočević, N. Vojnovski, M. Sabadaš, N. Matič, M. Bundalo, V. Manič, B. Cvetkovski, J. Tepanovski, P. Pogorevski, A. Kato- vič, M. Jeranič, D. Miškološka, S. Silič, J. Čroska, T. Kocoski, D. Malinič, G. Trajkovski, N. Sengoj, J. Sušnik, Z. Schram, J. Petek, P. Kikirenovski, S. Ilić, A. Katovič, D. Smitram, I. Barišič, R. Sabo, Ms. Vella, I. Salonski, L. Salonski, K. Frajt, M. Lumakovska, S. Dimitrovska, T. Klimovska, V. Bosilkovska, M. Momartin, R. Gharhkonajk, S. Intili, Z. Hrestak, H. Klobučar, S. Terek, I. Matič, M. Cavič, D. Vuckovič, M. Ristevska, I. Maršič, R. Vuckovič, V. Fragiadagis, V. Velonas, P. Kitrenoski, R. Paciljani, R. Jukič, R. Mijatovič, M. Pančov, B. Maševski, B. Ilijoska, A. Zekič, M. Kovačič, N. Desanti, Z. Velišček, V. Bukatka, D. Noveski.

Po 1 dolar:

M. Pejčkovič, O. Angelovska, B. Ančorovska, R. Dimitrovska, B. Nedeljkovska, G. Veljanova, Mr. Štefanič, A. Damivski, M. Viirag, R. Mijatovič, D. Trifunovič, B. Mišič, M. Radosavljevič, mM. Mavrič, V. Lumakovska, R. Simič, S. Shirley, S. Stojad- novič, M. Yung, P. Saver, M. Plslastorous, J. Mitichel, R. Nick, Billy, J. Pisani, D. Velkovič, D. Jelenkovič, R. N. Erden, R. N. Erden, R. D. Lowg, Nick

ZBIRKA PRI KLUBU HAJDUK CABRAMATTA NSW:

J. Žuvela 1 dol., T. Hropič 1 dol., P. Jordan 1 dol., M. Snujič 1 dol., D. Salecich 2 dol., D. Zametič 2 dol., F. Baničević 2 dol., S. Perinič 2 dol., S. Sestanovič 1 dol., I. Sunjič 2 dol., I. Pasalič 2 dol., A. Žuvela 2 dol., R. Miočič 4 dol., K. Šurjan 5 dol., T. Luketina 5 dol., N. Marunčič 5 dol., P. Banovič 10 dol., S. Bošnjak 10 dol., Yugoslav Australian Club (Hajduk) 10 dol. Skupaj: 71 dolarjev

»Izseljenska

Prvikrat sta se udeležila tradicionalnega izseljenskega piknika tudi naša francoska rojaka Anton in Irena Poje iz Jeanne d'Arc, kjer so v juniju praznovali 50-letnico svojega društva

Predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger je v svojem pozdravnem govoru na letošnjem izseljenskem pikniku med drugim čestital vsem ameriškim rojakom ob 200-letnici neodvisnosti ZDA ter poudaril izreden pomen misli Ivana Cankarja za razvoj slovenskega naroda

Med uglednimi gosti izseljenskega piknika je bil tudi predsednik Združenja Jugoslovanov v severni Franciji Justin Čebulj, ki je v svojem pozdravnem govoru dejal, da »izseljenci z velikim zadovoljstvom sledimo razvoju stare domovine«.

Veličasten pogled na množico gledalcev popoldanskega dela kulturnega programa

95-letni Jože Belinc iz Holandije je bil najstarejši obiskovalec na letošnjem pikniku.

V množici pristnih slovenskih narodnih noš je bilo tudi veliko takih, ki so jih sešile naše rojakinje v tujini

srečanja 76«

Piknik je v vsakem primeru priložnost, da si privoščimo številne mesene dobrote z žara. V Škofji Loki vsako leto spečejo kar celega vola

Predstavniki posameznih izseljenskih društev iz Avstralije, Kanade, ZR Nemčije in drugod so na pikniku slovesno izročili predstavnici Rdečega križa Slovenije denarne zneske kot pomoč prizadetim ob potresu na Tolminskem

V drugi polovici julija je bilo na tretji turneji po Sloveniji 28 pevcev in pevk Slovenskega zbora Zarja iz Clevelanda. Zbor je ob tej priložnosti proslavil 60-letnico svojega delovanja in 200-letnico neodvisnosti Združenih držav. Naš posnetek je bil narejen na njihovem koncertu v Ptuj, za tem pa je Zarja nastopila še v Ribnici na Dolenjskem, v Cerknici in v Novi Gorici. Podrobneje bomo o tej turneji poročali v prihodnji številki (Foto: Danilo Cvetnič)

Kalinov Cankar potuje v

Stoletnico rojstva največjega mojstra slovenskega peresa Ivana Cankarja smo slavili po vsej domovini. Številne prireditve, kulturne akcije, izdaje Cankarjevih del so najlepše počastile spomin velikega Slovenca, enega prvih borcev za socialne pravice ponižanih, poeta in sanjača, pisca hrepenjenja in ostrega kritika naših takratnih političnih in kulturnih razmer.

Tudi vi, ki živite proč od matere zibke, niste pozabili Ivana Cankarja. Tam daleč, v Sydneyu, so se odločili, da se oddolže spominu svojega pisatelja z najlepšim darilom slovenski kulturi. V srcu Avstralije bodo letos, 11. decembra, na obletnico pisateljeve smrti, odkrili na »Triglavskem zemljišču« Cankarjev doprnski kip. Slovensko društvo Triglav ga je s posredovanjem Slovenske izseljenske matice naročilo pri znanem mojstru — kiparju ZDENKU KALINU iz Ljubljane.

Tisto sončno julijsko popoldne smo skočili v njegov atelje pod Rožnikom. Da bi pokramljali s kiparjem za vas in da bi si poslednjič ogledali izgotovljeni kip Ivana Cankarja, ki bo prav kmalu krasil Triglavsko zemljišče. Kip so namreč formalno že prevzeli člani Triglava, ki so obiskali Ljubljano.

»Od kod zamisel naših avstralskih izseljencev, da prav vam zaupajo izdelavo Cankarjevega doprnskega kipa?« smo povprašali mojstra Kalina, rednega profesorja kiparstva na ljubljanski likovni akademiji.

»To je naročilo. Triglavčani so zaprosili našo izseljensko matico za nasvet. Ker v Torontu v Kanadi že stoji moj kip Simona Gregorčiča, kamor so ga postavili pred tremi leti, so me kot »preizkušenega« kiparja priporočili.«
»Ste vedeli, kakšen kip bi radi v Sydneyu?«

»Dobil sem natančne načrte. Kip bo stal na 74 cm × 25 cm veliki ploščadi skoraj štiri metre visokega obeliska. Projektiral ga je avstralski Slovenec inž. arh. Ivan Žigon. Cankar naj gleda naravnost, mirno, brez giba. Podprse naj bo komaj večje od naravne velikosti. Dobil sem torej že čisto določen format za določeno arhitekturo. Še to, na obelisku bo zapisana Cankarjeva misel: Narod si bo pisal sodbo sam!«

»Hotel sem svojega Cankarja«

»Kako pa ste se lotili upodabljanja pisateljeve podobe?«

»Veliko Cankarjev so že delali — od kiparjev prejšnje generacije Pirnata, Lobode, Smerduja do mlajših, Janeza Boljke in Draga Tršarja. Odgovorna je bila torej moja naloga in velika je bila moja želja, da bi bil ta Cankar najmanj tako dober, kot so drugi, ampak vendar moj. Saj poznate Cankarjeve besede: »Mrtva je podoba, ki ne razodeva duše umetnikove. Portret bo di najprej podoben umetniku, potem šele modelu.« Vidite, kako drugačen je Cankar tule.« pokaže Kalin pisateljevo posmrtno masko. Da bi se čimbolj približal Cankarjevi podobi, si jo je izposodil pri društvu slovenskih književnikov. In vendar je Kalin ustvaril drugačnega Ivana, svojega Ivana. Nekam žalosten je Kalinov pisatelj, zamišljena je ta lepa bronasta glava z velikimi živimi očmi. Čemu se umetniku zdi, da je bil Cankar tako žalosten?

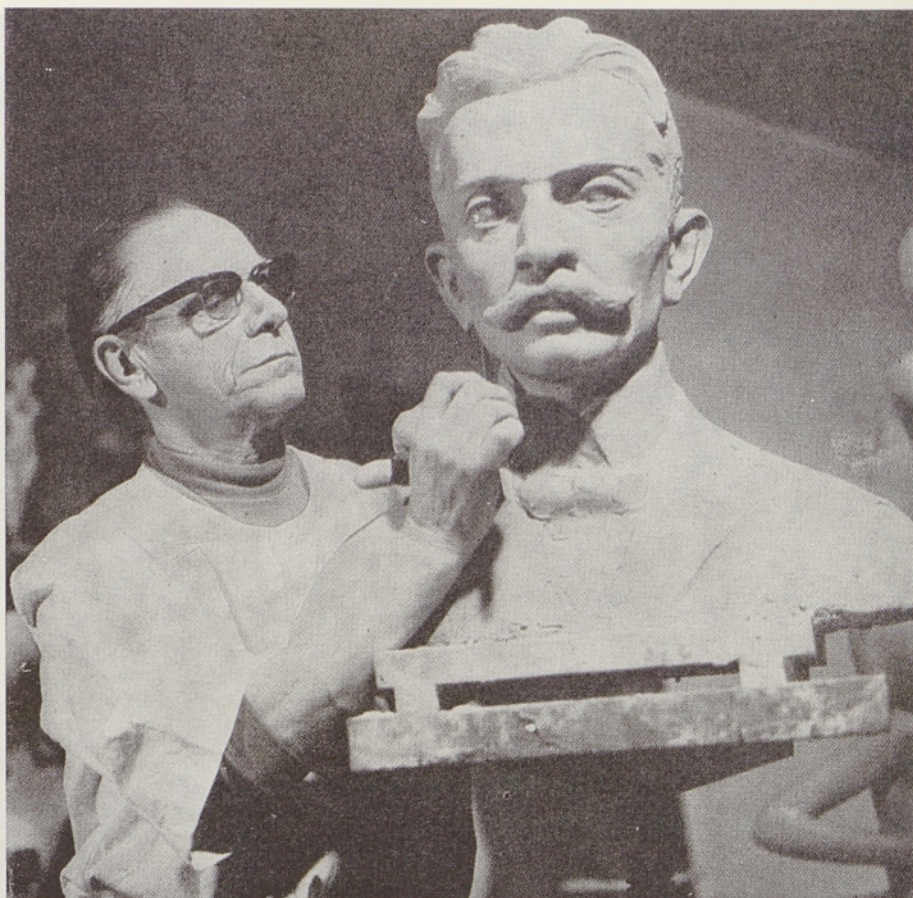
»Imel je žalostno življenje. Tisti, ki bi ga morali razumeti, od katerih je Cankar pričakoval priznanje za svoje delo, tisti ga niso nikoli cenili.«

Zato pa ga zdaj, po tolikih letih, toliko bolj cenimo. In to ravno zaradi resnic, ki so bile takratnim vodilnim možem najostrejši trn v peti. Zdaj po-

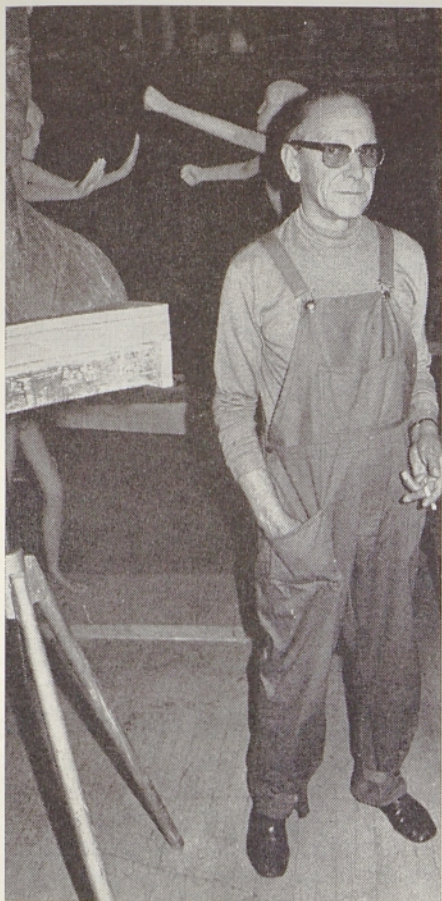
navljamo misli velikega borca za svobodo ponižanih in razžaljenih, s pestmi udarjamo po mizi, ko govorimo besede, zaradi katerih je bil v svojem času tako osovražen... Po tolikih letih smo spoznali njegovo visoko ceno. Slavimo Ivana Cankarja in ga postavljamo v cvetje. Tudi v Sydneyu bo stal ponosno med zelenjem. Lepo je zapisal arhitekt Žigon v pismu kiparju Kalinu, ko mu je opisoval, kje bo stalo njegovo delo. Med borovci, med rožami, tudi krizanteme da bodo zraven in subtropsko okrasno grmičevje«. Če bi bil Cankar imel kdaj priliko videti tihomorske otoke in Avstralijo, bi to cvetje gotovo ravno tako rad imel kot domačega.«

Za starejšim še mlajši sin

Naj vam zdaj predstavimo še avtorja novega sydneyškega Cankarja. Zdenko Kalin se je rodil pred petinšestdesetimi leti v Solkanu pri Gorici, v kleni kraški družini. Najprej se je od šestih fantov odločil za kiparsko pot Boris. »Všeč mi je bilo to, kar je delal Boris, in sem si rekel, bom pa še jaz to kinstlarijo poskusil,« se nasmehe kipar. Tako je starejšemu sledil mlajši brat. Kipariti se je učil naj-

Avstralijo

Kipar Zdenko Kalin v svojem ateljeju

Zdenko Kalin v glini oblikuje žalostno pisateljovo podobo (slika levo)

Delegacija naših izseljencev in Zdenko Kalin ob prevzemu kipa Ivana Cankarja

prej na tehniški srednji šoli v Ljubljani, potem na zagrebški akademiji likovnih umetnosti. Izpopolnjeval se je v Italiji in v Parizu.

Čeprav sta brata Kalin zrasla v istem gnezdu, sta v slovensko kiparstvo prinesla vsak svoj svet. Na Zdenka Boris ni vplival. Pač pa je Zdenko veliko sodeloval s tudi priznanim našim kiparjem Karlom Putrihom. Skupaj sta opravila kiparski del spomenika žrtvam pri Urhu, skupaj sta izdelala portal slovenske skupščine. Da sta delala skupaj, je zahteval tudi povojni čas, ko je bilo treba spomenike čimprej postaviti. Zato sta si s Putrihom delo delila.

Zdenko Kalin se je z velikim črkami vpisal v slovensko kiparstvo med vojnama in v letih naše graditve. Znani so njegovi izvrstni portreti, zato ni čudno, da v Torontu stoji Kalinov Gregorčič, da je v Ameriki njegov Louis Adamič, da bo v Avstraliji »Triglavsko zemljo« krasil njegov Cankar. A to je le nekaj znanih slovenskih mož, ki jih je upodobil mojster Kalin. Celo vrsta jih je še, kdo bi vedel za vse. Tu so Oton Župančič, Alojz Gradnik, Juš Kozak, Marjan Kozina, Zoran Didek, Janez Cesar, Mile Klopčič... vse te je Kalin por-

tretiral po naravi. Tudi naše politične osebnosti je oblikoval v glini in potem odlil v bron. Gotovo je kiparju v največje zadovoljstvo, da je lahko upodobil tovariša Tita. In ponosen je, da je veliki kip Borisa Kidriča v Ljubljani njegovo delo. Tu je še vrsta bolj ali manj znanih obrazov, ki jih je Kalin vse portretiral mehko, lirično, kar se da plastično.

Otroške igre, vlite v bron

Znani so tudi njegovi spomeniki. Kalin šteje za višek svojega izražanja v spomenikih pomnik talcem in borcem na ljubljanskih Žalah. To je pesnitev o strahotah vojne, a je tudi lirična pesem življenju. »Hotel sem prikazati ta kontrast med smrtjo in življenjem, ki kljub moritvam vojne teče naprej. Talci, obešenci in ranjenci so umirali in takrat mislili tudi na svoje otroke...« je razložil Kalin svojo zamisel, zakaj je žalski spomenik komponiral iz visokega granitnega stebra z reliefi obešencev in vodnjaka, na katerem se brezskrbno igrajo otroci.

To brezskrbno igro otrok kipar ni upodobil le na žalskem spomeniku. Po vsej Jugoslaviji in tudi v tujini je znan Kalinov Pastirček, ki s svojo piščalko naznanja začetek in konec programa Radiotelevizije Ljubljana. Tega pastirčka so postavili v Tivoli v prvem svobodnem maju leta 1945. Tam stoji še danes — v radost številnih obiskovalcev otroškega igrišča in vseh, ki imajo radi otroke. Kot jih ima nadvse rad avtor Pastirčka in še celega ciklusa Otroških iger. Srečen je, kadar opazuje otroke pri igri, ko jih gleda, kako tekajo na svojih vitkih, dolgih nogah naokoli in s prvimi koraki odkrivajo življenje. »Te tanke, visoke noge, ki so nerodne kot koraki mladih medvedkov pri igri...« se nasmehe kipar, kadar govori o svoji najljubši temi.

Bogat je torej Kalinov delež v zakladnici slovenskega kiparstva. Zdaj bo bogatejši še za eno delo — podobo Ivana Cankarja, ki bo proslavila pisateljovo obletnico v daljnji Avstraliji. Ko smo se poslavljali od skromnega, tihega in preprostega Zdenka Kalina, smo se še enkrat skupaj ozrli na bronasto podobo velikega poeta. »Zapišite, da mi je bilo v veliko čast delati ta kip za naše ljudi v Avstraliji,« nam je ob slovesu naročil njegov avtor Zdenko Kalin.

Manca Košir

Dolina Radovne

Slovenija je hribovit svet, zato imamo pravo množico vzpetin in gora. In vsaka ima seveda svoj vrh. In vrhovi imajo po večini svoja imena. Nekaterim pa pravimo kar vrh: Srednji vrh nad Martuljkom, Stari vrh, Vrh pri sveti Trojici in drugi. Vrh, o katerem tokrat pišem, ni znan daleč naokoli, pravimo pa mu kar Vrh. To je gorska vzpetina, pravzaprav pobočje, ki se vzpenja iz doline Radovne proti Kleku in Pokljuki. Dolina Radovne je dolga kake tri ure hoda in povezuje Zgornje Gorje, ki se začnejo tam, kjer se konča Bled, z dolinama Krme in Kotom, po katerih peljeta dve od glavnih poti na Triglav. Radovna je bila vedno tiha in mirna dolina, le rečica z istim imenom je šumela po njej, in veter, ki se je včasih poigral z vrhovi dreves, in ljudje, ki so prišli v rovte sekati drva in voziti les. Tudi domačini iz redko posejanih hiš niso nikoli delali hrupa.

Tako je bilo vse do sredine zadnje vojne. Takrat pa je vojna udarila neizbrisen pečat na to dolino. Nad njenimi prebivalci so se znesli vojaki velikega nemškega rajha in njihovi pomagači, ker se jim je zdelo, da jih s svojim vedenjem ogrožajo, jim nagačajo in nasprotujejo. Ljudi so zgnali skupaj, požgali hiše, skednje in hleve in jih potem v eni od hiš vse pobili ter zmetali v ogenj. Živino so pobrali in jo z velikim hrupom gnali po dolini proti Gorjam in Bledu.

A vse to se je zgodilo pozneje. Danes bi vam rad povedal, kako sem vozil les z Vrha. To je bilo v enem tistih let pred zadnjo vojno. Pobočja Vrha so imela takrat lep in trden smrekov les. A ta je bil visoko v strminah. Zato se hlodov ni dalo spraviti v dolino drugače, kot da smo ga spravili v »plaz«, to je v kamnit graben, drče, ki so peljale izpod vrha v dolino. Ob tem, ko so hlodi z bliskovito naglico drseli v dolino, se zadevali ob skale, se jih je precej razbilo in razklalo, vsi pa so bili na koncih obtolčeni in polni kamenja, ki je potem ob žaganju krhalo žage in jemalo vrednost lesu. Ker pa so hoteli imeti trgovci in kupci lep les, so rekli: »Treba je s konji v Vrh po les!« Vozniki niso šli radi, polagoma pa so se začeli le odločati za to nevarno vožnjo. Denar je bilo pač treba zaslužiti.

Takrat je imel marsikateri kmečki gospodar v hlevu po dva konja, sposobna za vožnjo. Za voznika pa je seveda moral biti največkrat sam, tako da so pogosto iskali mlajše moške za po-

moč. Tako sem se tudi jaz vdinjal pri nekem kmetu. Bil sem še mlad in ne kaj prida navajen takega dela. Vožnja lesa z Vrha pa je bila znana kot huda in dolga.

Zjutraj smo odšli z doma, ko je bila še trdna noč. Kje smo že bili, ko se je zdanilo! Ko smo zvečer les pripeljali do žage, je bila tudi že noč in navadno ni bilo tam nikogar več, ki bi les zmeril. Kar zaznamovali smo, kaj spada h kateremu vozu.

Naša skupina je imela šest konj od štirih gospodarjev. Kakor se razlikujejo gospodarji, tako so tudi konji. Eni so močni, pridni, vztrajni, ubogljivi, dobri so tudi v še nepregazan, nov ali trd sneg s skorjo, dvignejo se na zadnje noge in kar plavajo naprej, mnogim konjem pa seveda manjkajo take lepe lastnosti. Včasih ne morejo, včasih nočejo.

Tista zima je bila vseskozi suha in mrzla — vse dni je slabo teklo. Vozne sledi se niso nikoli zgladile in zlikale. Ko smo pripeljali iz strmine v ravnino, so morali konji vleči še dolgo pot. Kljub mrazu, se je kar kadilo od njih.

Vozna oprema za prevoz hlodovine je bila setavljena iz tehle delov: najprej so bili rtiči z ojnici, v katere si vpregel konja. Rtiči so bili leseni in okovani, drsne ploskve so bile okovane s ploščatimi železnimi šinami, ki so bile podaljšane na sprednje krivine. Obe krivini sta bili visoki kakih sedemdeset centimetrov in povezani z leseno prečko. Na tej prečki so bile pripete in pridrgnjene vse sorte verige, od tistih za povezovanje, rajklanje in obežanje, do tistih najmočnejših, z velikimi ostrorobimi, iz kvadratnega železa skovanimi členi za zaviranje. Tem smo rekli rajsarji. Tam je visela tudi usnjena torba s štekli in klamfami za pribijanje hlodov skozi členke verig in tudi za opore in pomoč pri nakladanju in za druge potrebe. Štekel je pravokoten železen klin z močno razširjeno glavo, po kateri si tolkel pri zabijanju s ceponom. Klamfa je služila podobnemu namenu, sestavljena pa je bila iz dveh klinov in zgoraj zdužena in tako podobna veliki črki U.

Te smo zabijali na posebno važna mesta, kjer se niso smele izpuliti. Na eni krivini rtičev je bila prikovana tudi oponka za cepon. Cepon je bil tam samo na poti v goro — nazaj grede je bil zasajen v enega vrhnjih hlodov, da je bil vedno pri roki za vsa potrebna dela.

Na zatiče je bil pritrjen tudi en konec rajkelna, drugi se je vlekel zadaj po tleh. Rajkelj tudi igra pri vožnji izredno važno vlogo — on drži vse hlode skupaj. To je dobre tri metre dolga iz prožnega bukovega debla odsekana »gorjača« s premerom kakih sedem centimetrov. V začetku je ravna, po nekajkratnih rajklanjih pa ostane kriva tudi, ko ni napeta. To se naredi takole: z na rtiče pritrjeno močno verigo primerno rahlo objameš ves tovor hlodov na prednjem koncu, vtakneš pod verigo na hlode debelejši konec rajkelna, zavrtiš drugi konec po principu dolge ročice ali vzvoda in tako napetega na drugem koncu zapneš s tam nameščeno verigo. Ves tovor se bo zdaj morda tudi nekoliko premikal, ampak vse skupaj bo ostalo v dovoljenih mejah in držalo skupaj. Zdaj je porajklano.

Ker je vsak voznik gledal na to, da bi pripeljal čim več in več zaslužil, so vsi nakladali, kolikor so mogli. Zato hudih klancev en sam konj ni zmogel. Zato smo pripravili tako, da sta po dva konja vlekla en tovor do vrha klanca, ga tam pustila in šla potem še po drugega. Nekateri so pri tem pripenjali konje vstric, drugi pa v »špicco« — drugega za drugim.

V Vrhu je mraz in tudi po ozki dolini Radovne, kjer še poleti ni veliko sonca, je hladno. Kljub mrazu so se konji tako ogreli, da se je kadilo od njih. Včasih so bili vsi srežasti, ko je na njih zmrznila vlažna sapa.

Seveda pa ni dovolj samo orodje in oprema, potrebno je znati in obvladati številne furmanske spretnosti, če hočeš tovor varno pripeljati v dolino ter ohraniti celo glavo ter zdrave živali. Jaz sem se v začetku težko privajal furmanskim spretnostim. Nekoliko sem bil neroden, vendar odločen in vztrajen, zato sem vztrajal pri gospodarju.

Nekoč — navadno sem vozil zadaj — sem na vrhu največje strmine v globel dohitel gospodarja samega. Njegovega konja in tovara ni bilo nikjer več. V roki je držal zadnji člen verige za zaviranje — rajsar. Vse drugo je šlo samo nezavrto v dolino. Pridružil se mi je. Peljala sva navzdol in skrbelo naju je, kaj bova zagledala. Dolgo časa ni bilo nič, k sreči je bila pot prosta. Tudi prav oster ovinek je konj srečno zvozil, ni ga vrglo čez. Šlo je že proti dnu. Še en ovinek. Na tem pa je vodila sveže presekana pot kar naravnost. Doli med smreke! S strahom sva pričakovala, kaj bova za-

Tudi konji si zaslužijo malico

Nedelja — komati so prosti

Radovna — pogorišče po tridesetih letih (Foto: Anton Kocjančič)

gledala: mrtvega konja ali pa bo imel polomljene noge? Potem sva le zagledala med gostimi precej debelimi smrekami prevrnjen tovor hlodov. In konj? Ležal je v snegu. Na robe zasukan komat na vratu je še vedno držala navzgor ena ojnica, druga je bila zlomljena. Konj je zase srečno našel pot med smrekami, zadaj pa so se rtiči zagozdili med smreke in polomili. Ko sva osvobodila konja, se je postavil na vse štiri. Dan ali dva je bil doma. Potem je spet šel v goro. Z novimi rtiči.

Če ni do takrat že vse zvoženo, pride na pomlad čas, ko je treba hlope prekladati z rtičem na voz. Zgornji del vse dolge doline je še v snegu, tam gre še vedno z rtiči, v ravnini pa je bilo treba hlope preložiti. To je spet vzelo precej časa.

Tam v Vrhu je zima dolga. Strmina gleda proti severu. Proč od sonca. In sneg na poteh je steptan od nešteti konjskih in voznških stopinj. Toplota že pozno pregrize led. Nezvožen les bo počakal na prihodnjo zimo.

Dandanes gre tudi z Vrha drugače. Tja gor so speljali gorsko cesto in po njej vozijo les s tovornjaki, ki imajo montirane tudi naprave za nakladanje. Tam spodaj, od izteku naših strmih furmanskih poti pa se je kraj spremenil že med vojno. Onstran rečice Radovne ni več hiš. Samo ruševine so še in skozi ograjene predele nekdanjih hiš rastejo divje vrbe. Visoke so že. Več kot trideset let je že mimo.

Anton Kocjančič

Nova naročnica

V juniju smo v našem uradu srečali simpatično rojakinjo Mary Prhne, ki je prišla naročit Rodno grudo. Povedala je, da našo revijo že nekaj let bere in ji je zelo všeč. Zdaj, ko sta s soprogom prišla na obisk, jo je pa naročila. Mary in njen soprog Louis spadata že v našo drugo ameriško generacijo, oba sta rojena v Ameriki. Živita v Maple Hgts v Ohio in navdušeno prepevata pri pevskem zboru Planina. Mary je altistka, mož pa basist. Mary je bila letos že tretjič na obisku v Sloveniji, njen soprog pa prvič in zato je razumljivo, da mu je njegova soproga Mary imela med šesttedenskim bivanjem pri nas veliko razkazati. Najprej sta si ogledala Bled, zatem pa še ostale lepe domače kraje, od koder so bili starši doma.

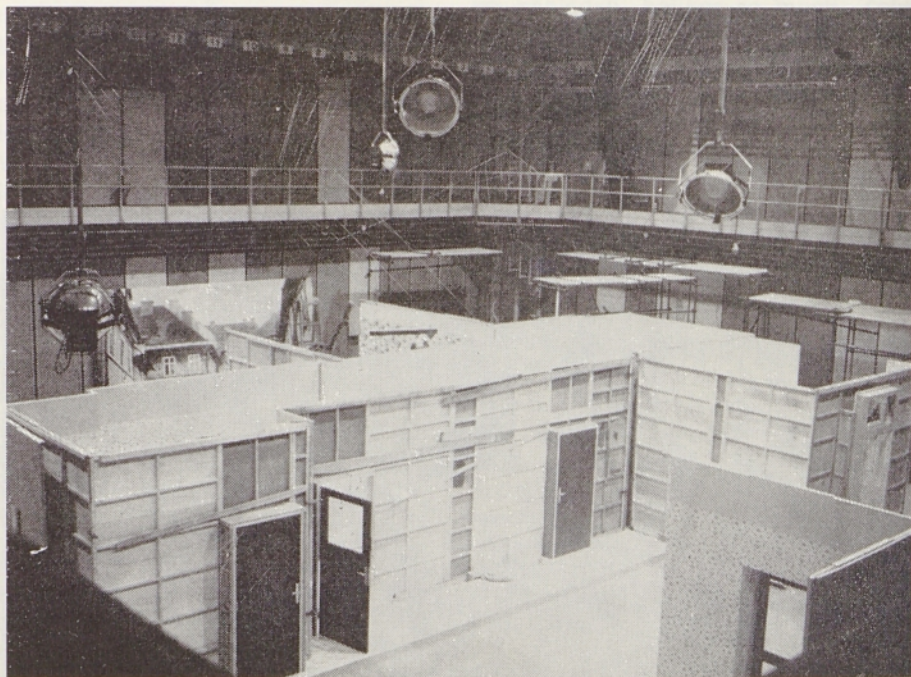
50 let jugoslovanskega radia in 20 let televizije

Po vsej Jugoslaviji so radiotelevizijski delavci 15. maja praznovali 50-letnico, odkar so v Zagrebu prvič poslali v eter jugoslovansko oddajo, dobri dve leti pozneje pa je bilo moč iz radijskih sprejemnikov slišati tudi slovensko besedo. To je bilo 1. septembra 1928, ko se je rodil »Radio Ljubljana«. Kot se spominjajo pionirji slovenskih »radijcev«, pri teh prvih oddajah še niso imeli električne gramofonske doze in so trombo navadnega gramofona na vzmet usmerili kar v mikrofon . . . Poslušalci so bili tudi s takšno reprodukcijo kar se da zadovoljni. Imeli so tudi predavanja, koncerte in prenose iz ljubljanske Opere. Vse oddaje so bile seveda žive. Leta 1929 je v 2. številki revije »Radio Ljubljana« že pisalo, da so se oddaje takratnega 2 in pol kilovatnega oddajnika po Sloveniji v glavnem dobro slišale; o tem, da je bilo te oddaje moč poslušati tudi drugod,

pa so poročali z Dunaja, Nemčije, Češke, iz Podkarpatske Rusije ter Holandije in Francije, poročilo najoddaljenejšega poslušalca pa je prispelo celo iz severne Amerike. In tako je šla pot slovenskega radia dalje, vse do druge svetovne vojne. Radio Ljubljana je moral začeti služiti okupatorjem, toda ilegalna Ljubljana je te programe ponosno bojkotirala. Že novembra 1941 se je oglasil Kričač, radio Osvobodilne fronte, ki ga je ustanovil Centralni komite Komunistične partije Slovenije. Vsak dan je oddajal tako rekoč z drugega mesta, iz drugega ljubljanskega stanovanja, in je tako do aprila 1942 izmenjal najmanj 23 improviziranih studijev, tako da okupatorji nikakor niso mogli odkriti radijske postaje drznih ilegalcev. Na pomlad leta 1944 pa je iz osvobojene Bele krajine začel oddajati Kričačev naslednik ROF — radio Osvobodilne

fronte. Po osvoboditvi so se slovenski matični radijski postaji pridružile še postaje v Kopru, Mariboru in Murski Soboti ter precej lokalnih postaj, v letu 1956 pa smo že lahko gledali prve jugoslovanske televizijske oddaje. V SR Sloveniji je po zadnjih podatkih prijavljenih zdaj približno 550 tisoč radijskih in nekaj manj kot 400 tisoč televizijskih sprejemnikov.

Svečana akademija ob 50-letnici Jugoslovanske radiotelevizije je bila v Zagrebu. Poleg najvišjih voditeljev vseh naših republik in avtonomnih pokrajin in predstavnikov jugoslovanskih radiotelevizijskih centrov so se je udeležili tudi predstavniki dvajsetih radiofuznih organizacij Evrope, Azije, Afrike in Amerike. Predsednik republike tovariš Tito je Jugoslovansko radiotelevizijo in Radiotelevizijo Zagreb odlikoval za posebne zasluge pri organizaciji programskega sodelovanja ter za pomem-

Želja, stara deset let, postaja resničnost — radiotelevizijski center v Ljubljani deluje skorajda že s polno paro. Že od leta 1966 so delavci Zavoda RTV Ljubljana vlagali del svojih sredstev za gradnjo prepotrebnih studijev, tehničnih in drugih prostorov, za slovenski televizijski program. Graditi so začeli leta 1970 in po treh letih so že montirali prve aparature. Vsako naslednje leto so končali še po en gradbeni trakt, ki so ga takoj začeli uporabljati tehnične in radakcijske skupine. Zgrajena površina (nekaj manj kot 37 tisoč kvadratnih metrov) še ni dokončno opremljena, gradili in opremljali pa bodo še nekaj let v tempu, ki ga bodo narekovala razpoložljiva sredstva in dobava opreme. V novem centru so seveda poglobitna pridobitev štirje studiji: prvi je velik 600 kvadratnih metrov, drugi 300 ostala dva pa po 150 kvadratnih metrov. Celoten objekt so gradila slovenska podjetja z domačimi strokovnjaki in našim gradivom, le klimatske naprave in televizijsko opremo so uvozili, montirajo pa jo delavci RTV Ljubljana

Največji studio novega ljubljanskega RTV centra med postavljanjem scene

ben prispevek pri poglobljanju bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi. Upravnemu odboru Jugoslovanske radiotelevizije je poslal tudi pozdravno pismo ob tej pomembni obletnici, ko je začela pri nas delovati radijska postaja in to že štiri leta po nastanku prve takšne ustanove v svetu.

Pavle Jakopič

Vesele minute prek radia

Če bi vprašal ali poznate skladbico »Tihuana taxi«, bi verjetno kar vsi po vrsti odkimavali, či bi vam jo pa zavrtel, bi jo že po prvih taktih prepoznali kot tisto, ki vsako nedeljo zvečer začne oddajo »V nedeljo zvečer«. To priljubljeno oddajo ljubljanskega radia že od vsega začetka, torej deset let, vodi Marjan Kralj. Seveda ga poznajo tudi naši ljudje v tujini. Oddaja »V nedeljo zvečer« je zelo poslušana v Švici, Nemčiji, na Švedskem in — zanimivo — na Češkem. Mladi Čehi, ki so prihajali k nam na počitnice, so seveda s svojimi slovenskimi prijatelji

Marjan Kralj na eni izmed oddaj »Veseli tobogan« (Foto: M. Kumar)

poslušali tudi to oddajo in zdaj ji radi prisluhnejo še doma!

Marjan Kralj je na ljubljanskem radiu že dvaindvajset let. Ko je študiral na Akademiji za gledališko umetnost, se je prijavil k avdiciji za radijsko igralsko skupino in osem let igral, potem je šel med napovedovalce, zdaj pa je redaktor za ljudsko glasbo.

»Kaj ni tole malce čuden skok: napovedovanje in folklor?«

»Na prvi pogled morda res, ampak zame ne!« je rekel Marjan. »Kot student sem se ukvarjal s folkloro kot plesalec in skupino France Marolt potem tudi dolgo časa poučeval.«

Rodil se je pred štirinštridesetimi leti v Cerknici, v Ljubljani pa živi od 1945. leta. »Kaj si pravzaprav: Cerknčan ali Ljubljčan?«

»Ljubljčanca se ne bom nikoli počutil, čeprav sem že dobri dve desetletji tukaj,« je odvrnil po cerkniško.

V Cerknico rad hodi, sicer pa je v glavnem po Sloveniji zelo doma, pravi. Kot redaktor hodi snemat stare melodije med preproste ljudi, na odročne kmetije. »Najbolje pa se počutim v hosti, proč od ulic. Na morje grem, ker je 'mus' — zaradi žene in sina, sicer pa, če le utegnem, skočim v planine!« Planinarjenje je poleg fotografiranja in filmanja Marjanu najljubša stvar, kar se zabave tiče. Vsako leto je trikrat ali štirikrat na Triglavu, enkrat je bil kar osemkrat, lani pa nikoli, ker je delal druge ture. »Za hribe si moraš vzeti čas!«. In Marjan si ga vzame, ker ima rad planine in vzame si ga tudi takrat, ko prebira pošto za oddajo »V nedeljo zvečer«. Na teden prejme od 500 do 3.000 pisem. Poleti so to razglednice, pozimi, ko imajo poslušalci več časa, pa pisma. Slišali so ga celo v Nigru, v Centralni Afriki, in naši delavci tam so mu to takoj sporočili. Nadalje pa je prišla kartica zanj iz Pekinga (tam ga sicer niso slišali); poslali so jo člani našega trgovskega predstavništva, Marjanovi kolegi pa so se potem skoraj stopli za znamko!

Poleg mladine, ki prosi za posamezne popevke, in vojakov, mu pišejo največ ljudje iz tujine. Radi bi domačo glasbo in pozdravili sorodnike v Sloveniji. Marjan vsem seveda ne more odgovoriti, poskuša pa ustreči željam po melodijah. Mnogokrat je za eno popevko kar trideset prošenj in takrat seveda ne more naštetih vseh imen poslušalcev. Ker lahko v vsaki oddaji odgovori le na približno petnajst pisem, ima zato tudi v reviji Antena svojo rubriko, kjer odgovarja na nekatera ostala pisma.

»Mladi se obračajo name z različnimi težavami in jaz jim — pol za šalo, pol zares — odgovarjam, saj mislim, da se lahko tudi s šalo razreši kakšna težava!«

Pisma zanj prihajajo na RTV Ljubljana, na Anteno in na dom. Dobil je že tudi taka, kjer je pisalo samo »Marjan Kralj, Slovenija«, verjetno najbolj nenavadno pa je bilo tisto, na katerem je bila namesto naslova samo njegova karikatura, izrezana iz Antene in pripis: Slovenija. Pismo je prišlo iz tujine.

Da pozna Marjana skoraj sleherni Slovenec, priča tudi tale dogodek: Marjanov brat Boris, znani gledališki igralec, je bil z ljubljansko Dramo na gostovanju v Mariboru. Pa je po predstavi prišel nekdo k njemu in ga vljudno vprašal: »Oprostite, saj ste vi tovariš Kralj?« »Sem!« »Saj ste vi brat od Marjana Kralja?« »Sem!« »No, potem vas pa povabim na dva deci!«, je navdušeno rekel obiskovalec in verjetno vneti poslušalec oddaje »V nedeljo zvečer«.

Tudi otroško radijsko oddajo (v zadnjih letih jo snema tudi televizija) »Veseli tobogan« vodi Marjan Kralj skupaj z Jano Osojnikovo že od vsega začetka: torej skoraj petnajst let. Z njo so obšli vso Slovenijo, vsako leto pa gostujejo tudi med otroki naših zdomcev v tujini. Z »Veselim toboganom« so bili že v Švici, Italiji, Nemčiji in na Madžarskem. Otroci so jih zelo veseli, še bolj pa dedki in babice v domovini, ko vidijo svoje vnučke nastopati tako daleč od doma. »Z otroki je najlepše delati iz preprostega razloga, ker nikoli ne lažejo,« pravi Marjan. »Pred mikrofonom nimajo tistih ovir, kot jih imamo starejši; njihovi odgovori so iskreni. Zato z njimi vedno rad delam, pa čeprav jim zaradi treme dostikrat zapre sapo...«

Na koncu je Marjan Kralj rekel, da je zelo vesel, če je naredil s svojimi oddajami rojakom v tujini kakšne vesele minute in da je vsaka njihova pošta dobrodošla...

Zaupal jo je peres

Preteklo leto, ob tridesetletnici osvoboditve, je skupnost slovenskih občin izdala zanimiv zbornik z naslovom »Prazniki slovenskih občin«. V tej knjigi je zajeto zgodovinsko gradivo iz narodnoosvobodilnega boja in predvojnega revolucionarnega gibanja, ki ima poseben pomen za posamezno občino oziroma mesto Ljubljana. Zbornik je uporaben za najširši krog bralcev, zlasti pa za vse tiste naše ljudi, ki se zanimajo za posamezne zgodovinske dogodke v svojem kraju oziroma občini.

Pomembni dogodki iz naše bližnje zgodovine so bili tudi povod za določanje posameznih občinskih praznikov, ki imajo v slovenskih občinah različne oblike, povsod pa jih proslavljajo kar najbolj svečano. V okviru teh praznov spadajo tudi srečanja borcev in aktivistov narodnoosvobodilne vojske in pohodi v znane partizanske kraje. S številnimi prireditvami se torej naši ljudje spominjajo dni, ko se je v hudih razmerah okupacije slovenski narod pod vodstvom Osvobodilne fronte boril za svojo narodno in socialno osvoboditev. V knjigi so po abecednem redu obravnavani prazniki posebnih občin tako, da je najprej kratek zgodovinski opis in pomen dogodka, ki je bil povod praznika. Zanimivo je, da veliko občin s posebnim ponosom praznuje svoj praznik ob obletnici dogodkov, ki imajo pomen za vso Slovenijo. Tako ima npr. Ajdovščina svoj praznik ob obletnici ustanovitve slovenske narodne vlade 5. maja, Kočevje ob obletnici zbora odposlancev slovenskega naroda od 1. do 3. oktobra itd. Razumljivo je zato, da opis teh dogodkov ne more ostati samo v mejah občine oziroma enega kraja, temveč da je bilo treba poseči širše, opisati drobce celotne zgodovine narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem. Ob koncu zgodovinskega zapisa je tudi nekaj osnovnih podatkov o posamezni občini, o številu prebivalcev, o površini, o pomembnejših gospodarskih panogah idr. Knjiga je bogato opremljena, krase pa jo tudi zanimive zgodovinske fotografije. Naši ljudje na tujem, ki jih pogosto zanima preteklost lastnega kraja, in ki bi bili radi »na tekočem« z dogodki doma, bodo po knjigi prav gotovo radi segali. Knjigo lahko naročite prek našega uredništva ali neposredno na Skupnosti slovenskih občin, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 5.

Stopila sva v njegovo sobo. Tu je že pet desetletij vir drugega Srečkovega življenja. Desetine izdaj njegovih pesmi v mnogih jezikih govore, da je bilo ono prvo polno, ustvarjalno, pre-roško.

Od Sežane do Tomaja ni daleč. V prvi se je v stari osnovni šoli pričela njegova življenjska pot, v slednjem so mu zatisnili oči. Cesta od Sežane do Tomaja je speljana tako, kot da nam želi v teh nekaj kilometrih pokazati prav vse kar premore — Kras. Pogled nam odkriva vinograde, jase, porasle z zanikrno travo, osatom, brinjem, šipkom in gmajne z borovci, bresti, hrastičjem. Tudi vasi Šmarje, Križ, Tomaj, na kraške holme postavljene, v svoji starožitnosti polnijo pokrajinsko sliko.

V Tomaju smo. Zadnja hiša na desni strani ceste proti Dutovljam je dom Kosovelovih. Na njej spominska plošča z napisom: »V tej hiši je umrl dne 27. maja 1926. slovenski pesnik Srečko Kosovel. Ob 50-letnici njegovega rojstva odkrila »Svoboda«.

To je bil njihov četrti dom. V Sežani, kjer je bil njihov oče Anton nadučitelj, pevovodja, vodja tamburaškega orkestra, so se rodili trije Kosovelovi fantje in dve dekleti. Mati Katarina, doma iz Sužida pri Kobaridu ter oče, Vipavec iz Črnič, sta najprej pospremila na svet sina. Stano so ga poimenovali. Čez dve leti so zibali Tončko, in po istem obdobju Karmelo ter Anico. Najmlajši je bil Srečko.

»Dejavnost mojega očeta,« se spominja prof. Anica Kosovel, »ni bila

pogodu tedanjim sežanskim občinskim možem. Za »pokoro« so ga premestili v vas Pliskovico. Vsi smo se morali preseliti v to zadnjo kraško vas. Življenjska pot, ki nas je čakala, je postala še bolj strma in ovirana. Kot droben utrinek se mi večkrat utrne prizor ob odhodu iz Sežane. Mama je pestovala v naročju Srečka, jaz sem ji slonela na kolenu. Jokala je.« Zahvaljujoč dobremu tomajskemu učitelju so se Kosovelovi preselili v Tomaj. Vrasli so se v kraško zemljo z vso svojo bitjo. Oče je pogosto razmišljal o pogozdovanju Krasa. To poslanstvo je namenil Srečku. Želel je, da bi postal inženir gozdarstva.

Sama sva obračala liste

»S Srečkom sva bila še posebno navezana drug na drugega,« pripomni Anica, »saj sva bila najmlajša v družini in bolj ali manj prepuščena sama sebi. To velja predvsem za učenje. Starejši sestri in brata je poučeval oče, midva pa sva morala sama obračati liste znanja. Prve v Tomaju, največ pa v Ljubljani. Srečka so poslali na realko, mene v licej.«

Živahnejša je postala njena pripoved. Spomin se je sprehodil po časih, ko so Kraševci ob petkih skupaj odhajali proti domu in ko sta s Srečkom pogosto opazovala borov gozd na desni strani ceste ter nekaj grmičev brinja na levi.

Prof. Anica Kosovel, Srečkova sestra, v njegovi sobi

Hiša Kosovelovih v Tomaju

»Vedno se je ustavil, prisluhnil šumečemu napevu kraških borov in mi dejal: Slišiš, Anica, kako šumijo?« Čutil je potrebo, da se ustavi, da vsrka zvoke narave.«

Ker so imele življenjsko bližino

Srečko je pričel zelo zgodaj zapisovati svoje pesmi. Rad je tudi recitiral. Oče

Tomaj danes (Foto: Stane Jesenovec)

in starejši brat sta mu stala ob strani in ga spodbujala. Tudi Anica je rada prebirala njegove stihe, ne iz sesterske ljubezni, ampak, ker so se ji zdele lepe, ker so bile polne življenjske bližine, ker so jo pritegovale.

»Vsako novo stvar, knjigo, pesem, ki jo je dobil, je pregledal, prebral, ocenil. Če mu bilo vse jasno, je o njej pokramljal s prijatelji, znanci. Nikdar ni dejal: »To je zanič!« Iz dneva v dan je širil svoje kulturno obzorje in iz dneva v dan je imel več prijateljev, sodelavcev.

Da, bilo je v cirkusu. Opazovala sem ga, kako zavzeto je opazoval nasto-

pajoče. Po predstavi smo šli s prijatelji še malo posedet. Srečko se je kmalu poslovil z besedami: Imam še neki dolg. »Naslednji dan mi je pokazal zapisano pesem o cirkuški predstavi, CIRKUS KLUDSKY PROSTOR ŠT. 461, jo je naslovil.

Cirkus

Galerija.

Prostor št... .

Kolombina

se slači, se slači.

Vsi gledajo.

Nihče ne vidi,

da se drži na zobeh.

Dviga se. Že pod šotorom.

Drzne opazke.

Sramoten smeh.

Zdaj spusti zadnjo tančico.

Oni jo gledajo,

grizejo z očmi

v njeno mehko telo.

Lepa bedra ima.

Valovite prsi.

Ploskajo

in zasmehujejo

njeno trpljenje

in sramotijo.

Vidite: žival

ploska človeku.

Človek je žival.

Žival je človek.

Ventil počí.

Levi besnijo.

Srečko pesmi ni nikdar popravljaj.

Zaupal jo je peresu in taka je na pirju tudi ostala.«

Srce ga je gnalo

V 22. letu življenja je bil. Po nastopu na zborovanju delavcev v Zagorju je zbolel. Zdraviti se je pričel v Ljubljani, a srce ga je gnalo domov.

»Samo, da sem doma,« je dejal, ko je stopil čez hišni prag,« je pripovedovala o Srečkovem povratku domov sestra Anica. »Te besede so me prizadele. Slutila sem nekaj groznega. Čez dva dni je Srečko obležal. 27. maja 1926. leta ob 9. uri ter 37 minut je izdihnil.«

Ne, on ni mrtev

»Mladi smo in Kosovel nam je blizu. Beremo ga in čutimo njegov duh, borbo, ljubezen do doma, ljudi. Ne, on ni mrtev; naš je.« so zapisali dijaki enega od razredov sežanske gimnazije po ogledu skrbno pripravljene razstave Kosovelove poezije v Kosovelovi knjižnici v Sežani.

Stane Jesenovec

ZBIRKA SLOVENSKEGA DRUŠTVA SYDNEY:

Slovensko društvo Sydney 100 dol., F. Kodrich & T. Laznik 100 dol., John Plesničar 100 dol. Po 50 dol., K. Dolmark, B. Mavko, Ga. Jakopič, I. & D. Slavec (Triglav), družina Bulovec, družina Brusnič, družina V. Ovijač, D. Borec 60 dolarjev. Slov. Ass. (prispevki filmske predstave) 44.40 dol. Družina J. Cetin in družina J. Menič po 30 dolarjev, I. M. Sušteršič 25 dolarjev. Po 20 dolarjev: M. Dolmark, J. Torjan, L. Kos, B. M. Matitovič (Triglav), R. Rasmir (Triglav), M. Kogovšek, J. I. Jež, J. I. Pohlen, R. Bernes, R. Martinčič, J. in D. Petrič, S. Prinčič, družina Muc, družina F. Terlikar, F. Stare, W. Žižek, M. Godec, F. Obid, R. Nursdorfer, J. Marinc, družina Basa, J. Bergantič 15 dolarjev, po 10 dolarjev: J. Brko, O. Mestnik, F. Tomažič, F. Mramor, L. Gominšek, I. Gjura, J. Krušvar, T. Tomšič, D. Brkovec, V. Ogrizek, A. Stariha Vučko, J. Kranjc, J. O. Lah, P. M. Stepančič, P. Zelle, družina Kužnik, S. Žitko, L. Kocjančič, F. Pečovnik, F. Čefarin. Po 5 dolarjev: J. Klavžar, V. Domineko, D. Justrisa, M. Ristič 3 dol., po 2 dol., G. Woodward, B. Vidakovič, R. Flajban, J. Kunz, G. Sander, S. Ferencak. Po 1 dol.: M. Niomorski, K. Kastovska, V. Kostadinovič, S. Stojovski, I. Lazar. Lewis & Ronson pol dolarja. Kvintet Mavrica od prireditve v Horsley Parku 300 dolarjev.

ZBIRKA JUGOSLOVANSKIH ROJAKOV IZ MOUNT ISA, AVSTRALIJA

S. K. Golobič 100 dol., F. R. Fatur 50 dol., I. I. Hribar 50 dol., T. S. Jerkič 50 dol., I. H. Leben 80 dol., K. Truscott 30 dol., S. R. Svetina 30 dol., J. Humar 30 dol., A. Špiljar 30 dol., A. K. Davis 25 dol. Po 20 dolarjev: J. Bilančič, S. Cerar, G. J. Rakovič, V. Paunović, D. Jelavič, M. D. Maruna, S. Leben, J. H. Kiren, S. Lazarevič, B. Živkovič, A. F. Zeben, F. Turković, A. Bertoni. M. Š. Breznikar 12 dol., V. Pečar. M. Herak 15 dolarjev. Po 10 dolarjev: M. J. Čuka, I. M. Kaplan, J. Zamora, S. Bogdanović, P. Furdek, R. Slatinšek, M. S. Simčič, M. Mihajlovič, F. Mlinar, M. L. Morton, V. D. Tomašič, S. Radič, T. M. Stariha, A. Habjan, S. Taylor. T. D. Grubič 5 dol., P. Doši 5 dol., R. Mirkovič 8 dol., F. Kuzma 5 dol., M. Hozdič 5 dol., A. Jurko 8 dol., N. E. Štefanec 4 dol., M. Genc 4 dol., B. Johgevič 4 dol., B. Jelef 3 dol., B. R. Dumančič 2 dol., V. Auders 2 dol., J. Hotle 2 dol.

ZBIRKA SLOVENSKEGA KLUBA PLANICA, WOLLONGONG:

Slovenski klub »PLANICA« 200 dol., Etnic emergency fond 100 dol., Mr. Šuber 50 dol., I. M. Berke 50 dol., M. Sirc 40 dolarjev, S. Vaupotič 30 dol., A. Oblesčak 20 dol., J. Božič 20 dol., M. Pavič 20 dol., V. Barek 20 dol., T. Oberman 20 dol., S. Bec 20 dol., S. A. Vasiljevski 20 dol., I. Rudolf 20 dol., O. Zljutro 16 dol., A. Obal 16 dol., F. Zakelj 15 dol., M. Jezernik 10 dol., T. Sirc L. Košorok 5 dol., M. Košorok 5 dol., C. Aslanovič 5 dol., F. Janovič 5 dol., L. Hvalica 5 dol., A. Dralič 5 dol., E. Kogoy 5 dol., J. Blažič 5 dol., Miss. Jons 5 dol., B. Meljnik 4 dol., J. Bajrek 4 dol., F. Vatovec 4

Zgodnja jesen pod Uršljo goro (Foto: Ančka Tomšič)

dol., M. Furlan 4 dol., B. Andreate 4 dol., Z. Zora 4 dol., J. Nadanovska 3 dol., R. Ilič 3 dol., D. Ogrin 3 dol., F. Čačič 2 dol., Mr. Sirotič 2 dol., D. Grželj 2 dol., J. Princ 2 dol., F. Basa 2 dol., Mr. Vučko 2 dol., S. K. Vučko 2 dol., S. Ferbežar 2 dol., E. Celin 2 dol., L. Šinko 2 dol., T. Djurin 2 dol., A. Rodella 2 dol., C. Vergan 2 dol., L. Filo 2 dol., D. Lepan 2 dol., I. Zadel 2 dol., F. Žičkar 2 dol., J. Brodnik 2 dol., M. Besednjak 2 dol., L. Brodnik 1.5 dol., N. Bozzer 1 dol., K. Brunčič 1 dol., Mr. Moore 1 dol., M. Kevaristan 1 dol., P. Tameska 1 dol., A. Fatur 1 dol., J. Kozlovski 1 dol., G. Ackaovi 10 dol., I. Reberšak 8 dol., F. Podreberšak 5 dol. 10 dol., I. Damian 10 dol., Z. Groznik 10 dol., J. Konrad 10 dol., F. Kruška 10 dol., J. Komidar 10 dol., D. Brunkovič 10 dol., J. Živko 10 dol., I. Horvat 10 dol., L. Jazbec 10 dol., F. Šiftar 10 dol., S. Jaklič 10 dol., I. Mrkoja 10 dol., B. Franetič 10 dol., J. Godina 10 dol., B. Kesmič 10 dol., M. Bunderla 10 dol., E. Podboj 10 dol., F. Švajger 10 dol., K. Krčmar 10 dol., C. Vatovec 10 dol., I. Debeljak 15 dol., J. Žohar 9 dol., A. Komel 6 dol., A. Velinšek 6 dol., M. Žvegljč 6 dol., J. Mezgec 6 dol., J. Stulac 5 dol., A. Godec 5 dol., M. Glavič 5 dol., V. Whie-lock 5 dol., R. Sega 5 dol., T. Tehovnik 5 dol., M. Železnik 5 dol., M. Miron 5 dol., M. Kosmajer 5 dol., P. Hvalica 5 dol., E. Rebula 5 dol., A. Ros 5 dol., E. Borišek 5 dol., A. Poropat 5 dol., G. Živko 5 dol., T. Mlinarič 5 dol., F. Maron 5 dol., P. Brelih 5 dol., K. Sedmak 5 dol., E. Ladič 5 dol.,

Poslednje pismo

Opešale so ti moči,
postale trudne so oči,
a še si vzel pero v rōke
in pisal pismo za otroke.
Poslednje si nasvete dal,
poslednje želje si poslal
za srečo nam v tujini.
Hvaležni smo zato vsi tvoji sini.
Vse svoje si življenje
poznal le bedo in trpljenje.
Verjame naj, kdor hoče —
za nas si strašno bil bogat —
naš drugi oče.

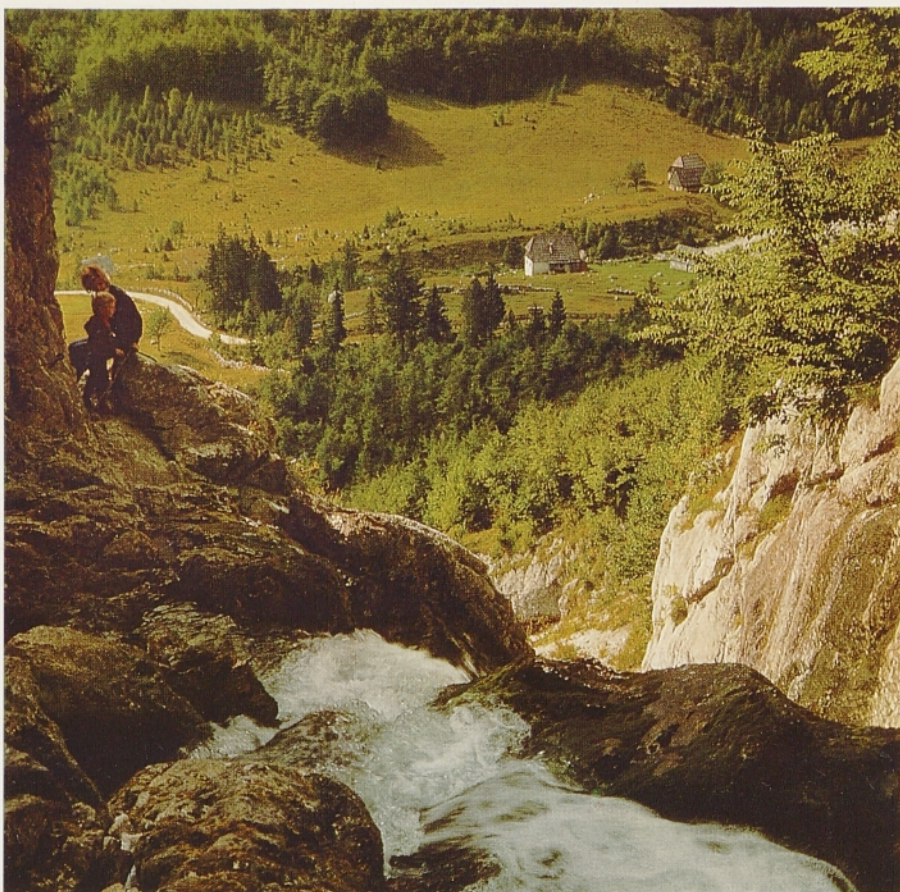
Bogastva nisi nam pustil;
nas s zgledom si ljubiti učil,
dal nauke za življenje
in vero nam v poštenje.
Na svetu nam največja je blaginja
zavest, da naš korak usmerjala
za vedno tvoja bo stopinja.
C. K., Toronto, Kanada

po domačih krajih

V Ptuju je bila v sredo 26. maja krstna predstava igre »Pesem klopotcev«, ki jo je lepo postavil na oder dramski krožek ekonomske srednje šole »Jože Lacko« iz Ptuja. Igro je napisala mlada nadarjena Marija Kolednikova. V njej je opisala

revno življenje haloških viničarjev v času pred drugo svetovno vojno. To je že tretje dramsko delo Marije Kolednikove. Predtem je dramatisirala povest Janeza Jalna »Ograd«, ki se dogaja v času med obema vojnama v begunjski ženski kaznilnici.

*Pokrajina na Goričkem.
Foto: Niko Paulič*

Proslava ob obletnici smrti Louisa Adamiča

Letos 3. septembra mineva četrto stoletje od smrti ameriškega slovenskega pisatelja Louisa Adamiča. Pri socialistični zvezi Slovenije je bil imenovan poseben odbor, ki bo pripravil spominsko slovesnost posvečeno našemu velikemu rojaku. Osrednja slovesnost bo v njegovem rojstnem kraju v Grosupljem 26. septembra. Pri programu bodo sodelovali člani društva slovenskih pisateljev, vidni slovenski umetniki in domači šolarji, ki njihova šola nosi Adamičevo ime.

*Izvir Soče
Foto: Miroslav Zajec*

Razgovor s prof. Josephom Willemsom, Nizozemcem, ki vodi slovenski pevski zbor »Zvon« v Heerlenu

Priznanje — ne za delo, temveč za uspehe!

Nizozemec profesor Joseph Willems je že od leta 1945 pevovodja slovenskega pevskega zbora »Zvon« v Heerlerheidu v nizozemskem Limburgu. To je mešani pevski zbor, katerega člani so že iz našega drugega in tretjega izseljenskega rodu. Zbor je bil ustanovljen leta 1929, leta 1969 pa je ob 40-letnici gostoval tudi na uspešni turneji po Jugoslaviji. Radi se udeležujejo tudi srečanj z drugimi slovenskimi pevskega društvi ter razmišljajo o tem, da bi se slovenski izseljenski pevski zbori iz evropskih držav zbrali v njihovem kraju na svojevrstnem festivalu.

Josepha Willemsa sem obiskal neko nedeljsko popoldne na njegovem stanovanju v Heerlenu, kjer me je poleg dirigenta že pričakovalo nekaj vodilnih članov zbora — Franc Drenovec, Franci Strman in drugi. Pripovedovali so mi, da je zbor dobil v zadnjem času precej novih članov, ki jih morajo še uvajati v »skrivnosti« slovenske pesmi in jih pripravljati, da bodo lahko enakopravno sodelovali v programu. Po številu članov je zbor dosegel svoj vrh okrog leta 1950, ko je redno sodelovalo 48 pevcev. Danes je dobre pevce vedno težje dobiti. Mnogi od starejših dobrih pevcev, ki so nekoč sodelovali pri zboru, so že pomrli, mnogi so se odselili. A Slovenci so dobri pevci, to radi dokazujejo tudi na Nizozemskem.

Ko sem prof. Josepha Willemsa vprašal, kako se je kot Nizozemec lotil dirigiranja slovenskemu pevskega zboru, mi je z resnobnim nasmehom dejal:

»Odkrito moram priznati, da so slovenske pesmi bolj muzikalne kot nizozemske. Vedno so mi bile všeč tako te pesmi, kakor tudi ljudje in dežela, od koder so prišli. Seveda pa sem posebno navdušen nad zborovskimi pesmimi.«

— Ali ste imeli kdaj težave z dojemanjem smisla teh naših narodnih in umetnih melodij?

»Takah težav nisem imel nikoli. Pevci mi prevedejo vsebino vsake posamezne pesmi, v skrajnem primeru pa si pomagam s slovarjem. Veste, tudi vsi pevci ne razumejo slovensko, a vendar sem prepričan, da to našemu zboru ni v škodo.«

— Kako pa vas vaši rojaki gledajo kot na dirigenta priseljskega, slovenskega pevskega zbora?

»Res me nekateri debelo gledajo. Prepričani so, da tekoče govorim in razumem slovensko, kar pa seveda ni res. No, precej pa sem se v teh več kot tridesetih letih res naučil.«

— Ali ste obenem, ko ste v zbor vključili precej novih pevcev spremenili tudi program zbora? Ali boste poslej vključevali tudi več umetnih slovenskih pesmi?

»Na prvem mestu je naša naloga, da razvijamo ljudsko petje, kar je bilo tudi doslej značilnost našega zbora. Modernjših skladb ne bomo iskali posebej.

Zvon, temveč za rezultate tega dela. Vedno sem trdil, da je dirigentovo delo za zbor izredno pomembno. Zdaj bom sodeloval pri tem pomembnem delu s Slovenci še z večjim veseljem.«

Po tem mojih »uradnih« vprašanjih je stekel tekoč pogovor o življenju Slovencev na Nizozemskem in o ohranjanju njihove narodnostne kulture. Vsi so mi zatrjevali, da bo slovenska pesem v Holandiji živela, dokler bo živega kaj slovenskega v tej deželi. Za to delo je izredno pomembno sodelovanje zbora in posameznih rojakov s pristojnimi kulturnimi ustanovami v domovini in seveda predvsem medsebojna povezanost Slovencev na Nizozemskem. Zanimivo je,

Prof. Joseph Willems:

»Slovenske pesmi so bolj muzikalne kot nizozemske«

Prof. Joseph Willems z ženo

Stari narodni način petja in stare pesmi bodo ostale za zmeraj, modernizmi pa nastajajo in izginjajo.«

— Česa ste bili najbolj veseli med delom pri zboru?

»Najbolj sem bil srečen, ko je zbor gostoval v letih 1969 in 1974 po Sloveniji. Takrat smo prejeli tudi Gallusove značke, na katere so ponosni vsi pevci.«

Dirigent Joseph Willems je preteklo leto za svoje delo pri pevskega zboru »Zvon« prejel visoko jugoslovansko odlikovanje red jugoslovanske zastave z zlato zvezdo na ogrlici. Na to odlikovanje je resnično ponosen.

»Ne sprejemam ga kot priznanje za moje dosedanje delo pri pevskega zboru

da vsi vodje zbora trdijo, da mešani zakoni ne škodujejo slovenski skupini. Če se Slovenka poroči s Holandcem, to ne pomeni, da je zbor izgubil enega pevcu, temveč da je pridobil enega novega. Prej se na ta način izgubijo moški pevci. Slovenska pesem in slovenska kultura na Nizozemskem si torej vedno bolj širi svojo ustvarjalno pot.

Nizozemec vodi slovenski pevski zbor. In to dobro. Glasba resnično ne pozna meja.

50 let slovenskega rudarskega društva v Jeanne d'Arc

V letih med 1922 in 1925 so v severnofrancoske rudnike začeli prihajati tisti naši rudarji, ki so jih doma postavili na cesto. Kmalu po prihodu v tujo deželo so začeli ustanavljati svoja

Na predvečer so v Freymin-gu priredili koncert, ki je bil v prvem delu posvečen stoletnici rojstva Ivana Cankarja. Bil je to lep večer Cankarjeve besede, ki jo je občuteno povedal Jože Logar, slovenske pesmi, ki sta jih zapela Stane Mancini in Stojan Vene, in slovenskih melodij, ki so jih pod vodstvom A. Podgornika zaig-

Skupen odhod na pokopališče

Toda naslednji dan, v nedeljo, se je na dvorišču osnovne šole v Jeanne d'Arc zbralo več kot sedemsto lju-

Predsednik društva Sv. Barbare iz Jeanne d'Arca, Johan Pribošek, se na pokopališču spominja vseh umrlih članov. V sredini je vicekonzul iz Strassbourga, ki je v imenu generalnega konzula tudi položil venec pred spomenik

nik Johan Pribošek, ki je član društva že dolgih 45 let, društveni predsednik pa dalj kot pol te dobe, orisal na kratko zgodovino društva in pozdravil zbrane rojake in domačine, predvsem pa zastopnike slovenskih in domačih rudarskih društev in goste, med katerimi sta bila tudi naš vicekonzulat Vujačić in konzul Tomić iz Štrasburga, župan sosednjega mesta St. Avold dr. Klein in domači župan g. Fab-

društva, da med njimi ne bi zamrla slovenska beseda in da bi pomagali tistim, ki so bili in še bodo pomoči potrebni. In zdaj ta rudarska društva druga za drugo praznujejo petdesetletnico delovanja. Sredi maja letošnjega leta jo je praznovalo zelo agilno društvo v Aumetzu, 20. junija pa društvo sv. Barbare v Jeanne d'Arc, enem izmed številnih rudarskih revirjev ob francosko-nemški meji.

Polaganje društvenega venca v spomin na vse umrle člane

rali Zadovoljni Kranjci. Prisotni so izvajalce nagradili z navdušenim ploskanjem in globoko hvaležnostjo, saj so jim pričarali delček nikoli pozabljene domovine. Žal pa se v prostorni dvorani ni zbralo toliko ljudi, kakor so pričakovali organizatorji in kolikor so si jih zaslužili izvajalci.

Na veselici

di. Iz bližnjih in daljnih krajev — celo iz Belgije — so prišli zastopniki 25 rudarskih društev, zvečine slovenskih. In kakor je prosta zabava potekala v treh jezikih, se je tudi proslava odvijala v slovenščini, francoščini in nemščini. Potem ko so se številne rudarske zastave na bližnjem pokopališču poklonile spominu umrlih članov, je predsed-

rowski ter zastopnik Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane Anton Ingolič. Po pozdravnih govorih je siedil bogat kulturni program, v katerem so poleg ansambla Zadovoljni Kranjci sodelovali še moški zbor iz Aumetza, mešani zbor iz Freyming-Merlebacha, cerkveni zbor iz Jeanne d'Arc in kvintet društva Triglav pod vodstvom Fredija Vipotnika. Ne samo med našimi rojaki zelo priljublje-

ni Zadovoljnji Kranjci tudi vsi drugi so prispevali, da je tega popoldneva sredi severnofrancoskih revirjev zaživela slovenska beseda in slovenska pesem, oživela pa so tudi spomini na prva leta izseljenstva, ko slovenski človek ni našel nikjer drugod zatočišča kot v svojem društvu, na tista leta pred drugo vojno, ko so se slovenski rudarji ramo ob ramo s francoskimi in z rudarji drugih narodnosti borili za boljše delovne pogoje in za lepše življenje, pa na huda vojna in prva povojna leta, ki tudi niso bila lahka. Seveda pa so spomini segali tudi v domovino in ob plesu pa vedrem muziciranju Zadovoljnih Kranjcev je beseda tekla tudi o tem, kako je pri nas doma in kdaj bo ta ali oni rojak obiskal domači kraj. Šele pozno ponoči smo se začeli razhajati, najbolj vztrajni pa so vztrajali do zgodnje jutranje ure.

A. I.

in se odpeljali na neko kmetijo. Tam nas je čakalo kosilo: na ražnju pripravljene odojke. Vsem nam je seveda zelo teknilo zraven smo popili še nekaj dobre kapljice, naš mladi rod pa sokove. Stregli smo si sami in sedeli kar na travniku. Zatem so se začela razna športna in druga tekmovanja za vse nas od najmlajšega do najstarejšega. Po končanih tekmovanjih je Martin Pečovnik zaigral na

harmoniko ob spremljavi kitarista Ivana Prše. Tako se je začel veseli ples polk in valčkov, slovenska pesem pa je odmevala daleč naokoli po švedskih ravninah. Takšnih izletov si še želimo. Zahvaljujemo se uspešnim organizatorjem prvega srečanja Slovencev na skrajnem jugu Švedske.

Proslava ob dnevu mladosti

Vsa jugoslovanska društva v Malmöju so organizirala skupno proslavo ob dnevu mladosti v dvorani Amiralen, kjer se je zbralo okrog sedemsto obiskovalcev vseh jugoslovanskih narodnosti. Med njimi so bili tudi švedski predstavniki okraja Malmö. Konzul Ivo Venčič je vse navzoče toplo pozdravil in s tem odprl program, ki so ga lepo izvedli slovenski otroci in mladina od 9 do 16 let iz posameznih društev. Med drugimi so nastopili tudi otroci SKD Planika z recitacijo Majska pesem. Ob spremljavi harmonike pa so vsi zapeli »Prišla bo pomlad«. Najmlajši član, sedemletni Valentin, pa je kar sam korajžno zapel »Žena naj bo doma«. Tako je naš tukajšnji mladi rod skromno, a iskreno pokazal svojo pripadnost domovini.

Ivan Pucko

Avtobus nas je odpeljal v Snogeholm, kjer je čudovita narava z lepim jezerom

Del udeležencev prvega letošnjega srečanja v naravi, ki ga je priredilo SKD Planika iz Malmöja, 12. junija

V prešernem razpoloženju smo tudi zaplesali

Sončen dan za Nagoldčane

Slovenci v Nagoldu so sklenili, da bodo imeli 13. junija svoj praznik. Vabila so razposlali vsem znancem, povsod kjer živijo in delajo za čimprejšnji povratek naši rojaki. Blagajnik podružnice SKUD-a v Nagoldu Križman je poskrbel od gozdne uprave prostor za drva, kjer so smeli po do-

mačih običajih peči nad ognjiščem zajetnega prašička. Pri pečenju se je res izkazal pravega mojstra tov. Debeljak in bil zato deležen veliko zasluženih pohval. Na velikem travniku ob katerem se vije na eni strani potoček, na drugi pa se razprostirajo znani gozdovi Schwarzwalda, se je ta dan že do desete dopoldne zbralo 84 Slovencev. Družina Cilenšek je poskrbela za čevapčiče, zrezke in klobase, Križmanova sta pa zbrane hladila s pivom in vinom tako da je bilo razpoloženje res na višku in je marsikdo ob cesti, ki pelje v Freudensstadt prisluhnil naši veseli slovenski pesmi.

SKUD Triglav zelo ceni člane svoje podružnice v Nagoltu tudi zato, ker vestno zbirajo v svojo skupnost rojake iz vseh predelov Schwarzwalda. Pri tem je posebej neumoren Jože Gradišar. Niti leto dni še ne delujejo, vendar se lahko pohvalijo z aktivno dramsko skupino, ki jo vodi podpredsednik Tone Levstik. V zgodnji jeseni se nam bodo predstavili z veselo igro »Snaha«.

Posebej veseli so bili Nagoldčani obiska dragega gosta iz Stuttgarta konzula Refik Agaja, ki je prišel z družino in direktorja Informativnega centra iz Stuttgarta, ki se je nastopajočim otrokom zahvalil za program, s katerim so dokazali koliko lepih pesmic in recitacij se lahko nauče pri slovenskem dopolnilnem pouku, čeprav so ga deležni žal le enkrat tedensko. Nagoldčane je treba pohvaliti tudi zato, ker redno pošiljajo svoj naraščaj k pouku in se vseh prireditev slovenske šole udeleže polnoštevilno. To so delavci, ki jim ni nerodno pokazati svojih žuljevih rok, ki jih pa žulji ne pečejo, saj je cilj, čimprej v domovino — v Kočevje, v Ribnico, v Velike Lašče, premočan in že preveč dolgo zaželen.

Dragica Nunčič

Tako se je začelo

»Mi imamo pa nekaj otrok, ki bi se radi učili slovensko,« so mi rekli, ko smo se prvič videli.

To je bilo novembra lani na eni od proslav dneva republike, ki jih izseljenska društva v severovzhodni Franciji, že skorajda ob nemški meji, vestno pripravljajo vsako leto. In navada je pač, da v Freyning-Merlebach pridejo pevci iz Aumetza, pa spet naslednjič Jadran poje na proslavi katerega drugega društva.

Slovenskih izseljencev, organiziranih v društva, v Loreni ni malo, in je zato slovensko besedo, pristrčno dialektalno obarvano, še pogosto slišati. Težko pa je pričakovati od najmlajših, kratkohlačnih potomcev prvih generacij izseljencev, da bi Jugoslavija zanje pomenila kaj več kot sončno deželo z morjem, kjer so pred letom ali dvema kampirali. In kjer morda še živi katera od tet ali daljni bratranec.

Člani Delavskega društva iz Aumetza pa pravijo, da Jugoslavija vendarle ni tako daleč. Živa, izredno živa je med njimi slovenska pesem. Moški in dva otroška zbor, to je gotovo lep uspeh. In če otroci že pojejo slovensko, zakaj ne bi tudi govorili?

Jugoslovanskemu konzularnemu predstavništvu v Strasbourgu gre nedvomno zasluga, da se je končno uresničila dolgoletna želja naših aumeških izseljencev po dopolnilnem pouku iz materinščine. Okoliščine so nanesele, da je prišla do izraza tudi njihova druga želja, naj bi jim učitelj slovensščine kdaj pa kdaj pomagal tudi pri delovanju pevskih zborov.

Društvo je med svojimi člani naredilo anketo, in za začetek so starši prijaviili 20 otrok. Vseh starosti, seveda, od malčkov, ki so se pri francoskem pouku šele za-

čeli spopadati z učenostjo pisanja, pa do že skoraj odraslih deklet in fantov pri petnajstih.

Ko smo se v začetku zadnjega trimesečja tega šolskega leta prvič srečali, sem šele lahko ugotovila, kakšno delo me čaka. Najprej sem bila prijetno presenečena: otrok je bilo že precej več, kot se jih je prvotno vpisalo. In ker smo prvo uro združili z vajo pevskega zbora, kjer je otrok več (ne pozabimo na mešane zakone, kjer slovensščina težko pride do izraza — pa spet ne vedno), je bil led — pa ne verjamem, da bi ga kaj sploh bilo — lažje prebit. Tako pristrčni so bili, ko so najprej plašno, potem pa le bolj odločno dvignili roko in se oglasili: »Mademoiselle, jaz bi pa tudi k slovensščini!«

Naj opišem, kako naš pouk poteka. Delavsko društvo, ki je pred leti kupilo svoj dom in ga z lastnimi napori uredilo, je za pouk namenilo »pevsko« sobo. Ni mi bilo treba skrbeti ne za kredo ali karkoli podobnega. Plakati s slovenskimi motivi pa ne le ob pouku, ampak tudi sicer ustvarjajo prijetno domače vzdušje. Kadarkoli kaj potrebujemo, so nam člani društva na voljo.

Ob sredah, ko v francoskih šolah ni pouka, je slovensščina edinole mogoča. Iz Strasbourga, kjer študiram, se odpeljem navsezgodaj do Thionvilla, 200 kilometrov stran, od koder me potem starši vozijo do Aumetza. Z otroki smo skupaj 4 šolske ure, ki jih razdelim na delo s posameznimi skupinami. Ko sem prišla, sem za poskus govorila slovensko, pa se je pokazalo, da nekateri otroci celo marsikaj razumejo, govoriti pa pač ne znajo. In je tako šlo od začetka. Ne glede na velike starostne razlike je bilo otroke mogoče razdeliti na dve skupini, na mlajše in starejše.

Dne 16. maja je Društvo

praznovalo petdesetletnico svojega neprekinjenega delovanja. Ne bom govorila, kakšne razsežnosti prinaša teh petdeset let, zame je bila proslava pomembna točka v zvezi s samim poukom. Z dvema Župančičevima pesmima (na odru se je pojavilo 6 otrok) smo ne le prebivalcem Aumetza, ampak tudi predstavnikom ostalih društev iz okolice, pokazali, da delamo in da smo se tudi že kaj naučili. Morda ni pretirano zapisati, da so »moji« malčki s »čiv-čiv, živ-žav« spomnili še koga drugega, da morda ne bi bilo napak razmišljati o slovenskem pouku tudi pri njih.

Ne le to, proslava je imela velik odmev med samimi prebivalci iz Aumetza. Slovenski pouk si je zagotovil svoj obstoj, saj je bilo že takoj naslednjo sredo v razredu občutno več učencev (naj povem, da se je že do tlej število povečalo na 27). Aničin in Veronikin oče se je na primer odločil, da bo ob sredah zamenjal turnus in svoji deklici vozil 20 km daleč k pouku slovensščine. Gilbertu je bilo najprej nerodno, ker je bil med najstarejšimi, potem pa je le videl, da počasi kaj razume, in je ostal. In najbolj sem se razveselila, če je kdo od malčkov, ki so komajda dobro znali držati svinčnik v roki, hotel k tabli, in bil skorajda užaljen, če še ni bil na vrsti. Ali pa, ko mi je Silvija rekla, da se bo skupaj s Katarino naučila pesmico iz Cicibana. Pa ko so starejši prelistavali mladinsko periodiko in že razumevali lažje odstavke. In ko so mi prinašali svoje prve spise v slovensščini, okorne sicer, v katerih pa so uporabili vse besede, ki so se jim zdele znane, in če že ne popolnoma pravilno, vsaj približno, tako kot so jih slišali od svojih babic, mam ali očetov.

Prepričana sem, da je tolikšen odziv otrok v tako kratkem času dokaz, kako

prav je bilo, da se ukvarjamo z njimi in jim pomagamo. Jeseni bom prihajala v Aumetz za ves dan; otrok je namreč toliko, da bomo pripravili dva oddelka. Pa obljublajo, da jih bo še več. In ne le otrok: tudi starši ugotavljajo, da se jim slovenska beseda počasi že zatika in da bi bilo prav, če bi se je bolje naučili.

Metka Zupančič

Migracijski tokovi

V drugem trimesečju letošnjega leta se je v gospodarstvu zahodne Evrope začelo ponovno oživljanje konjunktura, čeprav je bila rast zaposlenosti še vedno v zaostanku za tempom rasti proizvodnje. Še vedno pa niso v zahodnem gospodarstvu odstranjena žarišča inflacijskih gibanj, kar daje bojazen, da se težave lahko ponovijo še v večjih inflacijskih gibanjih. To je tudi eden izmed važnih razlogov, da gospodarstvo v zahodni Evropi zelo oprezno vključuje nove delavce in išče druge vire za rast proizvodnje.

Položaj tujih delavcev je zato še vedno negotov v vseh državah imigracije. Podvzeti ukrepi za stabilizacijo števila tujih delavcev so še vedno zaostreni — čeprav določeni znaki v gospodarstvu kažejo na možnost ublažitve podvzetih ostrih ukrepov.

Zvezna republika Nemčija je imela konec polletja 1976 še vedno 952.900 domačih, nemških in 100.600 tujih brezposelnih delavcev. Ta številka je napram istemu obdobju leta 1975 manjša za 140.200 delavcev.

Procent brezposelnosti znaša tako 4,6 %, število brezposelnih mladih delavcev do 20 let starosti je tudi v upadanju in znaša žal še vedno 80.300.

Gospodarske panoge, ki beležijo prosta delovna mesta so kovinarska in elektroindustrija, gradbeništvo (glede

na sezono), tekstilna in konfekcijska industrija.

Rahel je tudi porast prostih delovnih mest v trgovini in v pisarniških poklicih.

Zaznavno je padla stopnja brezposelnih v deželi Bavarski, medtem ko je dežela Spodnja Saksonska—Bremen imela največjo stopnjo brezposelnosti (4,9) in dežela Baden—Württemberg najnižjo stopnjo brezposelnosti (3 %).

Še vedno dela v ZRN nad 250.000 delavcev v skrajšanem delovnem času in to v rudnikih premoga, strojogradnji in elektrotehniki.

Nemška služba za posredovanje dela in zaposlovanje je maja letos posredovala delo 212.100 delavcem, kar je za 5,6 % več, kot mesec prej.

Število prostih delovnih mest je znašalo maja letos 274.500, kar je za 8,9 % več, kot mesec prej.

Še vedno ni popolnoma jasno ali take številke pomenijo resnično oživljanje konjunktura v ZRN.

Francija je država, kjer se število brezposelnih še vedno giblje okrog enega milijona, ki pa zaradi določenih znakov oživljanja gospodarstva tudi rahlo upada. Med brezposelnimi je še vedno 2.355 Jugoslovanov — od 105.000 vseh v Franciji zaposlenih Jugoslovanov. Francoske oblasti so podvzele tudi določene ukrepe v petletnem planu, da bi izboljšale tujim delavcem stanovanje, strokovno usposobitev, sprejemanje socialno-zdravstvene in kulturne skrbi za tuje delavce. Zelo zahteven program je predviden za gradnjo domov za samske tuje delavce.

Vse to in uvedba »delovnih kart« kot dovoljenja za delo za poklicno dejavnost tujim delavcem, pa bo prispevalo k ostrejši selekciji dotoka tujcev v Francijo, ker je podaljšanje delovnih kart vseh vrst največje zelo omejeno. Švedska je država, ki ima nad 4 milijone zaposlenih. To število je še vedno

v upadanju. Med skoraj 260.000 tujimi delavci je na Švedskem zaposlenih okrog 30.000 Jugoslovanov, ostali so Finci, Danci in Norvežani.

Registriranih brezposelnih je okrog 38.000. Zaznavno je, da je največ brezposelnih prišlo iz industrije, gradbeništva, prometa, transporta komunale, trgovine in iz služnostnih dejavnosti.

Število prostih delovnih mest je rahlo poraslo tudi na Švedskem, in sicer za 30,5 % v odnosu maj na april 1976.

Taka negotova situacija v treh največjih evropskih državah imigracije je bistveno prispevala k nadaljnjemu vračanju tudi naših delavcev iz tujine domov. Poleg zmanjšane interesa za odhod v tujino in zaustavljenega zaposlovanja tujcev v deželah imigracije se nadaljujejo v letu 1974 začetni tokovi povratnikov.

Iz SFRJ je odšlo letos v prvem polletju v tujino na delo še vedno nekaj nad 3000 delavcev, to je pa že za 27 % manj, kot v istem obdobju lani. Največje število jih je letos šlo iz Jugoslavije na delo v Avstrijo, kjer so se zaposlili kot sezonski delavci v kmetijstvu, gozdarstvu, vrtnarstvu, gradbeništvu in nekaj malega v gostinstvu.

Hkrati pa je število povratnikov iz tujine večje za 39 % od števila povratnikov v prvih štirih mesecih lani in znaša letos 7.089 delavcev. Delavci se vračajo od vsepovsod iz vseh držav imigracije v večjem številu, izjemi sta Avstralija in Italija. Največ povratnikov ali 61,5 % je iz ZR Nemčije in 18,7 % iz Avstrije.

Te številke pa niso popolne, ker zajemajo le delavce, ki se vračajo domov in pri skupnosti za zaposlovanje iščejo zaposlitev doma.

V migracijskem saldu za SFRJ je tako letos zabeležena pozitivna razlika v višini 4855 oseb — ali na

vsako na novo zaposleno osebo iz SFRJ v tujino so se vrnilo domov nekaj več kot tri osebe.

Franjo Šonaja

Obsojeni na nedelo

Minister za delo ZR Nemčije Walter Arendt, ki je nekdaj veljal za enega od najuspešnejših in najbolj marljivih članov bonnskega kabineta socialnih demokratov in liberalcev, preizkuša danes novo taktiko: ne delati ničesar.

V začetku leta so Arendtovi kolegi odločno zavrnilo njegovih »sedemnajst tez v politiki do tujcev«. Vendar Arendt po vsem tem ni želel potegniti najslabše karte. Med drugim je nenavadna metoda, ki je z njo zvezni minister za delo želel prisiliti kolege iz zveznega kabineta ter kolege iz pokrajinskih vlad k svojemu trdnemu »anti-gastarbajterskemu« kurzu: enostavno se ne ukvarja več s problemi okrog štiri milijone tujcev v Zvezni erpubliki. Neki ministrski svetnik je s tem v zvezi izjavil: »Odkar so teze propadle v kabinetu, je vse mrtvo.«

Cilji Arendtove politike so jasni. Z morebitno odslovitvijo številnih tujih delavcev bi veliko število od danes 850.000 nezaposlenih nemških delavcev spet dobilo zaposlitev. Prav tako bi bilo treba odpreti delovna mesta za 400.000 nemških mladincev, ki bodo v prihodnjih štirih letih dozoreli za zaposlitev.

NITI GROBIH DEL

Nekdanjega šefa rudarskih sindikatov pri tem niti malo ne moti, ker njegov gnev zaradi poraza pri vladni mizi prizadene delavce na časnem delu v Nemčiji, njihove družine, predvsem pa njihove otroke. Že leta 1972 je Arendt v dopisu predsedniku Zveznega zaveda za delo v Nuernbergu

V Ljubljani se je v juniju sestal koordinacijski odbor izseljenskih matic Jugoslavije, ki je razpravljala o nadaljnjem sodelovanju med maticami posameznih republik ter o usklajevanju nekaterih njihovih akcij. Posebna pozornost je bila posvečena tudi vprašanju informiranja naših ljudi, ki so na začasnem delu v tujini (Foto: Janez Zrnc)

odpisal inozemsko mladino kot delavce. Po tej njegovi zahtevi tuji otroci, ki se preselijo k svojim staršem po 30. novembru 1974, ne morejo več dobiti dovoljenja za delo, niti za učenje obrti pa čeprav je delovno ali učno mesto prosto zato, ker se Nemci zanj ne zanimajo. Razlog boja proti otrokom: »Brez tega predpisa bi bilo treba računati z nepredvidljivo privlačnostjo naše dežele za tuje otroke«. Predvsem so osnova skrbi finančni razlogi: od reforme o otroškem dodatku naprej (1. januar 1975) prejemajo otroci »gastarbajterjev« iz tistih dežel, ki niso v Evropski skupnosti, poln dodatek samo v primeru, da so

njihovi otroci vzgojeni v ZR Nemčiji. Z akcijo izključevanja pomaga Arendt prihraniti zvezni blagajni milijardo mark na leto. Za področje ZR Nemčije in Zahodnega Berlina ima Arendtovo ministrstvo tudi statistične podatke: od novembra 1974 se je k staršem preselilo okrog 10.000 otrok iz Turčije in Španije. Večina bi delala, ko bi mogla. Prav tu pa postane zadeva problematična. Z odklonitvijo izdaje dovoljenja za delo, potiska država po mnenju sindikatov »otroke tujcev v asocializiranje in kriminal«. Znani bonnski strokovnjak za vse probleme tujih delavcev Wolfgang

Bodenbender je zaskrbljen: »Če mladi ljudje ravno na začetku svojega delovnega življenja ne morejo dobiti zaposlitve, nujno morajo na moralno stranpot«. Minister Arendt je opazke notranje zadeve v kabinetu svojega kolega, ministra za Maihoferja zavrnil kot »sentimentalne«. Zaradi vsega tega so ministri za delo pri pokrajinskih vladah v odkritem sporu z Arendtom. Že lani so zahtevali od njega, naj naredi srednjeročni in dolgoročni načrt politike do tujih delavcev in regulira vsa nerešena vprašanja ob pomoči mešane komisije, sestavljene iz predsednikov federacije in držav. Liberalcem gre

predvsem za načela, krščanski demokrati pa izrabljajo to priložnost za napad na socialdemokrate v sedanji predvolitveni kampanji. Arendt ostaja hladen ob vseh grožnjah. Še do danes ni odgovoril na pismo strankarskega kolega Friedhelma Farthmanna, ki mu je predlagal, naj tujim mladincem omogočijo dovoljenja za delo ali uk na kakšnih mestih, za kakršna so njihovi nemški vrstniki — prefini.

(Iz Večera)

Pri SKD na Dunaju že dve leti deluje tudi športna sekcija

Pri slovenskem kulturnem društvu »Ivan Cankar« na Dunaju že skoraj dve leti uspešno deluje športna sekcija. Največ zanimanja med člani društva je za nogometno igro. Njihova ekipa že drugo sezono uspešno tekmuje v ligi »Sutjeska«. Pravico do nastopa imajo le ekipe jugoslovanskih klubov na Dunaju in bližnji okolici.

Nogometno ekipo so — po besedah Emila Severja, vodje športne sekcije pri društvu — ustanovili novembra 1974. Ekipa pa je delovala že nekaj let prej. Ker niso imeli denarja — plačilo za igrišče je štiristo šilingov za tekmo — so tekmovali v tako imenovani »divji ligi«. Odkar so bolj organizirani, dosegajo lepe tekmovalne uspehe. Nogometasi so v letošnji sezoni zavzeli prvo mesto v II. ligi in se uvrstili v I. ligo. Od petnajstih prvenstvenih tekem, so kar trinajst odločili v svojo korist, eno igrali neodločeno in le eno izgubili.

»Največ damo od sebe, ko tekmujemo za pokal maršala Tita«, pravil Emil Sever. Lani so fantje v hudi konkurenci osvojili zelo dobro četrto mesto. Letos so imeli nekoliko manj sreče. Odnehali so v tretjem kolu. Tolažijo se in ponosni so na pokal za fair play, ki so ga dobili na tem tekmovanju. Ob praznovanju 100-letnice rojstva Ivana Cankarja, po katerem nosi ime tudi nogometna ekipa, so pripravili tudi nogometni turnir, na katerem so zasedli odlično drugo mesto. Pokale je podelilo uredništvo »Dela«, ki s »Cankarjevci« v veliko veselje že nekaj časa zelo dobro sodeluje.

»Igramo iz veselja do te popularne igre z žogo«, je ob koncu dejal Emil Sever, ki

je sicer sin prizadevnega predsednika društva Franca Severja. Fantje bi želeli le nekoliko več pomoči iz ožje domovine. Imajo le dva zelo obrabljena kompleta dresov, darilo TTKS Ljutomer in Jugobanke. Velike pozornosti so v okviru možnosti deležni od medobčinskega sveta SZDL za Pomurje. Želeli pa bi več stikov s slovenskimi športniki.

Ivan Gerenčer

Omejitev zaposlovanja tujcev v Avstriji

Ko je tudi Avstrijo pričela ogrožati gospodarska kriza, ki je poprej zajela že druge zahodne-evropske države, je avstrijska vlada podvzela med drugimi ukrepi tudi ukrepe za omejitev zaposlovanja tujih delavcev v Avstriji. To je storila z zakonom o zaposlovanju tujcev v Avstriji, ki velja od 1. januarja tekočega leta in precej drastično omejuje število in možnosti za zaposlovanje tujih delavcev v Avstriji.

Glavni ukrep, ki naj bi avstrijskim organom rabil za omejevanje tujih delavcev v Avstriji, je uvedba dovoljenja za delo ter kontingentiranja celotnega števila tujih delavcev v Avstriji. Poleg tega je avstrijska vlada omejila t. i. turistično zaposlovanje tujih delavcev v Avstrijo, ki so v zelo veliki meri — tudi jugoslovanski delavci pri tem niso bili izvzeti — prihajali v Avstrijo s turističnimi vizami in se nato v Avstriji zaposlili mimo predpisov o zaposlovanju, ki jih je bila Avstrija sklenila poprej z več državami-izvoznicami delovne sile. S tem bo torej ponovno oživiljen normalen postopek za angažiranje tujih delavcev v Avstriji, se pravi preko pristojnih mešanih komisij in angažiranja tujih delavcev v sami njihovi domovini ob sodelo-

vanju pristojnih organov zaposlovanja države-partnerice.

Dovoljenja za delo bodo izdajali po novem zakonu pristojni uradi za delo in bodo veljali samo za območje tistega urada za delo, razen v primeru, kadar se dejavnost nekega podjetja razteza na več okrajev ali celo dežel. Dovoljenje za delo velja načelno samo za eno leto, pri čemer so izvzeti vajenci, kjer takšnega dovoljenja ni potrebno oziroma doba vajeništva ni omejena. Za sezonske delavce velja dovoljenje za delo samo za tisto sezono. Dovoljenja za delo ne rabijo nekatere kategorije tujih delavcev, in sicer:

— tisti, ki so že najmanj osem let neprekinjeno zaposleni v Avstriji;

— tisti, kateri so poročeni z avstrijsko državljanico in imajo pri tem svoje stalno prebivališče v Avstriji.

Ti dve kategoriji delavcev lahko dobita t. i. oprostitevno dovoljenje (Befreiungsschein) in jim torej ni potrebno dovoljenje za delo, kakor drugim tujim delavcem. Ako bi se ekonomski položaj ali položaj na trgu delovne sile še naprej slabšal, lahko pristojni organi prekličejo tudi ta oprostivna dovoljenja, da bi tako tudi ti tuji delavci napravili prostor brezposelnim domačim delavcem, ki jih je tudi v Avstriji vedno več. Omejitev zaposlovanja tujih delavcev ne velja za t. i. detaširane delavce, ki jih pošiljajo na delo v Avstrijo tuja podjetja in ostanejo ti delavci podvrženi svojemu nacionalnemu pravnemu režimu. To velja tudi za nekaj sto jugoslovanskih delavcev, s katerimi izvajajo jugoslovanska podjetja v Avstriji investicijska dela oziroma dela v okviru poslovnotehničnega sodelovanja z avstrijskimi podjetji.

dr. Lev Svetek

Novo v mednarodnih sporazumih o socialni varnosti

Jugoslavija še naprej razširja mrežo mednarodnih dvostranskih sporazumov o socialni varnosti, s tem pa tudi pravice svojih delavcev na začasnem delu v tujini. Tako je letos ratificirala dvoje nadaljnjih sporazumov o socialni varnosti, in sicer s kraljevino Norveško in Nemško demokratično republiko, spremenila in dopolnila pa je še nekaj drugih sporazumov, ki so sicer že dalje časa v veljavi. Sporazum o socialni varnosti s kraljevino Norveško je močno podoben sporazumu, ki ga je bila Jugoslavija sklenila že leta 1968 s kraljevino Švedsko. Oba sporazuma upoštevata namreč ureditev socialne varnosti, kakor je trenutno v veljavi v nordijskih državah, ki imajo dokaj poenoteno svojo zakonodajo pa tudi praktično ureditev vprašanj socialne varnosti. Tako pozna tudi Norveška nacionalne pokojnine, ki jih ob določenih pogojih pridobi vsakdo, ki doseže določeno starost in je tudi prebival do določeno dobo na Norveškem. Te pokojnine so sicer pridržane v načelu norveškemu državljanom, pa tudi državljanom tistih držav, s katerimi ima Norveška sklenjen sporazum o socialni varnosti. Po drugi strani pa tudi ta sporazum ne vsebuje pannonog zdravstvenega zavarovanja ter otroških dodatkov, kar pomeni, da ne bodo zavarovane po tem sporazumu družine naših delavcev, kadar ostanejo v domovini, otroških dodatkov pa ne bodo prejeli tisti otroci, ki ne živijo z delavcem na Norveškem.

Sporazum z Nemško demokratično republiko — čeprav zajema vse panoge zavarovanja razen pravic iz brezposelnosti — zaenkrat

ne bo imel širših razmer, ker bo prišel praktično v poštev samo za tiste jugoslovanske delavce, ki jih pošljejo na delo v to državo jugoslovanska podjetja (t. i. detaširani delavci). Takšnih delavcev je v Nemški demokratski republiki že precej, vendar ostajajo socialno zavarovani v Jugoslaviji in tudi sicer ostajajo člani delovne skupnosti jugoslovanske delovne organizacije. Šele z razširitvijo stikov med obema državama bo prišlo tudi do vzajemnega zaposlovanja državljanov obeh držav izmenično v eni in drugi državi, s čimer bodo šele prišle v poštev dvostranske (recipročne) določbe sporazuma.

Med spremenjenimi in dopolnjenimi sporazumi je omeniti predvsem dvoje dopolnitev sporazuma o socialni varnosti s Francijo, ki je zajel sedaj tudi zavarovanje kmetijskih delavcev za nesrečo na delu in poklicno bolezen, potem zdravstveno varstvo družinskih članov v času začasnega bivanja v Jugoslaviji, ter zdravstveno varstvo uživalcev samostojnih francoskih rent, ki bo šlo od sedaj v breme francoskega in ne več jugoslovanskega zavarovanja.

dr. Lev Svetek

Ni vrnitve prispevkov iz švicarskega zavarovanja

Švica ima izpeljano povsem svojevrstno socialno zavarovanje. Zdravstveno zavarovanje je prostovoljno in se lahko vsakdo zavaruje — ali pa tudi ne — pri neki od okoli 300 švicarskih bolniških blagajn. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje pa je obvezno, vendar bolj podobno življenjskemu, kakor socialnemu zavarovanju: pokojnina v

tem zavarovanju se pridobi že z dopolnjenim najmanj enim letom zavarovanja, vendar ob izpolnitvi pogoja starosti (moški 65 in ženske 62 let). Pokojnine iz tega zavarovanja (t. j. AHV zavarovanje) so sorazmerno nizke, zato ima vsako večje podjetje še svoje avtonomno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki je urejeno s posebnimi statuti podjetja.

Naše delavce, ki so začasno zaposleni v Švici, zanima, ali lahko dobijo vrnjene prispevke iz obveznega švicarskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ko se vrnejo v domovino. Večina od njih ima pri tem namen, po možnosti te prispevke hitro investirati, v tem ko — posebno mlajšim — ne gre v račun, da bi morali na sorazmerno majhno švicarsko pokojnino čakati tja do 65. leta starosti. Vendar je tem delavcem pojasniti, da švicarsko AHV zavarovanje ne dopušča več vračanja že vplačanih prispevkov iz tega zavarovanja, odkar je med obema državama (Jugoslavijo in Švico) v veljavi sporazum o socialni varnosti, to je od leta 1964 naprej. Tako mora naš delavec, ki je bil začasno zaposlen v Švici, hočeš nočeš čakati do predpisane starosti, da pridobi švicarsko starostno pokojnino, ako seveda poprej ne postane nezmožen za delo in uveljavi švicarsko invalidsko pokojnino, katera pa seveda ni vezana na pogoj starosti.

Pač pa imajo tisti delavci, ki so že pridobili v Švici bodisi invalidsko bodisi starostno pokojnino, pravico zahtevati, da se jim namesto tekoče švicarske rente izplača ta renta v enkratnem pavšaliziranim znesku, ki predstavlja kapitalizirani znesek rente glede na njeno višino in verjetno doživetje uživalca po matematično-zavarovalnem aktuarskem izračunu. Takšno enkratno

izplačilo lahko zahteva uživalec švicarske rente takrat, kadar gre za sorazmerno majhno rento, ki ne preseže treh dvajsetin polne švicarske AHV rente. Takšno izplačilo se lahko izvrši samo na izrecno zahtevo uživalca, z enkratnim izplačilom pa seveda ugasnejo hkrati vse pridobljene pravice delavca iz švicarskega zavarovanja.

dr. Lev Svetek

Večja pomoč rojakom v tujini

Na skupnem sestanku članov komisije za mednarodne stike in sodelovanje predsedstva zveze za telesno kulturo Jugoslavije s predstavniki posameznih športnih zvez in sekretarji republiških telesnokulturnih zvez, vodil ga je Vlada Obradović, so največ pozornosti posvetili športni aktivnosti jugoslovanskih državljanov začasno zaposlenih v tujini. V gradivu, o katerem so na sestanku razpravljali je poudarjeno da je športna aktivnost naših delavcev v tujini močna v ZR Nemčiji, Avstriji, Franciji, Švedski in Avstraliji, medtem ko je v drugih državah le simbolična. Med športnimi panogami so najbolj popularne nogomet, kegljanje, namizni tenis, šah, odbojka, rokomet, košarka, streljanje in v zadnjem času avto - moto šport.

Na sestanku so sklenili pri ZTKJ ustanoviti koordinacijski odbor za športno sodelovanje z našimi delavci, začasno zaposlenimi v tujini, v njem pa bi bili predstavniki posameznih športnih zvez, republiških in pokrajinskih zvez za telesno kulturo, sindikatov, mladine socialistične zveze in drugih zainteresiranih organizacij.

Vprašanja in odgovori

Zaposlitev v Kanadi

Rojak, ki je bil poprej zaposlen v Jugoslaviji, se je pred devetimi leti preselil v Kanado in tam zaposlil. Zdaj se namerava vrniti in vprašuje, ali se mu bo doba, prebita na delu v Kanadi, štela za pravice do pokojnine in za druge pravice v Jugoslaviji. Ako ne, bi bil pripravljen tudi plačati ta leta, vendar ne ve ne kje, ne koliko bi bilo potrebno plačati.

ODGOVOR: Ker Jugoslavija s Kanado nima skienjenega sporazuma o socialni varnosti, se leta dela, prebita v Kanadi, ne morejo šteti brez vsega za pravice iz jugoslovanskega zavarovanja. Vendar je Jugoslavija s svojo zakonodajo zaščitila tudi pravice svojih državljanov iz dela v tujini, čeprav s tisto državo še ni utegnila skleniti sporazuma o socialni varnosti, in sicer z institucijo t. i. podaljšane jugoslovanskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Za takšno zavarovanje mora prizadeti plačati prispevke skupnosti pokojninskega zavarovanja, iz katere je odšel v tujino, in sicer v višini približno 18 % od povprečja osebnih dohodkov, ki jih je prejel v Jugoslaviji letos pred tistim letom, v katerem je odšel v tujino. Rojak bo vložil predlog za dovolitev podaljšane zavarovanja pri tisti podružnici pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji, ki je pristojna po kraju njegovega prebivališča v času, ko je odšel v tujino. Dobil bo odločbo, s katero mu bo odobreno, koliko časa se mu prizna iz dela v Kanadi, in koliko prispevkov mora plačati, da se mu to obdobje šteje za pravice iz jugoslovanskega zavarovanja. Lahko se na prošnjo določi tudi odplačevanje prispevkov v obrokih.

Samo po sebi umevno je tudi, da se osnove, od katerih bo potrebno plačati prispevke, vsako leto valorizirajo (povečajo) za toliko, za kolikor so se vsako leto povečali osebni dohodki v Sloveniji v povprečju.

dr. LS

Premestitev iz maščevanja

Sem na začasnem delu v Avstriji. Ker sem se nekaj sporekel z vodjo oddelka, me je premestil na drugo, nižje delovno mesto, kjer imam tudi nižjo plačo in s tem tudi slabše pogoje za bolniško in pokojninsko zavarovanje. Ali se je možno upreti takšni zlonamerni premestitvi in kam se je potrebno obrniti (J. E. Graz)?

ODGOVOR: Po avstrijskem zakonu o delu iz leta 1973 mora v primerih, ko je delavec trajno — to je za več kot 13 mesecev — premeščen na drugo delovno mesto, dati svoje soglasje k premestitvi obratni svet podjetja, kadar bi šlo za bistvenejše poslabšanje plačilnih, socialnih in drugih delovnih pogojev delavca. Kjer ni obratnega sveta (to so predvsem manjša podjetja oziroma zasebni delodajalci), mora dati svoj pristanek arbitražu za delovne spore. Pristanek mora biti dan, preden pride do dejanske premestitve delavca, sicer je premestitev neveljavna. Kadar ne pride do sporazuma, se spor rešuje pred pristojnim sodiščem tja do vrhovnega sodišča na Dunaju, ki je moralo večkrat intervenirati zaradi premestitve delavcev iz maščevanja ali iz neupravičenih razlogov. Pri tem jemljejo sodišča v svoji praksi celotni položaj delavca na prejšnjem in na novem delovnem mestu, med drugim tudi to, ali morada ne pomeni premestitev na drugo delovno mesto tudi degradacijo delavca.

dr. LS

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

SPET SMO PRIJATELJI ZBRANI
POT DO SRCA
VETER VE ZA POTI
DIMNIKAR, KI NOSI SREČO
ZALJUBLJENI PAR
ansambel Miha Dovžan

LOVSKE LAŽI
V DEŽELI GLASBE IN PETJA — dvojna
SLOVENIJA ODKOD LEPOTE TVOJE — dvojna
ZA TVOJ PRAZNIK — dvojna
ZLATI ZVOKI — dvojna
ansambel Avsenik

MAVRICA — dvojna
DESET VESELIH LET — dvojna
POD GORJANCI JE OTOČEK
GLAS NJEGOV V SPOMIN
VISOKO NAD OBLAKI
TITANIC
ansambel Lojze Slak

NOCOJ PA OH NOCOJ
SEDEM ROŽ
Slovenski oktet

MI SE 'MAMO RADI
MED ROJAKI
ansambel Zadovoljni Kranjci

DVAJSET LET POLK IN VALČKOV
OGLAR
ansambel Štirje kovači

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
DOLINA RIBNIŠKA
ansambel Franc Mihelič

POZDRAV SLOVENSКИH GORIC
STARA DOMAČIJA
ZVON
ansambel Tone Kmetec

ROGOVI VABIJO
VESELI PLANŠARJI 20 let
ansambel Veseli planšarji

KAJ TI JE DEKLICA
POJDAM U RUTE
Koroški akademski oktet

SLOVEN'Č SLOVENCA VABI
moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor Celje

PESEM O SVOBODI
partizanski pevski zbor

HEJ TOVARIŠI
moški komorni zbor RTV, Lj.

BRATJE IPAVEC — slov. narodne
pojejo moški zbori

SLOV. LJUDSKI PLESI IN PESMI
akademska folklorna skupina
France Marolt

RODNI KRAJ
ansambel R. Bardorfer

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

POLKA NA VOGLU
STOL JE NAJVIŠJI VRH
KORAČNICA JULIJSKIH ALP
JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR
ansambel Avsenik

MOJ AVTO
PIJMO GA
ansambel Lojze Slak

RIBNIČAN
Braco Koren

KO SONCE GRE ZA GORO SPAT
ansambel Tone Kmetec

AKROPOLI V POZDRAV
Ivanka Kraševce

POHORSKA BRIGADA
ansambel Pepel in kri

VAGABUND
SIROTA
Majda Sepe

PRLEK
Alfi Nipič

DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ
SPOMIN NA MARJANO
Jože Kobler

LEPA KOT SEN
Janko Ropret

SPOMINČICA
Stane Mancini

MAGNETOFONSKE KASETE

DESET VESELIH LET
VESELO V DRUGO DESETLETJE
MAVRICA — 2 kaseti
IZ SLAKOVE SKRINJE 1
IZ SLAKOVE SKRINJE 2
ansambel Lojze Slak

SLOVENIJA ODKOD LEPOTE TVOJE
V DEŽELI GLASBE IN PETJA
NE MARAJ ZA TEŽAVE
ZA TVOJ PRAZNIK
ansambel Avsenik

LJUBICA LAHKO NOČ
TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
ansambel Tone Kmetec

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
ansambel Franc Mihelič

BRATCI VESELI VSI
Slovenski oktet

OBLETNICA POROKE
ansambel Jože Burnik

ŠMENTANI GAŠPER
ansambel Vili Petrič

Pišite na naslov:
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, Cankarjeva 1/II, Jugoslavija

Nanos (Foto: Marjan Garbajs)

TRANSTURIST TRAVEL LIMITED

je slovenska potniška
agencija, katere lastnik je
Tony Vršič. Ukvarja se
z organizacijo rednih in
charterskih poletov
v Jugoslavijo in po vsem
svetu.

Oglasite se pri nas,
vaše potovanje vam bomo
uredili po vaših željah!

Trans — Tourist
Travel Limited

1004 BURNHAMTHORPE
ROAD
EAST MISSISSAUGA
ONTARIO,
CANADA L4Y 2X6
(1/2 mile west of Dixie Rd.)
TEL. (416) 277—1401

Yugoslav Radio Program
»Caravan of Friendship«
on CHIN-FM 101
Monday to Friday 2-3 p. m.
Saturdays 2-3, 30 p. m.

CENTRAL NEWS STAND & VARIETY

Yugoslav records, books,
newspapers

Prop. Mr. & Mrs. Starchev

256 Augusta Avenue
Toronto, Canada M5T 2L9
Bus. 924—5370
Res. 920—4633

Pogled s Taleža na Jelovici na Ribno
in Karavanke (Foto: Marjan Garbajs)

Obisk iz West Allisa

Pa smo se spet srečali po nekaj letih z našo dolgoletno naročnico Josephine Šlosarjevo in njenimi prijatelji, tudi naročniki, Frances in John Petrich iz West Allisa. Tako sveži, tako mladostno razigrani so bili vsi trije, da smo še mi pri matici manj čutili hudo soparo poletnega dopoldneva.

Zvedeli smo, da sta Petricheva letos 22. maja slovesno praznovala v krogu družine in številnih prijateljev zlato poroko in zdaj sta prišla v stari kraj praznovat svoje zlate medene tedne. Ali ni to lepo?

Zakonca Petricheva sta v West Allisu splošno znana, saj je bila Frances 51 let tajnica krožka št. 165 KSKJ, njen soprog se je pa pridno udejstvoval tudi v gasilskih vrstah. Toplo smo jima zaželeli, da bi jima prinesli njuni zlati medeni tedni na domačih tleh veliko veselja, razvedrila in lepih spominov in prepričani smo, da so se naše želje tudi izpolnile. Zahvaljujemo se rojakinji Petrichevi, da nam je podarila v spomin fotografijo z njune zlate poroke, kjer sta fotografirana z mogočno poročno torto, ki ima kar štiri »nadstropja«, narejena pa je tako lepo, da so se nam še ob pogledu nanjo pcedile sline. Bila pa je ta torta še dvakrat bolj imenitna, ko smo zvedeli, da jo je naredila zlatoporočenka ga. Frances sama. Hm, ali vidite, kaj vse naše žene in dekleta znajo!

Rojakinja Josephine Šlosarjeva, vitka in vsa mladostna, nas na noben način ni mogla prepričati, da je letos v februarju praznovala že svoj 85. rojstni dan. Ne, tega pa ne! Ampak koledar ne laže in mu bomo navsezadnje le morali verjeti. Zdravje v splošnem še gre, je povedala, le z očmi ima zadnja leta težave in morda bo letošnja naročnina za Rodno grudo zadnja ker potem ne bo več videla brati. Oh, prepričani smo, da ne bo tako!!

Rojakinja Josephine je takorekoč ena od rekorderjev in pionirjev, kar se obiskov starega kraja tiče, saj je bila letos na obisku že osemnajstič zapovrstjo. To je res lepa številka, ki jo je prav malo preseglo le nekaj rojakov in rojakinj, ki so pa potovali kot voditelji skupin.

Josephine Šlosarjeva nam je prinesla za naš arhiv nekaj prav zanimivih fotografij z drugega velikega skupinskega potovanja naših ameriških rojakov v Slovenijo, ki je bil pred vojno 22. junija leta 1938, torej natanko pred osemindesetimi leti. V Rodni

skupinskem potovanju, ki ga je poleti 1. 1930 organizirala Slovenska narodna podporna jednota. Takrat smo tudi omenili drugo takšno skupinsko potovanje, katerega je organizirala Slovenska ženska zveza osem let kasneje.

Ena od pobudnikov za ta skupinski izlet je bila prav rojakinja Šlosarjeva. V skupini je bilo devetdeset izletnikov. Potovali so s francosko ladijsko družbo na ladji Normandia. Potovanje je bilo kar prijetno, se danes spominja Josephine Šlosarjeva. Peli so sloven-

John in Frances Petricheva iz West Allisa, ki sta letos 22. maja praznovala zlato poroko. Svoje zlate medene tedne pa sta preživela na obisku v Sloveniji

ske pesmi in se veselili srečanj doma. Na ljubljanskem kolodvoru so jim pripravili slovesen sprejem. Rojakinjo Šlosarjevo je celo novinar intervjuval o vtisih in je zatem »Slovenec« objavil daljši članek.

Danes je vse to odmaknjeno v spomine in pomešano s potovanji in srečanji v povojnih letih.

I. S.

Glasba je z njim že od otroških let

Paul Šifler, slovenski skladatelj, ki je zdaj zaposlen kot organist v Hollywoodu, nas je letos spet obiskal. To je bil že njegov četrti obisk v domačih krajih, ki jih je zapustil s starši kot devetleten fantiček. Spet je obiskal svoje domače in znance v Ljubljani, kjer je bil rojen in v Polhovem gradu, kjer je preživel svoja prva otroška leta. Ko nas je obiskal leta 1970, smo bralcem bolj obširno spregovorili o njem in med drugim tudi povedali, da mu je ljubezen do glasbe že v zgodnjih otroških letih zašla v srce in ga zvrhano napolnila za vse njegove življenjske dni.

Kaj je bilo prvo? Najbrž materina pesem. In potem: donenje zvonov, bučanje orgel, prešeren vrisk harmonike. Vse to je pilo njegovo srce in zvesto shranjalo v sebi, dok'er ni začelo kipevati, prekipevati. Že kot gimnazijec je komponiral. V Waukeganu, Ill., kjer so živeli, se je potem odločil za študij glasbe. V Chicagu je diplomiral na konservatoriju. Za diplomsko delo je igral klavirski koncert lastnih skladb. Zatem ga je pritegnilo slovensko društveno življenje v Waukeganu. Deset let je vodil mešani pevski zbor Slovenskega narodnega doma v Waukeganu, po preselitvi 1. 1946 v New York je prevzel vodstvo tamkajšnjega znanega mešanega pevskega zbora Slovan, ki danes ne obstaja več. Ko se je poklicno zaposlil kot organist, ga je orgelska glasba vsega prevzela. V vrsti njegovih skladb so dela za klavir, za zборе in veliko skladb za orgle. Orgle, orgle. Njegov mogočni zven ga je vsega prevzel. Ob zadnjem obisku 1. 1970 nam je prinesel svojo gramofonsko ploščo slovenskih narodnih pesmi prirejenih za orgle. Zdaj ji je dodal drugo ploščo zahtevnih skladb prirejenih za orgle. Izmed teh posebej izstopa The Despair and Agony of Dachau, skladba, ki jo je posvetil svojemu bratrancu, ki je podlegel trpljenju v koncentracijskem taborišču Dachau.

Kakor ob svojem prejšnjem obisku je tudi letos Paul Šifler priredil v dva orgelska koncerta. Enega je imel v romantični cerkvi v Selcah nad Škofjo Loko, drugega pa v ljubljanski stolnici. Prostovoljne prispevke pa je namenil za obnovo cerkva na Primorskem, ki jih je prizadel zadnji potres. grudi smo svojčas že pisali o prvem

S. I.

Prijatelju Vatru Grillu v spomin

DOBER PRIJATELJ

je luč bleščeča,
ki nam ožarja sivo
vsakdanjost,

je čaša dragocena,
v katero vlivamo vso našo
radost in bolelost,

je čarodej silni,
ki blaži nam rane duha
in telesa,

je cvet čudoviti,
ki ga le redko poklanja
življenje.

Slavica Fišer

Kaj pomeni beseda prijatelj? Na to vprašanje mi je priskočila na pomoč prijateljica Slavica s svojo krasno pesmico »Dober prijatelj«. Kdor jo bo pazljivo prebral, bo dojel njen globok pomen. Za takega prijatelja sem ocenila Vatra Grilla. Meni in mnogim drugim je bil luč bleščeča... čaša dragocena... čarodej silni in cvet čudoviti, ki nam ga le redko poklanja življenje. Vreden je te ocene, saj je s svojo izjemno osebnostjo izstopal v človeški družbi.

Vse do zdaj mi ni bilo mogoče pisati o njegovi izgubi. Ta žalostna vest me je zelo prizadela. Menila sem tudi, da ne bi mogla izraziti vsega, kar sem čutila in ne bi znala navesti vseh priznanj in vrlin, katere si je zaslužil tekom svojega plodovitega življenja. Zgornja Slavičina pesem mi je pa le dala pobudo, ker tako lepo opiše posebne vrste prijatelja. Oba Grillova, Vatro in sestra Mary, sta bila obdarovana od vile rojenice z različnimi talenti, katere sta v življenju razvijala in izpopolnjevala. Poleg tega sta imela oba trdno voljo, bister razum in

željo po višji izobrazbi, kar je Vatro v polni meri tudi uspelo.

Kot štirinajstletni dijak tretje realke v Ljubljani je bil presajen v novo domovino leta 1913. Kaj sedaj? Njemu jeziki niso delali nikdar preglavic, te je kar mimogrede zapopadel. Prvo zaposlitev je dobil pri clevelandskem časopisu Plain Dealer kot stavec. Ob večerih je hodil v šolo.

Ko so po nekaj letih nujno potrebovali urednika pri dnevniku Enakopravnost, so naprosili Vatra, da bi sprejel to službo. Čeprav je imel boljše pogoje pri angleškem časopisu, je sprejel to delo; saj se je zavedal pomanjkanja slovenskih izobražencev. Tako je dobila Enakopravnost mladega, nadarjenega in naprednega urednika, polnega energije, idealov in načrtov.

Louis Kaferle, je podrobno že objavil Vatrov življenjepis, zato bom poskušala osvetliti še drugo stran prijatelja, s katerim sem skupaj delovala. Pisateljevanje mu je bilo v krvi, knjige so mu bile najljubše prijateljice; če je imel le urico časa, si je zaigral na violino ali pa se poskusil s čopičem. Užival je umetnost vseh vrst. Uveljavljal pa se je tudi v petju pri pevskem zboru Zarja in pri dramskem zboru Ivan Cankar. Postal je vplivna in vodilna moč pri vseh naprednih organizacijah in kot tak bil čislán, spoštovan in ugleden med našimi Slovenci.

Njegovo delo za našo narodno stvar je bilo brez primere. Bil je redki intelektualec, ki se je hotel posvetiti svojim ljudem in svojim organizacijam in to v času, ko je dnevno sam opravljal zahtevno uredniško delo in ob večerih še obiskoval višjo šolo.

Poleg tega je opravljal veliko zastojnega dela. Bil je vabljen kot govornik sem in tja; prosili so ga, da je pisal govore temu in onemu v enem ali drugem jeziku. Besede »Ne« ni poznal. Pogosto so se obračali naši ljudje nanj za pojasnila v strokovnih vprašanjih. Na vse to je z veseljem odgovarjal in vsakemu pomagal z nasveti. V svoji skromnosti se sploh ni zavedal, kaj je pomenil za slovensko javnost.

Pri 25 letih je postal advokat in čez nekaj let se je povzpel še do doktorata. Torej, v svoji sredi smo imeli doktorja prava Vatra Grilla. Tudi tedaj se ni prevzel. Zelo važno in razveseljivo je bilo, da je ostal s svojo nadvse prikupno domačnostjo in preprostostjo res svetel pojav med nami. Kljub svoji učenosti in inteligenciji je bil najsmrečnejši in krogu svojih sopevcev in soigralcev. V kulturnem pogledu je storil veliko, ker je kot urednik veliko pisal in agitiral za naše kulturne prireditve. Vatro in sestra Mary sta bila trdni skali, na katerih se je zidalo vse lepo in dobro. To je bila podlaga kulturnih vrednot, katere še danes uspevajo in živijo v Clevelandu.

Enakopravnost je urejeval Vatro sam. V uradu je bila v začetku zaposlena

tudi sestra Mary, a njej je pozneje sledila Julija Pirc. Prav tu mi je prišla na misel razlaga pisatelja F. S. Finžgarja, katero sem čitala v Prosveti in se takoj spomnila na Grilla. Finžgar piše med drugim: »Ob res napornem uredniškem delu sem prišel do prepričanja: Vsak list je urednik sam, je njegova duša, srce, skrb in delo. Spoznal sem pa tudi, da tako delo ne more segati v neskončnost. Kdor ureja več let se utruji in izčrpa. Nihče ni brezno, ki nima dna. Urednik majhnega lista je za vse sam: bere in čisti rokopise, opravi vse korekture itd. Marsikdo niti ne ve, da je bil Vatro zaposlen tudi kot pomožni javni tožilec v Clevelandu. In tudi kot urednik mesečnika odvetniške zbornice, okraja Cuyahoga v Clevelandu. Zadnja štiri leta pred upokojitvijo l. 1963, pa je bil pomočnik državnega tajnika za pravosodje v Columbusu, Ohio.

Končno se je res zgodilo prav to, o čemer je pisal Finžgar. Vatro se je živčno izčrpal po dvajsetih letih napornega in odgovornega dela. Omagal je popolnoma. Veliko je pretrpel tiste čase in moral se je odpovedati vsemu delu. Preteklo je več let, da se je živčno spet opomogel. Kaj sedaj? Vedel je, da ga čaka še nekaj važnega in to so njegovi spomini. Te bi rad še spravil na papir, predno bo prepozno. To pisanje bo v veliko pomoč piscu slovenske zgodovine. Kdo drugi bi bil bolj zmožen zbrati in urediti to ogromno delo? V Ljubljani so mu za to zamisel zelo hvaležni. Vatro sam je bil na vodilnih mestih, sam je ustvarjal in doživljal, zato je bil tudi vsega več. Tu mu je njegov spomin dobro služil. Vse to pa je zahtevalo veliko napora, kajti vse je bilo treba podpreti z dokumentacijo, pri čemer so potrebni viri iz časopisov in drugod. Vse to mu je vzelo kar pet let trdega dela. Tu je nov dokaz, da je bil Vatro Grill res duševni garač. Po končanem rokopisu, se je ves utrujen, a zadovoljen oddahnil. Ta knjiga bo nosila naslov »Med dvema svetovoma« in založila jo bo Mladinska knjiga.

Dragi Vatro, kako bi užival ob svojem dotiskanem delu, kako bi s ponosom zrl na sad svojega truda, pa ti je neizprosna usoda pretrgala nit tvojega plodnega življenja. Vrzel, ki je ostala za teboj, je boleča, vendar boš v tvojem delu ostal vedno med nami. Tvoj spomin bo živel. Zaključila bom ta kronolog z verzi Josipa Stritarja:

»Pod hladno mirno tu gomilo
počivaj trudno Ti srce;
saj, dokler moglo si, nosilo
človeštva vsega si gorje.

Užaloščeni ženi Ann in sinovoma Edwinu in Raymondu z družinama ter sestri Mary Ivanush izrekamo globoko sožalje.

Tončka Simčič

Brazilijska

Dobrodelni sejem v Sao Paulu

V dnevih od 12. do 16. maja letos je bil v Sao Paulu v Braziliji že tradicionalni dobrodelni sejem (Feira da Bondade), ki je bil že enajsti po vrsti. Ta sejem organizira združenje, ki skrbi za pomoč otrokom, ki so zaoznanji v razvoju.

Poleg številnih domačih podjetij, raznih ustanov in federalnih držav ter konzularnih predstavništev je imela na sejmu tudi Jugoslavija svojo stojnico. Na njej so prodajali preproge, bluze in druge izdelke podjetja »Narodna radinost« iz Beograda in »Bosnafolklor« iz Sarajeva ter alkoholne pijače jugoslovanskih podjetij. Čisti dobiček s sejma je bil namenjen za ustanove, ki skrbijo za prizadete otroke, zato je bilo tudi delo na tem sejmu prostovoljno. Vsa dela na jugoslovanski stojnici so prevzeli iz brezplačno izvršili sodelavci in družinski člani jugoslovanskega generalnega konzulata in predstavništva Jugoslovanske gospodarske zbornice ter podjetja »Iskra-Commerce« iz Ljubljane. Sejem in obenem tudi jugoslovansko stojnico je v petih dneh obiskalo nad 134 tisoč obiskovalcev. Poleg zanimanja za nakup že znanih proizvodov, ki so se na jugoslovanski stojnici tega sejma pojavljale letos že peto leto, so obiskovalci dobili lahko tudi ustrezne turistične informacije in publikacije vključno s podrobnimi podatki o skupinskem potovanju iz Sao Paula v Jugoslavijo, ki ga organizira agencija »Adria-Turismo« iz Sao Paula.

Obisk jugoslovanske stojnice na dobrodelnem sejmu v Sao Paulu pa je nudil obenem našim tamkajšnjim rojakom tudi priložnost za medsebojna srečanja.

Zanimivo srečanje

Letos v aprilu se je mudil na zasebnem obisku v Sao Paulu profesor Miodrag Djordjević iz Beograda, ki se ukvarja tudi z umetniško fotografijo. Na prošnjo generalnega konzulata SFRJ in društva prijateljev Jugoslavije v Sao Paulu, je profesor Djordjević 22. aprila v prostorih Društva prijateljev Jugoslavije v Sao Paulu prikazal blizu 250 diapozitivov na temo: »Srednjeveška arhitektura in slikarstvo na

Vse televizijske postaje v Sao Paulu so deset dni večkrat dnevno prikazovale to ljubko dekle v slovenski narodni noši v krajšem reklamnem filmu, ki je opozarjal na dobrodelni sejem. Prelepo slovensko narodno nošo je izdelala naša rojakinja Ljuba Malgaj, ki za svoje delo zasluži vse priznanje

jugoslovanskih tleh«. Predvajanje diapozitivov je spremljal tudi s podrobno razlago. Na tem zanimivem predvajanju se je zbralo blizu 150 naših izseljencev, ki so toplo pozdravili profesorja in se zanimali za nekatere podrobnosti pri njegovih izvajanjih. Posebej se je zanimal za profesorjevo razlago mladi Pedro Šeman, sin jugoslovanskih izseljencev, ki se uspešno ukvarja z grafiko.

Profesor Djordjević je obiskal tudi njegov atelje pri čemer so spregovorili tudi o možnostih vzpostavitve trajnejših zvez na področju umetnosti.

Danica Runko, soproga jugoslovanskega konzula v Sao Paulu sprejema pismeno priznanje in zahvalo namenjeno vsem, ki so z jugoslovansko stojnico in svojim delom doprinesli k uspehu dobrodelnega sejma

Profesor Djordjević je zatem predvajal diapozitive pod isto temo tudi v prostorih jugoslovanske ambasade v Braziliji, kjer je obenem priredil tudi razstavo umetniške fotografije.

Zabava ob dnevu mladosti

Društvo prijateljev Jugoslavije in generalni konzulat SFRJ v Sao Paulu sta ob dnevu mladosti in rojstnem dnevu predsednika Tita v nedeljo 23. maja priredila družabno srečanje. Prireditev je bila v prostorih Društva prijateljev Jugoslavije. V uvodu je o pomenu dneva mladosti in o predsedniku Jugoslavije Josipu Brozu Titu govoril predsednik društva Jošo Bačić. Zatem so predvajali domače filme »Jugoslavija danes« in »Dan mladosti«. Sledil je koktel in ples, ki je trajal pozno v noč. Srečanja se je udeležilo blizu štiristo jugoslovanskih izseljencev in njihovih potomcev, predvsem mlajšega rodu.

Venezuela

Lepo praznovanje

Tukaj v Venezueli smo praznovali Dan mladosti v nedeljo 23. maja v prostorih jugoslovanske ambasade v Karakasu. Prireditev je organizirala tukajšnja jugoslovanska naselbina. Povabljeni so bili vsi jugoslovanski rojaki z družinami iz Karakasa in okolice, ki so se odzvali v lepem številu. Sindikalna organizacija je organizirala in pripravila program, v katerem so nastopili naši otroci z recitacijami v slovenskem, srbohrvatskem in makedonskem jeziku. Sledile so glasbene točke.

Ob proslavi dneva mladosti v Caracasu 1976

Po programu je bila zakuska. Z lepe, prijetne svečanosti so odposlali pozdravno brzojavko predsedniku republike Titu.

Proslava dneva mladosti je pri nas že tradicionalna. Lani se jo je udeležilo nad osemdeset oseb, letos pa že nad stodvajset. Tako smo prepričani, da se bo to število prihodnje leto spet znatno povečalo.

R. Lazarević

Argentina

Obletnica podpornega društva "Slovenec" iz Bernala

Društvo je 30. maja praznovalo 33. obletnico obstoja. V počastitev tega praznika so priredili tradicionalno kosilo »asado«, ki se ga je udeležilo veliko število članov in simpatizerjev, prišla pa je tudi delegacija Prvega slovenskega prekmurskega društva iz Urugvaja, kakor tudi delegacije slovenskih in drugih prijateljskih društev.

Kot del proslave v počastitev obletnice je treba omeniti otvoritev novega kegljišča. Ta lepi objekt je bil narejen z velikim trdom, katerega je vložila skupina delovnih članov, med katerimi sta bila najbolj prizadevna Roberto Soldati in Emilio Skalic.

Novo kegljišče je bilo prvič preizkušeno ob že tradicionalnem športnem srečanju med obema bratskima društvoma z obeh bregov reke La Plate, ki je bilo v zadnjih 20. letih neprekinjeno.

Po kosilu so se vrstili govori in prvi je spregovoril Geza Kološa, sedanji predsednik društva iz Urugvaja, ki je nato izročil predsedniku Podpornega društva »Slovenec« spominsko darilo in sporočil pozdrave vseh bratskih urugvajskih društev. Nato sta govorila še arh. Aleksander Štoka, novi predsednik komisije jugoslovanske skupnosti v Argentini, ter Mate Veža, tajnik Jugoslovanskega doma iz Dock Suda in blagajnik Jugoslovanskega društva Samopomoč iz Boce. Ob koncu se je predsednik društva Emilio Skalic zahvalil prisotnim za lepe besede in tako številne obiske, z željo, da bi se ob prihodnji obletnici spet srečali v tako velikem številu. Zahvalil se je tudi naši ambasadi za gramofonske plošče z jugoslovansko folklorno glasbo in za Slovenske koledarje, ki jim jih je ob tej priložnosti podarila.

V spomin Antonu Blažini

V prvih majskih dneh, v torek 4. maja, je v Buenos Airesu veliko prezgodaj podlegel krajši, hudi bolezni znani slovenski rojak Anton Blažina. Doma je bil iz Gabrovca pri Trstu, kjer se je rodil 22. marca 1905. Po poklicu je bil mizar. V Argentino se je izselil kakor številni drugi tržaški Slovenci leta 1927 v času fašističnega terorja, ki je doma neusmiljeno preganjal vse, kar je bilo slovenskega. Naselil se je v Buenos Airesu in se zaposlil kot

Anton Blažina

avtoprevoznik. Od začetka je deloval pri naprednem slovenskem društvu Ljudski oder in med zadnjo vojno vneto sodeloval s tistimi zavednimi rojaki, ki so zbirali pomoč za porušeno rojstno domovino. Njegova prezgodnja smrt je poleg družine globoko prizadela tudi njegove številne prijatelje in člane Jugoslovanskega društva Triglav, katerega član je bil. Zapustil je soprogo, hčerko in dva sinova. Vsem njegovim izrekamo iskreno sožalje, pokojnemu pa želimo miren počitek v argentinski zemlji!

Urugvaj

Kljub težkim okoliščinam, v katerih so se znašla vsa inozemska društva v Urugvaju, se Jugoslovansko društvo »Bratstvo« poslužuje vseh zakonskih možnosti, da lahko nadaljuje s svojim

delom v jugoslovanski naselbini. Radijske oddaje »Bratstva« se nadaljujejo kakor doslej vsako nedeljo in trajajo po 50 minut, čeprav so zdaj omejene v glavnem na vesti iz Jugoslavije in jugoslovansko glasbo. Dne 2. aprila je gostovala mladinska sekcija Bratstva v mestu Atlantida z jugoslovanskimi narodnimi plesi in pesmimi.

P. K.

Avstralija

“Vdova Rošlinka“ v Sydneyu

Dramska sekcija Slovenskega društva v Sydneyu je ob letošnji stoletnici rojstva Ivana Cankarja v soboto 17. julija v Strathfield Town Hall igrala znano popularno komedijo Cvetka Golarja »Vdovo Rošlinko«, ki je s svojim vedrim humorjem pritegnila starejše in mlajše. Poleg te komedije v treh dejanjih so imeli na programu še Cankarjev recital, nastop slovenske mladine in Show kvinteta »Mavrica«. Igro je režirala Vlasta Klemenčičeva. V drugem delu programa, ki je sledil vmesni čajanki, so v recitalu prikazali Cankarjevo življenje in delo, sledil je nastop slovenske mladine posebej posvečen Ivanu Cankarju, zatem nastop moškega pevskega zbora pod vodstvom Ludvika Klakočerja in show kvinteta »Mavrica.« Ta del programa je režirala Danica Petričeva.

Cankarjeva proslava v Geelongu

V soboto 15. maja je Slovenska zveza v Geelongu priredila proslavo ob stoletnici Cankarjevega rojstva. Prireditelj je bila v dvorani, ki smo jo poimenovali po tem našem velikem pisatelju. Naši otroci, učenci in učenke geelonske slovenske šole, so nam prebrali in recitali odlomke iz pomembnih Cankarjevih del. Veselilo nas je spoznanje, da naši otroci tukaj daleč od domovine tako dobro poznajo besedo našega velikega slovenskega pisatelja. Pri tem ima vsekakor največ zaslug prizadevna učiteljica naše slovenske šole gospa Lidija Cusin, ki je na proslavi v svojem govoru lepo opisala Cankarja in njegovo veliko delo. Domači pevski zbor nam je pod vodstvom rojaka Furlana zapel nekaj lepih slovenskih pesmi, ki so nam glo-

boko segle v srce. Žal pa so bili med nami tudi nekateri posamezniki, ki so svoja »globoka čustvovanja« preveč glasno izražali, ker so pač mislili, da so sami v dvorani. Toda marsikaterega so se ob tem domačem petju lesketale solze v očeh. Slovensko šolo v Geelongu smo dobili letos. S poukom je začela 23. marca. Kljub kratkemu času pa se je že lepo uveljavila. Pripravili so tudi že lepo uspelo proslavo materinskega dneva 8. maja in zdaj tako lepo uspelo Cankarjevo proslavo. Upamo, da nas bodo v bodoče naši mladi še kdaj tako prijetno presenetili. Čestitam vsem, ki so in ki bodo podpirali slovensko šolo in napredek naše mladine v slovenski kulturi in prizadevanjih, da se slovenstvo v Geelongu ohrani čim delj.

Vinko Jager

Pogrešamo slovensko društvo

Pred dnevi mi je znanec pokazal vašo lepo revijo. Takoj sem se navdušil zanj in vas prosim, da me vpišete med naročnike. Pošiljam vam ček za letno naročnino. Ob tej priložnosti naj vam povem, kako Slovenci tukaj v daljni Zahodni Avstraliji pogrešamo slovensko društvo. Skoraj v vseh večjih krajih Avstralije imajo Slovenci že svoja društva, ki že več let uspešno delujejo in so lahko ponosni nanje. Tudi tukaj na »divjem zapadu« Avstralije (W. A.) živi veliko naših izseljencev, zlasti v Perthu. Prepričan sem, da niso še pozabili svoje domovine, da jo še vedno srčno ljubijo in so ponosni nanjo.

Naj ob tej priložnosti pohvalim naše tukajšnje rojake: Silvota Bezgovška, njegovega brata Jožeta in Poldeta Mastna, ki so uspeli organizirati Internacionalno društvo (Inter club). Društvo ima namen pomagati članom, ki so potrebni pomoči in si obenem prizadeva, da se ljudje med seboj zblížajo in spoznajo.

Zato društvo organizira plesne prireditve, piknike in podobna družabna srečanja. Značilno za ta klub je, da v njem sodelujejo priseljenci raznih narodnosti. Razveseljivo pa je, da se je v Inter Clubu zbralo že tudi nekaj naših rojakov. Zamisel Silvota Bezgovška je dobra. Morda se nas bo nabralo nekoč le toliko domačih fantov in deklet, da nam bo uspelo tudi tukaj v daljni Zahodni Avstraliji ustanoviti slovensko društvo.

Rajko Kunej, Perth

ZDA

Jaka Šerbak, prejemnik slovenske študijske nagrade

Razveseljivo je, da se tudi otroci že v Ameriki rojenih slovenskih staršev vse bolj zanimajo za slovensko dediščino. Eden teh je tudi mladi Jaka Šerbak, ali po ameriško Scherbak, iz Euclida, Ohio. Čeprav so bili njegovi starši rojeni v Ameriki, se je pred dvema leti vpisal v začetniški tečaj slovenščine na državni univerzi v Kentu. Ob vpisu ni znal prav nič slovensko. Toda teden za tednom je pridno prihajal k pouku in si počasi ustvaril kar lep slovenski besedni zaklad in dobro razumevanje osnov slovenske slovnice. ce.

Letos spomladi je z odliko končal »8 kreditnih ur ali pet tečajev slovenščine in si poleg dobre podlage v jeziku svojih prednikov priboril tudi letošnjo Slovensko študijsko nagrado — »Slovenian Studies Award«, to je, izredno univerzitetno priznanje te vrste v Ameriki in v svetu. Nagrado mu je na univerzitetni proslavi »Honors

Prejemnik letošnje študijske
nagrade Jaka Šerbak

Day«, ali dneva priznanj, izročil podpredsednik in provost Kentske univerze dr. John Snyder, na kar mu je na slavnostnem odru pred očmi množice udeležencev prvi čestital sam predsednik univerze in bivši ameriški vzgojni zastopnik pri Združenih narodih dr. Glenn Olds, eden najodličnejših prijateljev in pospeševalcev slovenskih študij v Ameriki.

Jaka Šerbak, ki je letos graduiral iz angleškega jezika in književnosti, vzbuja veliko upanja tudi kot mlad slovenski ameriški pesnik in pisatelj. Čeprav je bil doslej še študent, je bila ena njegovih pesmi že vključena v clevelandsko antologijo pesništva, »Anthology of Cleveland Area Poets«, 1975. Vključili pa ga bomo seveda tudi v antologijo slovenskega ameriškega pesništva, ki jo skupaj z vrsto drugih knjig kljub stiski za čas in sredstva pripravlja Slovenski ameriški institut — Sloveian Research Center of America, Inc. Naš nadebudni nagrajeneec je tudi član Društva pesnikov v Clevelandu, »Poets League of Greater Cleveland«, skupaj z ostalimi člani družine pa pripada slovenskemu društvu Comrades št. 566 Slovenske narodne podporne jed-note. Njegova prijazna mama Roza je svoječasno pela pri slovenskem pevskem zboru Zarja in je nečakinja znanega slovenskega pisatelja Ivana Laha, kar še okrepi naše upanje, da bo tudi naš Jaka postal pomemben ustvarjalec na plodni njivi slovenske ameriške književnosti. Ves nasmejan nam je Jaka obljubil, da bo s študijem slovenščine tudi v bodoče pridno nadaljeval in se bo skušal seznaniti tudi z biseri slovenske književnosti. Med darili, ki jih je ob tej priložnosti sprejel, je bil tudi življenjepis slovenskega velikana Ivana Cankarja, čigar stoletnico rojstva tudi v Ameriki spoštljivo praznujemo.

O tem res lepem slovenskem uspehu na ameriških tleh je poročal tudi tisk. Med drugimi je 9. junija lepo poročilo o slovenski študijski nagradi in nagrajencu (z njegovo sliko) objavil tudi ugledni ameriški dnevnik »The Cleveland Press«.

Prof. Edi Gobec

Pionirji odhajajo

V Elyju v Minnesoti, kjer je živel nad šest desetletij, je 18. marca letos umrl v svojem 97. letu rojak Joseph J. Peshel, eden izmed ustanoviteljev znane podporne organizacije Ameriške bratske zveze, ki ima širom ZDA svoja

krajevna društva. Pokojni je veliko prispeval k razvoju te organizacije. Teden za njim, 25. marca, se je v mestecu De Pue v državi Illinois, po krajši bolezni nepričakovano za vselej poslovil od svojih domačih in prijateljev dolgoletni izredno aktivni tajnik društva št. 59 Slovenske narodne podporne jednote John Zugich. Svojemu delu za SNPJ je bil predan lahko rečemo z »dušo in srcem« skozi dolga desetletja pa vse do svoje smrti. Bil je izvoljen za delegata kar na osmih konvencijah SNPJ. Pridno je tudi dopisoval v Prosveto in se večkrat oglasil tudi v Rodni grudi, katere naročnik je bil od prvih let, ko je začela izhajati. Še konec januarja letos nam je pisal in sporočal, da se poleti morda spet vidimo, saj je bil že nekajkrat na obisku v Sloveniji. Žal, se ne bomo nikoli več srečali.

Dne 10. aprila je v Pittsburghu, kjer je živel zadnjih 29 let, umrl Petar Skrtić, zadnji od skupine rojakov, ki so leta 1907 začeli izdajati list Radnička straža, katero je zatem nasledil Narodni glasnik, ki je izhajal do leta 1973. Petar se je rodil 8. februarja 1882 v vasi Goričice blizu Karlovca na Hrvaškem. Izučil se je za krojača. Po odsluženju vojaščine je odšel v Ameriko, v Pittsburgh, kjer je takoj postal član novoustanovljenega kluba naprednih delavcev.

Skupaj s tovariši Tomo Beseničem, Jurajem Mokrovičem in Nikolo Banjaničem, ki so bili vsi po poklicu krojači kakor on, so začeli akcijo za izdajanje delavskega lista. Tako se je rodila Radnička straža. Urejeval jo je Milan Glumac Jurišič, ki je prišel iz starega kraja. Prva številka tega lista je izšla v Chicagu konec decembra 1907. Med leti 1912—22 je Petar Skrtić živel v mestecu Codlawn, zdaj Alquippa v okraju Beaver, zahodno od Pittsburgha in v tem času na tem področju agitiral za Radničko stražo. Zatem pa se je z družino vrnil v Pittsburgh. Letos v februarju je Petar slavil svoj 94. rojstni dan, ves bister, le noge ga žal niso hotele več ubogati. Rad se je spominjal preteklih let in zvestih tovarišev, ki so že vsi odšli pred njim. Bil je pravi predstavnik delavskega razreda, neomajen, predan in zvest.

Vse tri te naše može, ki so razdali svoje delo in prizadevanja na tujem, bomo ohranili v častnem spominu.

Kanada

Kanadsko-jugoslovanski dan 1976

Na farmi Beograd v Wellandportu, ki je last družine pokojnega majorja Williama Jonesa, so tudi letos v dnevih 3. in 4. julija priredili tradicionalni kanadsko-jugoslovanski dan, ki vsako leto privabi od blizu in daleč množice jugoslovanskih izseljencev, da proslave praznik vstaje jugoslovanskih narodov, ki ga praznujemo v juliju. Pokroviteljstvo nad prireditvami je prevzelo osem jugoslovanskih izseljenskih organizacij in društev. Program pa je bil kakor vsa prejšnja leta zelo pester in živahno razgiban.

Pomožni škof slovenskega rodu

V Torontu je bil pred kratkim imenovan za pomožnega škofa torontske nadškofije dr. Lojze Ambrožič, nekdanji profesor na teološki fakulteti v Torontu. Novi pomožni škof je po rodu Slovenec, doma iz Gabrja na Dobrovi pri Ljubljani. Skrbel bo predvsem za narodnostne skupine v Kanadi.

Lepa proslava

Na primorski farmi »Simon Gregorčič« smo imeli zelo lepo proslavo. Na njej je pela tudi znana Cilka Valenčič iz Clevelanda. Tudi svoj mali zborček je vodila. Vse je bilo res pristrčno ter tudi humano, ko imamo starejši ljudje brezplačen vstop na prireditve, samo za cerkveno farmo to ne velja. Cilka ima zelo lep in prodomen glas. Pela je med drugim tudi Avsenikovo pesem »Grem v planine, tja med skale sive« in lepo jodlala. Te dni je prišel k nam tudi drugi Izseljenski koledar. Zelo sem ga vesela. Vsako knjižico vzamem s posebnim občutkom v roke. Ponoči, ko ne morem spati, je vsa sobica polna Cankarja, Gasparija in vseh vas mojih dragih v domovini.

Slovenka iz Toronta

Nikola Tesla, najvidnejši jugoslovanski Američan

Letos, kot je znano, Združene države Amerike slave dvestoto obletnico svojega obstoja kot neodvisne države. V teh dveh stoletjih je, razumljivo, prišlo v tej ogromni deželi do velikih sprememb. V tem času je tudi skoraj ves svet zajel napredek, ki je bil večji kot v vseh drugih obdobjih človeške zgodovine.

Na pretekli dve stoletji gledajo prebivalci Združenih držav s ponosom, spominjajo pa se tudi vseh tistih, ki so s svojim delom prispevali za vse, kar predstavlja danes Amerika. Seveda to niso bili samo rojeni Amerikan-

spominja Amerika kot znanih in slavnih Amerikancev, zaslužnih za razvoj Združenih držav, prav gotovo prihaja na prvo mesto Nikola Tesla.

Teslin življenjepisec John O'Neill zgoščeno prikazuje veličino tega genija z besedami: »Vsi velikanski stolpi električnih daljnovodov na svetu, vsi kabli, ki prenašajo električno energijo v oddaljena mesta, so spomeniki Nikoli Tesli. Vsaka električna centrala, vsak generator in vsak električni motor... so njegov spomenik.« Pred izumi Nikole Tesle je bil na svetu znan le enosmerni električni tok, ki ga je bilo moč prenašati le na sorazmerno kratke razdalje pa še to ob izgubi precejšnjega dela energije. Izmenični tok je bilo pred tem možno uporabljati le v zelo omejenem obsegu. Tesli je uspelo dokazati, da se z uporabo načela obratnega magnetnega polja lahko doseže relativno zelo preprost tip stroja, ki rešuje problem prenašanja elektrike na velike razdalje. Tesla je svoj sistem uporabe motorjev in transformatorjev za izmenični tok obrazložil v predavanju, ki ga je imel leta 1888 v Philadelphiji v ameriškem elektrotehniškem inštitutu. Ta dogodek je zgodovinski dan sodobne elektronike, saj je na osnovi Teslinega sistema uporabe izmeničnega toka prišlo do graditve prve električne centrale na Niagarskih slapovih med Ameriko in Kanado, za tem pa še v drugih krajih po ZDA in drugod po vsem svetu, tako da je bilo moč osvetliti domove daleč od kraja proizvodnje električnega toka in uporabljati električno energijo tudi v industriji.

Zelo malo ljudi ve, da se še danes proizvodnja in uporaba električne energije naslanja predvsem na Tesline iznajdbe izpred skoraj devetdesetih let. Poleg tega najbolj znanega Teslinega prispevka znanosti in človeštvu — uporabe izmeničnega toka — nam je po besedah njegovega biografa »Tesla dal vse tisto, kar je bistvenega pomena za našo sedanost; dal nam je fluorescenčno luč; dal nam je tok visoke frekvence, ki je omogočil prave čudeže v industrijskem in medicinskem svetu«.

Vse to je Nikola Tesla ustvaril v Združenih državah Amerike, v glavnem v New Yorku, kamor je prišel leta 1884. Ko je pred dobrimi tridesetimi leti umrl, ni Tesla pustil nikakega materialnega bogastva, zapustil pa je ogromno iznajdb, od katerih so bile nekatere patentirane, nekatere pa niti to ne.

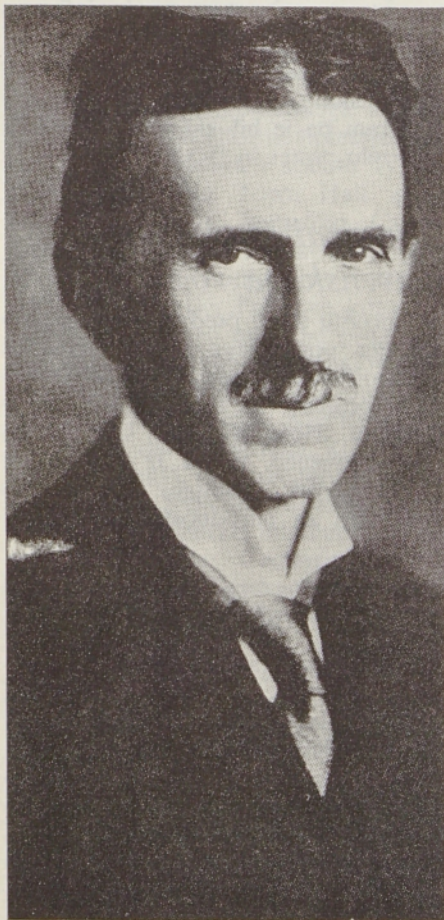
Tesla je bil tudi velik borec za mir in skrbno je pazil, da bi njegove iznajdbe ne služile tudi v vojaške namene. Ko pa je izbruhnila prva in za tem druga svetovna vojna, se je takoj opredelil za pravično stvar svoje rojstne in svoje druge domovine. Tesla je bil prepričan, da bo po drugi svetovni vojni, katere konca ni doživel, ustvarjen novi svet »v katerem ne bo ponižanih in razžaljenih, da bo to svet svobodnih narodov, enakih po dostojanstvu in po spoštovanju vseh ljudi«.

V preteklem letu je Nikola Tesla dočkal še novo priznanje v Združenih državah: uvrščen je bil v »Dvorano slave« (Hall of Fame) ameriških izumiteljev. Tako visoko čast je doslej dosegla le desetina ameriških znanstvenikov. Tesla se je tako uvrstil v družbo največjih ameriških iznajditeljev Edisona, Bello, Morseja in drugih. V obrazložitvi je med drugim zapisano, da bi bilo brez Teslinega doprinosa »praktično nemogoče prenašati električno energijo na razdaljo večjo od ene milje«.

Konec julija je bil v Združenih državah Amerike, na ameriški strani Niagarskih slapov, odkrit tudi spomenik Nikoli Tesli, ki ga je Združenim državam podarila Jugoslavija ob proslavah 200-letnice neodvisnosti.

Zanimivo je, da je edini muzej Nikole Tesle na svetu v naši državi, v Beogradu, kjer je poleg njegove bogate zapuščine tudi žara z njegovimi posmrtnimi ostanki. Ta muzej je pravo zbirališče tisočev občudovalcev Teslinega genija in številnih elektrotehniških strokovnjakov. V arhivih tega muzeja je shranjenih prek 70.000 listov pisem, ki si jih je Tesla izmenjal s prek 6.700 raznimi dopisovalci, prek 12.000 dokumentov s podatki o Teslinem življenju, prek 30.000 izvornih dokumentov o Teslinem znanstvenem delu, številne risbe, fotografije in drugi dokumenti. V muzeju je tudi vrsta predmetov, ki jih je uporabljal Nikola Tesla.

Zasluge, da smo vse te predmete dobili iz združenih držav Amerike v Jugoslavijo, ima predvsem Teslin nečak in nekdanji jugoslovanski ambasador v Washingtonu Sava Kosanović. Med drugim je shranjen v muzeju tudi dnevnik, ki ga je Tesla pisal med svojim bivanjem v Coloradu Springsu. V njem je množica zapisov, skic, konstrukcij in poskusov, iz katerih je razviden Teslin način razmišljanja tako pri delu kakor tudi v zasebnem življe-

Veliki izumitelj na področju elektrotehnike Nikola Tesla

ci, temveč tudi številni posamezniki, ki so se sem priseljevali s skoraj vsega sveta. Med njimi je bilo tudi veliko Jugoslovancev oziroma ljudi, ki so se sem priselili z ozemlja današnje Jugoslavije.

Od vseh Jugoslovancev, ki se jih danes

Franckina karavana

nju. Ta njegov dnevnik bo še letos izšel v Beogradu v srbohrvatskem prevodu.

Ta naš kratki sestavek o Nikoli Tesli zaključimo z njegovo mislijo, ki je izpisana poleg njegovega kipa v beograjskem muzeju: »Človekov končni cilj je, da popolnoma nadvlada materialni svet in da vse naravne sile podredi svojim potrebam. To je težka naloga izumiteljev, ki je ljudje pogosto ne razumejo in ne priznajo. Zato pa mu je ogromno plačilo v zadovoljstvu, ki mu ga budi ustvarjalno delo, in v zavesti, da pripada tistemu posebnemu krogu ljudi, brez katerih bi človeški rod že zdavnaj izginil v težkem boju z neusmiljenimi silami narave.«

J. P.

V spomin Nikoli Tesli

Kanadsko jugoslovansko kulturno združenje »Nikola Tesla« v Torontu je priredilo v počastitev 120-letnice rojstva tega velikega jugoslovanskega znanstvenika v soboto 10. junija slavnostno akademijo. Prireditve, katere čisti dobiček so namenili v korist šole, ki nosi ime po Nikoli Tesli, je bila v novi dvorani »King Marko«. V programu so nastopili učenci šole »Nikola Tesla«, sodeloval pa je tudi eden najboljših orkestrrov »Zlati zvoki«.

Pozdravi Minke in Franka Alesha

V juliju sta nam naši naročnici Mary Vidregar in Mary Glad iz Fontane v Kaliforniji prinesli pozdrave prizadevnih društvenih delavcev v tamkajšnji slovenski naselbini Minke in Franka Alesha. Pripovedovali sta nam, da sta oba kljub visokim letom še kar pri močeh, zlasti Minka pa se kar ne more odpovedati društvenemu delu, predvsem pa delu za Slovenski dom za ostarele v Fontani. V oktobru lani sta skupno z drugimi rojaki praznovala 60-letnico skupnega življenja v slogi in medsebojnem razumevanju ter žrtvovanju za slovenske rojake. Na slavlju v slovenski dvorani na Cypres je bilo blizu 200 ljudi. Čestitkam se, čeprav malo pozno, pridružujemo tudi mi. Omenimo naj še, da sta Mary Vidregar in Mary Glad dopotovali v domovino kot stari mami v družini njunega sina oziroma hčerke. Po zatrtjevanjih so bili vsi navdušeni nad lepoto naše dežele.

Francko Starčevo srečaš menda povsod v Torontu, kjer se dogaja kaj pomembnega za slovensko in jugoslovansko skupnost. Preko dneva jo najdeš v trgovini, ki jo vodi skupaj z možem, Central News Stand and Variety, ob večerih pa na mnogih prireditvah in sestankih odborov posameznih jugoslovanskih društev. Po policah, po pultu in celo po tleh njene trgovine je razložena množica jugoslovanskih časopisov, knjig, revij, gramofonskih plošč, spominkov in galanterije, ki jo uvaža iz Jugoslavije. Vedno sta na tekočem z vsemi novicami,

Francka Starčeva v studiju radijske postaje CHIN International med oddajo »Karavana prijateljstva«

zlasti iz športa, zato je ta trgovina tudi priljubljeno zbirališče naših rojakov v Torontu.

Občudoval sem jo, ko sem videl koliko energije je v njej, koliko volje do brezplačnega dela z našimi ljudmi. V zadnjem času se je zagnano lotila predsedniškega dela pri Kanadsko-jugoslovanski ženski zvezi »Mati in otrok«, ki je bila pobudnik za ustanovitev neodvisne jugoslovanske šole v Torontu — med drugim je to edino jugoslovansko združenje v mestu, ki ima lastne prostore, pri Kanadsko-slovenski skupini za kulturne izmenjave opravlja posle tajnice, je v svetovalnem odboru Zveze jugoslovanskih Kanadčanov, še najbolj pa je znana kot producentka in voditeljica prve jugoslovanske radijske ure v Torontu »Karavana prijateljstva«. Na radijski postaji CHIN FM-101 ima svoj program vsak dan od 2. do 3. ure po-

poldne, ob sobotah pa je program še za pol ure daljši. Kot Slovenka začena program z slovenskim delom, potem pa skrbi, da je v oddaji za vsakega Jugoslavana nekaj. Celotna oddaja poteka tako koot večina podobnih oddaj v živo. Niti besedila si ne napiše pred oddajo, pa vendar ji ne zmanjka besed. Ploščice si prinese s seboj iz trgovine. Skrbi pa tudi, da je na tekočem z vsemi pomembnimi novicami iz domovine, zlasti s tekočimi športnimi vestmi.

Ko sem jo vprašal, kaj meni o Jugoslovanih v Kanadi, se je najprej izmikala odgovoru, češ da je pretežak, potem pa se je le razgovorila: »Izredno veliko se udeležujejo na vseh področjih. Vsaka narodnost ima po več organizacij, klubov, združenj. Pogrešam pa, da ni med njimi prave koordinacije, ki bi bila nujna predvsem za nastopanje pred kanadsko javnostjo. Jugoslovani nikoli ne nastopamo enotno. Če bi nastopili kot Jugoslovani, bi onemogočili vse druge politične skupine, ki se sklicujejo na to, da nas imajo le oni pravico zastopati. To je zlasti pomembno glede na to, da tudi Kanada in Jugoslavija vse bolj urejata medsebojne odnose.«

Radijska oddaja »Karavana prijateljstva« je bila prva jugoslovanska oddaja ne le v Torontu temveč v vsej Kanadi in tudi na vsem kontinentu. V začetku maja letos je slavila že osmo obletnico neprekinjenega dela. Francka Starčev se je oddaje lotila brez izkušenj, še nikoli pred tem ni delala na radiu. »Gledala sem, kako so delali drugi, in lotila sem se še sama. V veliko spodbudo mi je bilo to, da si je ta oddaja že kmalu v začetku pridobila precejšnjo popularnost.« »In kdo financira vaš program?« »Zdaj se vzdržuje že sam z reklamami, v začetku pa sem morala seveda prilagati sama, kot reklamo za našo trgovino.« Od konca maja oddaja radijska postaja CHIN FM-101 prek novega televizijskega stolpa v Torontu, najvišjega na svetu. Tudi »Karavana prijateljstva« si je tako še razširila svoje slišno področje, saj jo zdaj slišijo po vsem južnem delu province Ontario, tam pa živi tudi največ naših ljudi, ki so si izbrali Kanado za svojo novo domovino.

Jože Prešeren

Vlado Habjan

Trotamora

Pričujoči odlomek smo iztrgali iz zadnje knjige slovenskega pisatelja Vlada Habjana Trotamora, ki ga je sam pisatelj označil kot roman iz unejstva. Roman pripoveduje o narodnoosvobodilnem boju na Koroškem in je plod avtorjevih dolgoletnih razmišljanjih o usodi slovenskega naroda, o možnostih njegovega obstoja in še zlasti o premikih, ki jih je prinesel narodnoosvobodilni boj. Roman se odlikuje po izvirnih, pristnih opisih Koroške, kjer so nazorno podane njene dvojnosti tako v jezikovnem, verskem, političnem in drugih pogledih.

Z alpske gruntarije pri Ajmohtu so lahko tisti, ki so bili od blizu, skočili za dan ali dva domov. Med temi sta bila tudi Strela in Grom. Čisto domov seveda nista mogla. Sorodnike sta imela na obronkih Obirja. Tam je bil tudi sinek Anzej. Grom je vedel, da so mu zaradi tega odobrili nekaj več dni. Pa tudi drugače bi mu pripadali; saj v primeri z drugimi res ni bil več mlad za tako dolgo in nevarno pot, kakršna je bila spet pred njim. Družina obsežne kmetije bratranca po materini strani je Groma in Strelo sprejela odprtih rok. Zakonca sta se iz mesta vrnila v staro življenje... Posestvo je bilo ko izbrana terasa. Kdorkoli je hotel iz doline, skoraj ni mogel neopazno do kmetije. Poslopja so bila tik nad ledino, deloma tudi njivami, a največ sveta je bilo poščenega v senožeti in pašnike, ki so ravno toliko viseli, da so dajali lep pogled s selišča.

Tu sta zdaj drug za drugim pestovala otroka. Od tam sta gledala na Golanje... Nerazpoložena sta ugibala, kaj jima prinaša severno višavje, kamor bosta morala. Golanje sta videla z juga; kraljevalo je prav na severu, antikaravanske Krške Alpe pa na vsem severozahodu. Polkrog gorovij je Celovško kotlino zapiral v široko ravan. Južno od te kotline so se razpotegnile Karavanke. Obronki slemen so se mladone za Gromovim hrbtom vzpeli v bele stene, še više pa v gorske verige, razčlenjene na tisoč načinov. Ravnice in dobrave pod seboj je spremljal po reki navzgor. Po kačje vijugasti živosrebrni trak vodovja se je zgubljal na zahodu. Jasneje so se ponujala v opazovanje severozahodna obzorja...

Nebo nad vsem alpskim svetom je čudovito žarelo. Še posebno tam, kjer je izginjala srebrna proga struge. Od te skrajno zahodne točke je šel pogled zadenjsko na vzhod. Tako je potoval gor in dol, skozi večerno prosojnost kotline.

Za trenutek se je Gromu pogled zadržal na neočiščenem in neotrebjenem svetu pašnice. Tratnica pod njim je bila vsepovsod zaznamovana od kravjakov in prephana od govejih parkljev. Sicer pa je prevladovala močvirna, zelena barva sočne mulvke, Barvni vtis neposredne okolice ni ostajal na široko sam svoj. Hitro se je jel srečavati in se križno prelivati s tistimi odenki, ki so prihajali z zahodnega obzorja in iz doline.

Zahajajoče sonce je pokrajino podelilo na povsem sprte barvne odenke. Zlato je polagalo k temno modrim. Vijoličaste sence je spajalo v rjavo zelene ploskve. Nadih jeseni je z njivami oranžno opackal polja in jih spreminjal v razkošne šopke. Gozdove med jezeri je delil v široke preproge in otočke, po večini pušpanovsko otožne.

Opekaste trate in rumene zareze listavcev so jih le slabo oživljale, kajti grape in globeli so pokrajino domala vtapljale v še mračnejše, rtične sence.

Pod najbližjimi globačami je svet postal položnejši. Pobočja so dopuščala že kar široke njive, samo za spoznanje manjše od onih ob bregovih Drave. Pred vodovjem se je razprostirala široka proga travnikov z rjavo pordečeno prevleko. Redkejši so bili citronsko ali petrolejsko obarvani dodatki samosvoji in izbrani, kot jih ne premore nobeno olje. K tratam so se prijele proge njiv. Nos je pogrešal reskega duha s sveže preorane zemlje. Oči pa so dobro prenašale odenke s polj — na rahlo pretkane s kramarijo pridelkov. Na strniščih sta rasli repa in korenje. Na koruznih steblih so se šopirili neorobkani storži. Detelja in krompir in kuzuza so usihali v svojih umirajočih barvah. Rjavkasta belina dozorevajoče ajde pa je še živela, zato si je misel lahko poustvarjala vonj po panjih, polnih čebel in medu. Od njiv proti vasem so samevali razpotegnjeni dolgi kozolci. Razkazovali so blaginjo Šteklarije in pritezali vanje večino Gromovih spominov.

»Tako je vedno bilo, kadar so pri nas žita požeta in se jablane lomijo pod sadno težo,« si je rekel opazovalec.

In to je bilo dovolj, da je kot preslikane videl še domače njive. Bile so razsežne, kozolca ob njih močnejša in že na prvi pogled taka, da sta nedvomno pripadala gruntu... Pri njih doma, kot še pri kakem samotnem posestvu, je gozd segal kakor preproga daleč po ravnini. Neredko so rokavi gozdnih dobrav objemali stavbišča vsaj z ene strani, z druge pa njive in sadovnjake. Zaselki in vasi so se širile kot bolj neodvisne stvaritve in pognale gozdove daleč stran.

Na medgozdnih plešah so uveljavile svojo oblast železnice in ceste. Preprezale so ravnino, sekale sadovnjake in polja in spajale velika selišča. Čisto ob reki so med širnimi travniki životarili le še ostanki gozdov. V takih dobravah je kneževala hrastovina med neizbrano gozdno primesjo... Vendar vse to je Grom bolj vedel kot videl.

Na alpski svet se je spuščal poznopoletni somrak. Čeprav je bilo tik pred nočjo, je Antikaravanke in Golanje še obličevali široki soj, kakor da je vse okoli sončnega jedra prepojeno s človeško krvjo. Hitro za tem se je žareča krogla prislonila čisto v zarobje. S tem je nastopil pravi somrak, tak, kot da je naoljen z nafto. Prehod je bil kratek, ker se je že lovil z nočjo, polno svinčene sopare. Utrujenost je ležala v noč. Zato je vedel, da so take noči temne in proti jutru mehke, kot so pač noči konec avgusta in v začetku septembra.

Stal je domala tam, kjer sta se bila pred desetimi leti razšla s Hubertom, preden se je s Kotzenom odpravil čez mejo na jug v Ljubljano.

»Po ovinku sicer, ali kako hitro se je vrnil — in zdaj sva spet pred soočenjem. Že takrat pred leti sem se bal, da bova prišla prav v oborožen spopad. Za Feliksa Horjaka že vem, da nas je hajkal. Hubert ne bo bolj prizanesljiv. Vrag naj ga vzame,« ga je izganjal iz svoje zavesti.

»Toliko se pečam z njim, kot da res nimam misliti na kaj drugega. Jutri morava z ženo v bataljon. V Golanjski bataljon! Samo danes smo še vsi trije skupaj.«

Okoli je še enkrat obšlo višavje na severu; Alpe nizkih in visokih razvodnic so se kopale v zlato rdečem zatonu. Pokrajina in vse drugo je naglo izginjalo.

Ostal je le možki, ki je užival ob bližini žene. In bil je prepričan, da tudi ona uživa ob bližini moža. Ob njiju

je bil samo še otrok; kot edino potrebno dopolnilo.

Bolj nenadejano kot goba, ki se je vzdignila iz mokrih tal, se je v pogorju znašel Šimej. Očitno se je pridružil Anzejevemu bratrancu po materini strani, ko se je vračal po nakupu v dolini.

»Ja prehodni Dunajčan, kaj si tudi ti prišel v partizane?« se je začudil Anzej. Šimej, očalar precejšnje dioptrije, je bil rdečeličen in na pogled zdrav kot malokdo, ki ga je partizan srečal v zadnjem letu. Kljub temu se je prišlec nasmihal kakor tisti, ki ni prepričan, da bo najbolj dobrodošel gost. Negotovost se mu je brala v očeh. Zato sta prešla v obojestransko smolen pogovor, ki ni stekel, dokler ga Anzej ni jasno odprl.

»Praviš torej, da te pošilja Gabriel Čop... Če je prebrisan, ne vem, gotov pa sem si, da sedi med dvema stoloma?! Tega bržčas ne vesta ne ti ne Lojze Čulk. Lojzeta si je izbral, da naju je v drugem letu vojne seznanil; čeprav mi še zdaj ni jasno, zakaj je Čulk to storil. A to je zdaj vseeno. Pomembnejše je, da se najine zamisli niso ujemale s Čopovimi. Vem pa tudi, da ga zdaj ne podpira večina tistih, ki se krijejo po Dunaju in drugod po Avstriji. Kolikor vem, so izjeme le Viktor Kac, pa Rajko Žuža in morda še Ivan Goričar; za tebe in Lojzeta Čulka pa bi rekel, da sta se navezala na napačna znanstva.« Že je mislil navesti Savinjčana Poldeta, polbrata Naceta Žolnirja. »Polde dela proti Čopu in Kacu,« pa ni rekel. Zadnji hip se je raje ugriznil v jezik. Ni pa se Šimej.

»Tisti dolgopeti Polde agitira med dunajskimi Slovenci. Ne vem, ali ne ve, ali noče vedeti, da Čopa podpira škof Rožman, ki je naše gore list.« Šimej je s tem jasno pokazal, da nikakor ni samo privesek. Anzeju je potisnil v roke več listov. Hkrati je med njimi izbral brošurico. V njej ga je opozoril na neposredno škofovo izjavo zoper partizanstvo in v podporo domobranstva.

»Pa menda ne misliš, da se bom ujel na domobransko politiko vaških zvonikov, kakor se je škof Rožman? Po plebiscitu je emigriral s Čaklarije. Dobro poznam njegov rod; moji stari so si bili z njegovimi celo v botriji. Kot koroški begunec se je v Ljubljani čisto ujel v štrene kranjskega klerikalizma. Gibanje se je gnalo za tem, da bi vse obseglo in obvladalo. Takšne zablode še zdaleč ne premore noben

narod na daleč in še manj v bližini. To danes razume že zadnji golcar. Ker ti, Šimej, nočeš po tej sledi, moram narediti precejšen ovinek. Začne se pri mojem panrajhovskem, bolje ostmarkirskem bratrancu Hubertu, ker Avstrijec že dolgo noče več biti. Leto pred tem, ko je bila pri nas šubundovska revolucija in za njo še nacistični puč, je Milko Kos v Ljubljani tiskal Zgodovino Slovencev. Moj severnjaško govoreči bratranec jo je zavrgel že zato, ker v njej ni bilo nič o miru v Požarnici leta 1460. Gledaš, kaj?! Mir v Požarnici je neznanka še za koga drugega. Mojemu sorodniku ni bila. Zaradi prerekanj z njim sem se začel poglobljati v zgodovino, in bolj ko sem se poglobljal, bolj sem se jezil na ljubljanske škofo in klerikalizem, ki se je širil z njihovega kapitlja.

Za kaj gre? Z mirom v Požarnici so se Habsburžani dokončno polastili dediščine za knezi iz Celja z Ortenburga in Zagorja, če drugih naslovov ne navajam, ne gospostev. V vojni za ta gospodstva so si Avstrijski pokorili tudi kneze iz Gorice. Ti so imeli veliko ozemlje ravno na slovenskem Koroškem in položaj nekakega palatinskega komisarja v vsej vojvodini. Požarnica jih je domala oskubila. Habsburžanom pa zalogaj še ni bil zadosti. Lotili so se drobljenja slovenskega dela podravske oglejske patriarhije. Razbili so jo že v letu po Požarnici. V soglasju s prohabsburškim papežem Pijem II. so ustanovili razcefrano ljubljansko pridvorniško škofijico. Ker so na ta stol postavljali samo svoje dvorne kaplane, ta škofija ni premogla nobenega Slomška, kaj šele slovenskega ‚glavnega ministra‘ ala Richelieu. Od prvega do zadnjega škofička so bili neskončno hvaležni Habsburžanom za nekaj, kar sploh ni zaslužijo zahvale. Tudi predzadnji pridvornik Jeglič je bil tak. Najhujše pa je bilo to, da je povsod hotel imeti svoje prste vmes, a ni vedel, da ti bog pomaga le takrat, če se sam pravočasno pobrigaš za stvar. Jeglič je vse prepuščal praznemu zanašanju. Ne on sam ne njegovi klerikalni izvršniki niso pomislili na to, da bi s soške fronte pritegnili vsaj stržen za našo vojsko. Zato so Italijanom dobesedno podarili pivško železniško križišče. Kar je sledilo na Koroškem, je samo krona z življenjem skreganega kranjskega klerikalizma. Če se že hočeš v vsako stvar vmešati, potem se moraš tudi z vsem spoprijeti. Zmožen moraš

»Toplar« — foto: Janez Klemenčič

biti streljati na sovražnika, ki te davi — to pa je bilo po Jegličevu greh. Rožman, zadnji habsburški škof, po mišljenju, pa pravi, da ni greh, če streljaš na svoje ljudi. Vidiš, dragi Šimej, take moralke z vaških zvonikov se pa jaz ne grem...«

Igralnica za denar

Prišel je dan proščenja v Črenšovcih. Vučkovemu Juriju so doma dali trideset dinarjev, da si bo na proščenju kupil tamburico. Ko je Jurij to novico povedal Izidorju, Tjašu in meni, bi si tudi mi trije radi kupili tamburice. A toliko denarja ne bi doma dobil nobeden izmed nas. Zato smo sklenili, da si bo vsak izprosil deset dinarjev. Denar bi dali skupaj in bi si lahko vsi trije kupili eno tamburico.

Denar smo doma res dobili. Veseli smo šli na proščenje. Okrog črenšovske cerkve so trgovci že zgodaj zjutraj postavili štante. Gruče ljudi so se prerivale med njimi. Tudi mi trije smo se bosu pomešali mednje. Izidor, Tjaš in jaz se nismo ustavljali pred velikim štantom, kjer je bila gora šifric in kjer so točili medico. Nismo se ustavljali pred štantom, kjer so prodajali nože, ogledala in ogrlice. Iskali smo samo štant s tamburicami.

A preden smo prišli do tamburic, smo odkrili štant, kjer je bila igralnica za denar. Sredi te igralnice je bila postavljena miza, za mizo pa je stal možakar s črnimi lasmi. Ta črnih je imel na roki polno prstanov.

Igralnica za denar še nobeden izmed nas treh ni videl. Zato smo radovedni opazovali, kako so drugi igrali za denar. Črnih je imel pred seboj na mizi tri enake škatle. V eno izmed njih so ljudje polagali po deset di-

narjev. Črnih je škatlice pomešal in zdaj je bilo treba uganiti, v kateri izmed njih se skriva deset dinarjev. Tisti, ki je uganil, je dobil svoj denar nazaj. Črnih pa mu je moral dati povrh še svojih deset dinarjev.

Ko smo gledali igro, je Izidor dejal: »Tudi mi igravimo! Priigrali bomo toliko denarja, da si bomo lahko kupili vsak svojo tamburico.«

In res je prvi igral Izidor. Dal je svojih deset dinarjev v eno izmed treh škatlic. Črnih je škatlice pomešal. Izidor je nato izbral, v kateri tiči njegov denar. A pokazal je na prazno škatlico in denar je pobral Črnih.

Nam trem je bilo težko za izidorjevim denarjem, saj si zdaj nismo mogli več kupiti tamburice. Zato sem dejal:

»Denar moramo dobiti nazaj. Igral bom jaz.«

Spustil sem v škatlo svojih deset dinarjev. Črnih je škatle spet pomešal. Zdaj sem izbral jaz. Ker sem pokazal na prazno škatlo, sem tudi jaz svoj denar izgubil.

To je ujezilo Tjaša.

»Naš denar moramo dobiti nazaj. Igral bom jaz.«

Res je igral, a tudi on je svoj denar izgubil.

Žalostni smo potem odšli pred štant, kjer so prodajali velike in male tamburice. Ker smo zaigrali denar, si nismo mogli kupiti nobene. Ko smo se jih nagledali, smo se vrnili domov na Bistrico.

Od daleč smo že slišali, kako je Vučkov Jurij igral na tamburico, ki si jo je kupil na proščenju v Črenšovcih. Šli smo k njemu.

Sedel je na stopnicah. Igral je vesele viže, mi trije pa smo poslušali njegovo tamburico. Nismo mu marali povedati, da je našo tamburico spravil v žep Črnih v svoji igralnici za denar.

Ferdo Godina

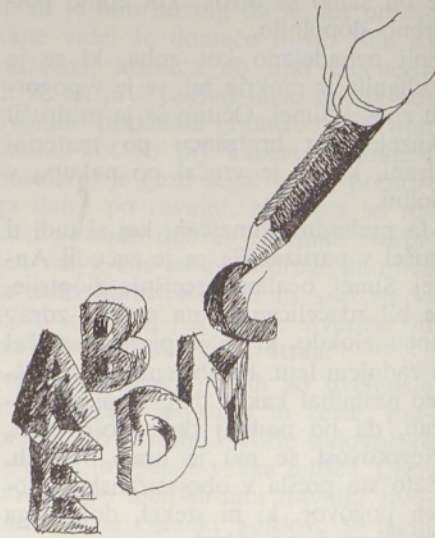
Pika pojde v šolo

Pika bo šla jeseni v šolo. Zna že pol velike abecede, razen tega pa še črki U in Š, zato da lahko napiše tudi besedi MUCA in MIŠ. Vsega tega se je naučila pri Alenki, kot se pač zmeraj mlajše sestre učijo pri starejših.

Pa je vprašala mama Piko:

»Kaj boš počela v šoli, ko pa že toliko znaš? Saj ti bo dolgčas.«

Pika se je zamislila, zamahnila z roko in se zavrtela na peti:

»Se bom delala, ko da še nič ne znam, in se bom še enkrat učila vso abecedo od začetka.«

Cvetko Zagorski

Jože Šmit

September

Náse čisto nove hlače,
čevlje in kar spada vkup,
dolg pogled še na igrače
in po mamičin poljub,

potlej pa... O, saj že vemo:
v šolo mora naš junak!

Nič zato, če z rahlo tremo;
vsak začetek je težak.

Stana Vinšek

Doma

Doma imamo hišico
in pečko, ki nas greje —
in če dežja ni, se lepo
skoz okno sonce smeje.

Doma imamo mizico,
kjer vedno skupaj jemo
in ko smo siti, vselej si
kaj lepega povemo.

Doma imamo še zaklad,
ljubo našo mamo.

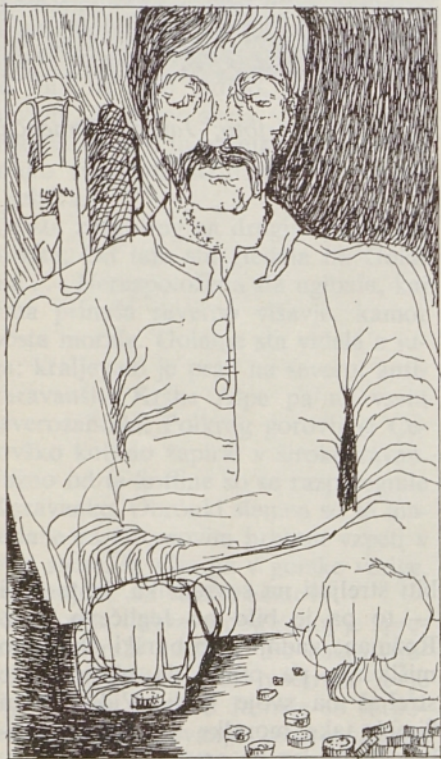
Vse, kar ima, vsak daje rad,
a mamice ne damo!

Ljudska

Ringa-raja

Ringa-ringa-raja,
mucka pa nagaja;
kužek pa priteče,
vse na tla pomeče.

Cvetko Zagorski

krožek mladih dopisnikov

Pismo tovarišu Titu

Vse najboljše za tvoj rojstni dan ti želimo tudi mi, slovenski otroci v tujini ker te imamo vsi od srca radi. Obljubljam ti, da se bomo pridno učili, da bomo nekoč, ko bomo veliki, koristili naši domovini Jugoslaviji.

Andrej Drobnič, 4. razred slov. šole v Reutlingenu

Na pikniku je bilo prijetno

Naš drugi slovenski piknik na Kalkofenu je bil podoben prvemu. Začel pa se je s pečenjem čevapčičev, ki so nam šli

Slovenski piknik v Nagoldu

Že v soboto sta ati in mamica kupila meso za čevapčiče, ker sta se javila, da jih bosta pekla. Več ur sta jih delala, saj sta želela, da bi bili čimboljši. V nedeljo smo zgodaj vstali in se odpeljali. Vreme je bilo prekrasno. V Ebhausnu je zelo primerno za piknik. Na velikem dvorišču smo se zbrali otroci in se igrali, naši starši pa so pekli prašička in čevapčiče, da so lahko vse goste postregli. Muzikant nam je igral domače melodije. Tudi tovarišica je bila na pikniku. Ko je bilo zbranih dovolj ljudi, nas

slovenske šole in naši starši. Letos smo učenci slovenske šole dobili srebrne bralne značke. Podelil nam jih je ravnatelj švedske šole gospod Lindholm Staffen. Obiskal nas je tudi poročevalec švedskega časopisa. Kulturni program sva zaključila midva z bratom, ko sva zaigrala na trobento in harmoniko. Po programu je bila zabava.

Jože Meglič, 4. slov. šole, Köping, Švedska

Na izletu

Dne 28. maja sem bil na šolskem izletu v Stockholmu. Izlet smo združili z obiskom slovenskega festivala. Potovali smo z avtobusom v družbi Slovencev iz Köpinga in Eskilstune. Dopoldne smo si ogledali Stockholm in kraljevo palačo. Videli smo tudi kralja. Popoldne smo bili na festivalu slovenske besede in pesmi. Kulturni program, ki je bil zelo lep, je trajal celo popoldne. Najbolj všeč mi je bil mali Valentin, ki je zelo lepo pel pesem o mamah. Tudi moji sošolci so sodelovali. Angelca in David sta deklamirala, Jožek je pa igral na harmoniko. Ogledali smo si tudi razstavo. Najbolj veselo pa je bilo zvečer na zabavi. Zvonko Breznik, 5. razred slov. šole, Köping, Švedska

Ob koncu šolskega leta

Danes 31. marca, imamo zadnjikrat pouk v naši slovenski šoli. V tem šolskem letu smo se že kar precej naučili. Tako na primer znamo pravilneje čitati, pisati in se lepše izražati. Naučili smo se prepevati nekaj slovenskih pesmic, spoznavali smo naše pisatelje in njihova dela. Zvedeli smo več o naši domovini in o njeni preteklosti. Med šolskim letom se je število učencev povečalo. Zdaj nas je deset. V novem šolskem letu, ki se začne že 21. aprila, pa se nam bodo pridružili še štirje. Vsi se med seboj dobro razumemo.

Vse rojake po svetu in doma lepo pozdravljamo!

Slovenski šolarji

v Winterthuru v Švici

Najlepši dan mojega otroštva

Najlepši dan mojega otroštva je ko se odpravljamo v domovino. Ko gremo na pot se zelo veselimo, da bom spet skupaj s prijatelji in prijateljicami. Pogovarjamo se v domačem jeziku, igramo se in veselimo. Tudi zvečer ni treba tako hitro v posteljo. Doma skačem in se igram brez skrbi. Kamor stopim, sem na mehkih domačih travnikih. Tam sem srečna, zato so v domovini tudi najlepši dnevi mojega otroštva.

Ksenija Čelan, Iselhausen, Sommerhalde

Naša družina — Cvetka Mulec, 3. r. slov. dopol. šole, Sindelfingen

je poklicala in pripravili smo naš kratek a lep program. Obiskali so nas tudi gostje iz Sindelfingna in Stuttgarta in mi smo bili njihovega obiska zelo veseli. Bilo je čudovito.

Sabina Cilenšek, 7. razred slov. šole v Nagoldu

Dobil sem bralno značko

Hodim v drugi razred švedske šole. Letos zraven obiskujem tudi slovensko šolo. Ker sem med letom pridno bral, sem dobil Bevkovo bronasto bralno značko. Na prsa mi jo je pripel ravnatelj g. Lindholm Staffen, ki je prišel na našo proslavo. Drugo leto bom pridno bral za srebrno značko.

David Zuppin, 2. razred slov. šole, Köping, Švedska

Cankarjeva proslava

Dne 22. maja smo imeli v Köpingu proslavo. Bila je namenjena stoletnici rojstva Ivana Cankarja in Dragotina Ketteja. Na proslavi smo sodelovali učenci

posebno v slast. Medtem se je nabralo kar lepo število staršev z otroki. Otroci smo se seveda zbrali skupaj in si poiskali primerni prostor za igranje. Šli smo se Indijance, ker je bil kraj kar primeren za to igro. Kakor na divjem zapadu smo se včasih morali prebijati skozi goščavo. Tako smo pri igri skoraj pozabili na starše, ki so nas začeli že iskati. Nato smo se spomnili, da smo lačni in je čas za kosilo. Zelo mi je teknilo na ražnju pečeno meso. Tudi odžejati se nikakor nisem mogla. Ko smo se okrepčali, smo se šli spet igrati. Vsem nam je bilo žal, ko se je bližal večer. Piknik nam bo ostal v prijetnem spominu.

Marija Kucler, Reutlingen

Izpovedi mladih src

Zdajle, ko sedim pri pisalnem stroju in sem pravkar napisala gornji naslov, ste se vsi zbrali okrog mene. Tako živo vas vidim, dragi sodelavci »Krožka mladih dopisnikov«, kakor da ste zares tu z menoj. Ni vas malo, prav zares. Gledam vas: kuštrave in gladko počesane, svetlolase in temnolase, večje in manjše, pa seveda bolj suhe in bolj debelušne, svetlih iskrivih očk, v katerih se utrinja hudomušnost, pa druge z zasanjanimi otožnimi pogledi. Tako ste ob meni in zdi se mi, da se mi prijateljsko nasmihate. Kako tudi ne, saj se poznamo skozi vaše dopise, že nekaj let, odkar ima Rodna gruda stalno rubriko »Krožek mladih dopisnikov«. Vaše dopise in tudi risbe nam pošiljajo učiteljice, ki vodijo pouk v slovenskih dopolnilnih šolah po raznih deželah sveta. Ali pa nam jih pošiljate tudi sami. Za nekaj zajetnih map in še čez se je že nabralo teh dopisov in včasih nam je kar hudo, da zaradi pomanjkanja prostora ne moremo vsega porabiti. V takšni stiski moramo pač nekatere dopise odložiti, tiste, ki jih objavimo, pa malo skrajšati. Saj nam ne zamerite, kajne?

Naj vam zdajle povem, da je takrat, ko odprem mapo z vašimi dopisi in začnem pripravljati gradivo za vašo rubriko, zame posebej lep čas. Saj vaši preprosti a tako iskreni dopisi veliko povedo. Povedo o vašem življenju na tujem, o težavah, žalostih, veseljih in hrepenenju vaših mladih src.

Naj se ustavim pri hrepenenju, pri vaši veliki želji, o kateri

v dopisih znova in znova pripovedujete: O hrepenenju po rojstnem kraju, po obiskih pri dedku in babici, po veseli igri na domačih travnikih, ki so »tako lepo zeleni kakor nikjer drugje«, po domačem potočku, po srebrni reki Savinji, po morju, po planinah, temnih domačih hostah.

Zdajle, ko to pišem, v tem vročem julijskem dopoldnevu, je večini od vas ta želja izpolnjena: doma ste na počitnicah, morda pri dedku in babici, morda pri stričku ali tetki nekje pod gorami v zeleni dolini, morda se kopljete v domači reki, morda v toplem morju, ali pa ste se s starši odločili za vzpon v planine.

A počitnice bodo minile in spet se bo začelo tisto vsakdanje življenje. Ko boste to brali, bodo počitnice že za vami. Treba se je bilo posloviti od dedka in babice, od stričkov in tetk, od travnikov, od domače reke, od psa in zajčkov... Avtomobili, vlaki, letala so vas spet odpeljali daleč proč, kjer ljudje drugače govorijo, kjer je marsikaj zelo drugače, kjer je marsikdo od vas v začetku doživel tudi veliko grenkih ur, dokler se ni vživel in privadil.

Tudi o tem smo veliko prebrali v vaših dopisih. Hudo je biti sam dolge dneve, ko sta mama in oče na delu. Brali smo o deklici, ki si je kupila malega hrčka, da ji je bil prijatelj v samotnih urah. In ko je njen hrček poginil, ji je bilo hudo, hudo. Razumemo. Drugo dekletce je odkrito povedalo, da je bila vesela, ko je mama zbolela in ostala doma. Res, morala je potem sama kuhati in streči bolni mami, a kaj vse to, ko pa je bila mama ves dan pri njej. Res ni bilo lepo veseliti se mamine bolezni, priznava v svojem dopisu, a kaj ko pa je bilo zares tako.

Res prazniki so vsi tisti večeri, ko so vsi doma, vsi skupaj, ko so družina. Prazniki so nedelje, ko gredo skupaj na

Mladost in starost povezuje ljubezni most
(Foto: Mirko Kambič)

izlete. Prazniki so, ko prispe pismo od doma, ko pišeta dedek ali babica. Skupaj bero ta pisma, se pomenkujejo, obujajo spomine.

Šola, prijatelji. Prvi dnevi v tujih šolah marsikomu niso bili lahki. To je pač različno. Odvisno od razumevanja učiteljev in sošolcev. Potem so se spletla prijateljstva in ko s tujim jezikom ni bilo več toliko težav, je šlo lažje. Tako prijeto je to povedal naš mladi rojak iz Nemčije: »Moj prijatelj je Nемеc. Velik in debel je. Imam ga rad, ker je pošten in da veljavo tudi moji besedi.« Iskreno in pravo prijateljstvo nima in ne more imeti pregrad.

Pa srečanja v slovenski dopolnilni šoli žal le enkrat tedensko, a veliko za mlado, žejno srce. Treba je pohiteti tisti posebni dan, ko je nemška in še slovenska šola. Marsikdaj morda niti ni časa za kosilo. Treba se je voziti morda čisto na drugi konec mesta. Če utegnejo, vozijo starši, če ti ne utegnejo, vozijo prijatelji. Več učencev zberejo skupaj in peljejo se. Zvečer se vračajo. Trudni, v očeh pa je vesel plamen. Plamen, katerega je prižgalo srečanje z vrstniki, plamen, svetel plamen domače govorice. In pišete nam o prireditvah. O recitacijah. O slovenskih pesmih, ki jih poje te z zanosom, veseljem. Pišete nam o prazniku, ko so novim pionirjem privezali rdeče rutke . . . Pišete nam . . . Mi pa, vse to beremo. Vseposvobod, kamor prihaja Rodna gruda, beró, kar ste napisali. Mladi, starejši in še starejši, ki jih je življenje vsakega po svoje prekovalo, v nešteti deželah sveta beró te vaše dopise in vem, ne, prepričana sem, da mislijo enako, kakor mislim jaz: pogledajte, to je naš mladi rod, to je naša kri, ki se ne bo izgubila na tujem.

Ina

Vrnitev z Nove Zelandije

Po dolgih letih življenja in dela v Novi Zelandiji se name-ravam vrniti v kratkem v domovino. V Novi Zelandiji sem si pridobil pravico do njihove nacionalne pokojnine, ki pa se, kakor slišim, ne izplačuje v dežele, s katerimi Nova Zelandija nima sklenjenega ustreznega sporazuma. Ali je kakšna možnost, da bi se mi pokojnina izplačevala v Jugoslavijo, saj sicer ne bi imel možnosti za življenje po vrnitvi v domovino (J. E. Wellington, NZ).

ODGOVOR: Nova Zelandija zaenkrat ne izplačuje svojih pokojnin v tuje države, razen v tiste, s katerimi ima sklenjene ustrezne meddržavne sporazume (to sta zaenkrat samo Velika Britanija in Avstralija). Tako za sedaj Nova Zelandija ne izplačuje pokojnin, pridobljenih v novoze-landskem zavarovanju, v Jugoslavijo. Pač pa je ena od predvolilnih obvez vladajoče novoze-landske stranke, da uredi tudi to vprašanje ,ki je seveda povezano tudi z odnosom Nove Zelandije nasproti drugim državam, s katerimi ima Nova Zelandija prijateljske odnose. Zato svetujemo zaenkrat previdnost pri nameravani izselitvi iz Nove Zelandije, vsaj dokler ne bo trdnega zagotovila ,da bo transfer iz Nove Zelandije v Jugoslavijo res dokončno urejen. Opozarjamo pa na možnost, da dokupite leta, ko ste delali v Novi Zelandiji, za jugoslovansko pokojnino, in s tem pridobite pravico do jugoslovanske pokojnine, dokler se ne bi odprl transfer Vaše pokojnine iz Nove Zelandije. O tem dobite natančnejše podatke pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, Ljubljana, Kidričeva 5.

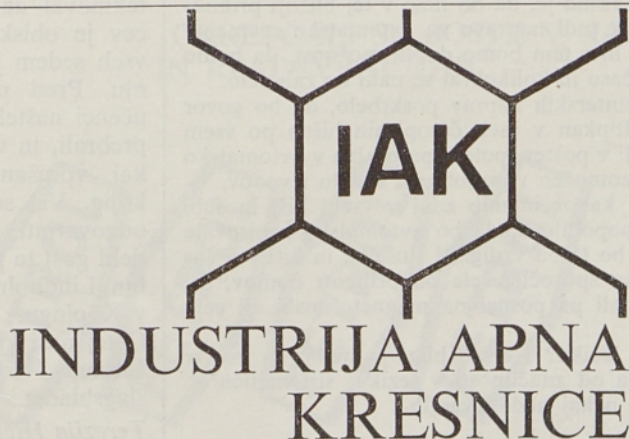
dr. LS.

ŽIVILSKI
KOMBINAT
ŽITO
LJUBLJANA

Zaupanje odjemalcev nagrajujemo z vrsto kvalitetnih proizvodov: različnih kruhov, toasta, prepečenca in drobnega peciva; Triglav pecivo je razširilo svoj izbor še s praktičnimi kolački TONKO, JURKO, ROZINČEK; različni bonboni, med katerimi so najpopularnejši: Visoki C, ABC, Herba, Vesna, Zlate karamele, Alpski bonboni in drugi; s testeninami Pekatete; z odličnim žvečilnim gumijem Bazooka; s čokolado Gorenjka, ki ima že 50-letno tradicijo; z različnimi vrstami žit in mlevskih izdelkov

TOZD Mlini, TOZD Pekarne Ljubljana, TOZD Šumi Ljubljana, TOZD Triglav Lesce, TOZD Imperial Krško, TOZD Pekarna Dolenjska, TOZD Pekarna Kranj, TOZD Gorenjka Lesce, TOZD Maloprodaja in DS skupnih služb.

priporoča svoje proizvode:
živo apno, hidrirano apno
in kamene agregate.
Novi proizvodi: prani peski

Fantastika

Pogovarjali smo se že o tem, da ima jezik vsaj dve podobi, slišno in vidno. Jezik *govorimo* in ga *slišimo*, jezik *pišemo* in ga *vidimo*. Lahko bi omenili še druge možnosti in oblike jezika, da namreč govorimo z govoricu gluhtonemih, torej z gibi ustnic, rok ali vsega telesa izražamo, kar mislimo. Poznamo tudi jezik signalizacij, na primer z mornarskimi zastavicami, s taborniškimi znamenji in podobno. V naj-novejšem času lahko govorimo tudi o jeziku računalnikov, kjer je vmesni zapis preluknjana kartica, a to je v bistvu spet vidni zapis, samo da je ključ zapisa še drugače tehnično zapleten kakor pri preprostejši signalizaciji z zastavicami ali pri starejši Morsovi abecedi, ki jo uporabljajo predvsem pri brzozavljanju.

Ravno brzozavljanje je ena od zanimivih oblik izražanja. Za posvečenega po svoje združuje obe obliki, slišno in vidno, dasi je za oboje potreben poseben ključ. Jezik pri brzozavljanju ni več neposreden, temveč prenesen po nekakšni zakonitosti v urejen sistem kratkih in dolgih znamenj, ki jih lahko »beremo« zapisane ali razvozlavamo po sluhu. Nekaj podobnega so poznala že dolga leta preprosta ljudstva, zlasti v Afriki, kjer so z bobni prenašala sporočila na daleč, tudi po svojevrstnem ključu, ne z neposrednim vpitjem pravega jezika.

Moderna tehnika je poskrbela še za eno premostitev: za neposreden prenos *govorjene* besede v *zapisano* in obratno, za neposreden prenos *zapisane* besede v *govorjeno*. Imajo namreč že pisalne stroje, ki »slišijo«, da namreč v pisalni stroj lahko govorimo, mu narekujemo kot tipkarici, ampak tak stroj ne zapisuje našega govora tako kot na primer magnetofon, temveč ga spreminja v črke in te kot pisalni stroj tipka na papir.

Vse te izpopolnitve so lahko zelo koristne za splošno blaginjo in napredek človeštva, še posebej pa so lahko v pomoč ob posebnih priložnostih, med drugim tudi v oporo telesno prizadetim, ker jim bodo lahko, ko bodo prešle v splošnejšo uporabo, pomagale premostiti sicer neprehodna brezna: slepi bodo tako lahko napisano »prebrali«, saj bo zanje prebral stroj, jim vidni zapis prevrgel v slušno podobo in jim postregel s to. Ravno tako pa bodo gluhonemi lahko »slišali«, ker jim bo tak stroj govorno besedilo spreminjal v zapisano in jim postregel s tipkopisom, jim ga torej nekako z magnetofona pretipkal.

Podobno je sodobna tehnika poskušala in še poskuša pomagati še v eni stvari za večje sporazumevanje med ljudmi: s prevajanjem. Z zapletenimi elektronskimi računalniki je mogoče spreminjati nekaj najosnovnejših težav med jeziki in poskrbeti za tako imenovano strojno prevajanje. Z drugimi besedami: tipkaš na stroj v enem jeziku, natipkano prenesi na kartice računskega stroja, zapleteni mehanizem računalnika ti pa iz svojega na karticah nakopičenega »spomina« postreže z istim besedilom v drugem in še tretjem jeziku, če je seveda »pripravljen« zanj.

Že na podlagi do zdaj uresničenih tehničnih dosežkov si torej lahko zamišljamo takle poskus, ki po eni strani posega v priljubljeno področje fantastike, po drugi pa upošteva že do zdaj mogoče stvari.

V Združenih narodih v New Yorku bi na primer imel jugoslovanski zastopnik govor, recimo v slovenščini, in ta govor bi elektronski računalniki sproti prevajali v jezike vseh drugih navzočih zastopnikov držav članic Združenih narodov, da bi ga vsak s slušalkami na ušesih lahko slišal v svojem jeziku tako rekoč ob istem času kakor govornika.

Ampak s tem naša vizija o prihodnosti moderne govorne tehnike še ni končana: ta govor v Združenih narodih bi bil lahko hkrati slišen po vsem svetu, se pravi, da bi ga radijske in televizijske postaje oddajale v neposrednem prenosu, v živo, kakor se dogaja že zdaj, in sicer še z možnostjo, da ga lahko vsak sliši v izvirnem jeziku, se pravi v slovenščini, v katerem bi ga govoril jugoslovanski zastopnik, ali pa v svojem domačem, se pravi v enem od prevodov in variant, ki so bile pripravljene za druge zastopnike Združenih narodov in so jih ti lahko slišali po slušalkah v dvorani Združenih narodov v New Yorku. Jasno je, da bo imel v tej bližnji prihodnosti vsak radijski in televizijski sprejemnik tudi napravo za avtomatsko snemanje na magnetofonski ali magnetoskopski trak in s tem bomo dobili možnost, da bomo omenjeni govor lahko ponovili ob vsakem času in kolikokrat se nam bo zahotelo.

Ob istem času bo svetovno omrežje teleprinterskih naprav poskrbelo, da bo govor jugoslovanskega zastopnika neposredno odtipkan v vseh časopisnih hišah po vsem svetu, po želji v jeziku, ki pride v tisti deželi v poštev, potem pa poslan v avtomatsko stavnico in še isti trenutek postavljen in razmnožen v poljubnem številu izvodov.

In še nekaj bo v tisti bližnji prihodnosti: kakor imamo zdaj v vsaki hiši in sobi telefon, bo takrat ta naprava že toliko izpopolnjena, da bo avtomatsko zapisovala vse, kar ji bo sporočeno, da nam torej ne bo treba vzdigniti slušalke in biti ves čas doma, temveč da bomo lahko prebrali vsa sporočila šele ob prihodu domov, saj nam jih bo medtem telefon sam natipkal ali pa posnel na magnetofonski ali celo magnetoskopski trak.

In zakaj pišem o vsem tem v koticu o jeziku? Ker je bila, je in bo za vse te sedanje in prihodnje dosežke potrebna ena od značilnosti v jeziku: sistematičnost. In o tej se bomo pogovarjali v prihodnjih nekaj nadaljevanjih.

Janko Moder

Posebna izdaja Prosvete tudi za delavski praznik

Ob letošnjem gostovanju Dovžanova ansambla iz Ljubljane v korist dnevni Prosveti je uredništvo Prosvete 28. aprila izdalo posebno slavnostno številko Prosvete na polovičnem formatu. Izdaja je bila posvečena temu gostovanju in izvajalcem iz domovine. Bila je kar zajetna, saj je obsegala 44 strani. Poseben pečat so ji dajali pozdravni, spominski, društveni in poslovni oglasi naših ameriških poslovnih ljudi, društvenikov in drugih. Ti oglasi, v pomoč Prosveti, so ponovno dokazovali, koliko iskrenih privrženecv med našimi ameriški rojaki ima ta list. Uspeh posebne izdaje Prosvete je izvršni odbor SNPJ spodbudil, da so napovedali za leto še drugo posebno slavnostno izdajo Prosvete, ki bo izšla ob prazniku dela, ki ga v ZDA praznujejo vsak prvi ponedeljek v septembru. Izid slavnostne številke Prosvete ob delavskem prazniku je bila že vsakoletna tradicija vse od leta 1953. Zadnja tri leta pa je zaradi gospodarskih težav slavnostna številka odpadla. Letos bodo dolgoletno tradicijo obnovili.

Ivan Cankar v Köpingu

Letošnje zaključno srečanje pred dopustom smo Slovenci v Köpingu posvetili 100. obletnici rojstva Ivana Cankarja in Dragotina Ketteja. Obe ma v čast in spomin smo pripravili proslavo. Odlomke iz Cankarjevih del in nekaj Kettejevih pesmi so brali in recitali učenci slovenske šole in njihovi starši, njun življenjepis pa je povezovala Terezija Hlep.

Po prvem delu proslave je sledila podelitev bralnih značk učencem slovenske šole. Letos je šest učencev tekmovalo za srebrno značko, eden pa je tekmoval za bronasto. Sedem učencev je obiskovalo slovenski pouk in vseh sedem je tudi tekmovalo v branju. Pred podelitvijo značk so vsi učenci našli naslove knjig, ki so jih prebrali, in vsak je odgovarjal na nekaj vprašanj iz vsebine prebranih knjig. Vsi so znali lepo in pravilno odgovarjati. Bralne značke jim je podelil gost te prireditve — gospod Stefan Lindholm, ravnatelj švedske šole v Köpingu.

O tej naši kulturni prireditvi je poročal tudi švedski lokalni časopis Bergslagsbladet.

Terezija Hlep, slov. učiteljica

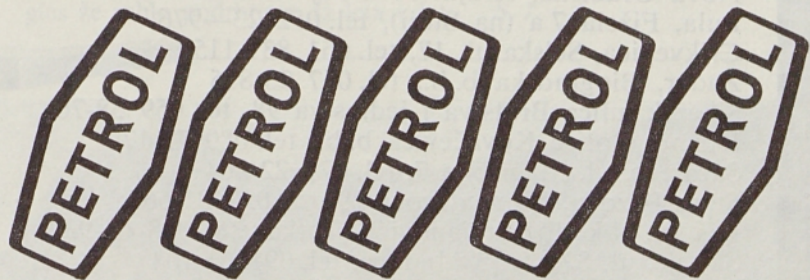
Sava Kranj

industrija gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov

KRANJ, ŠKOFJELOŠKA CESTA 6, Tel. (064) 25-461, 25-561, 25-971

ASORTIMAN PROIZVODNJE

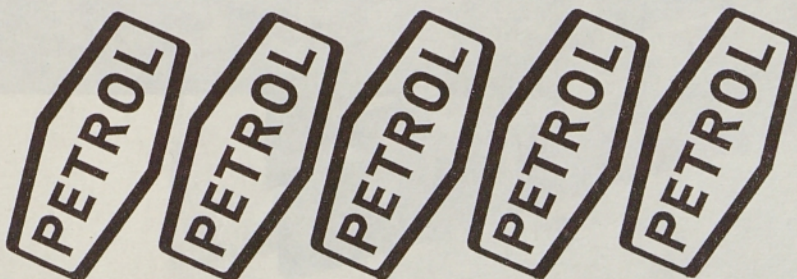
avtopnevmatika, velopnevmatika, stiskani izdelki, gumena obutev,
transportni trakovi, klinasti jermeni, gumene in plastične cevi, profili,
obloge valjev, posod in koles, akumulatorske posode,
vist-umetno usnje, gumirani tekstil, ležalne blazine, lepila, vulkollan,
pomožna čevljarstva, pozamenterija, protektiranje (obnova)
plaščev, regenerat, aluminijev sulfat

NA VSEH NAŠIH BENCINSKIH SERVISIH
BOSTE HITRO IN SOLIDNO POSTREŽENI.

POLEG GORIV IN MAZIV VAM NUDIMO
TUDI AVTOMOBILSKO OPREMO,
AVTOKOZMETIKO, GUME IN
NAJNUJNEJŠE REZERVNE DELE.

OKREPČALI SE BOSTE V NAŠIH MOTELIH
IN RESTAVRACIJAH.

Dom si gradite in se odločate za nakup oken, vrat, okenskih senčil, kar vse sodi v področje stavbnega pohištva. Seveda gradimo enkrat za vselej — torej hočemo kvaliteto z najmodernejšimi rešitvami: to je stavbno pohištvo

JELOVICA — ŠKOFJA LOKA

JELOVICA izdeluje med drugim tudi finalizirana okna in balkonska vrata, furnirana in pleskana notranja vrata, vhodna in garažna vrata, polkna, žaluzije, montažne stanovanjske hiše in vikende, razne montažne poslovne objekte itd.

Lastna trgovska mreža v Jugoslaviji:

Škofja Loka, Kidričeva 58, tel. 064 61-361
Zagreb, Sesvete, Zagrebačka b. b., tel. 041 253-259
Nova Gradiška, Krajačičeva 31, tel. 055 81-123
Pula, Fižela 7 a (na Stoji), tel. 052 23—976
Crikvenica, Selska ul. 17, tel. 051 831-115
Zadar, Biogradska b. b., tel. 057 23-815
Šibenik, ulica Bratstva i jedinstva 98, tel. 059 38-76
Duvno, Boriše Kovačevića b. b., tel. 080 72-179
Sarajevo, ul. Magribija 7, tel. 071 22-264
Stara Pazova, Kamenjarova 29, tel. 022 81-666
Niš, ul. Nikodija Stojanovića (Tatka), tel. 018 65-930
Skopje, ul. 821 br. 3 Madjari, tel. 091 61-104
Split, Kovanjinova 1
Osijek, ul. Pampas br. 30, tel. 054 43-515

Predstavništvo:

Kragujevac, Karađorđeva 16, tel. 033 66-235
Valjevo, dr. Pantića br. 123, tel. 014 22-233

JELOVICA

Mogočen tabor pevskih zborov

»Zamisel o gojitvi slovenske narodne pesmi v okviru vašega vsakoletnega tabora pevskih zborov je vredna vsega priznanja. Prav tako je vredno vse pohvale dejstvo, da dobiva naša domača pesem, pa naj bo narodna, umetna ali borbena, vse večjo veljavo v našem življenju, s čimer pa nočem reči, da ne bi bilo potrebno stremeti še k boljšim uspehom,« je dejal okrog tri tisoč tristo pevcem in pevkam, nekaj deset zborovodjem ter okrog petnajst tisoč obiskovalcem zaključka VII. kulturnega tedna v Šentvidu pri Stični ter VII. tabora pevskih zborov, pokrovitelj tabora, sekretar izvršnega biroja predsedstva CK ZKJ, Stane Dolanc.

Že 26. junija se je pričel letošnji VII. kulturni teden v Šentvidu, posvečen 100-letnici rojstva Ivana Cankarja. Tako kot vsa leta do sedaj, je dokazal, da je to gospodarsko-politično-športno-kulturna manifestacija, ki vsestransko bogati vzorno urejen kraj z okrog tisoč prebivalci, ter iz leta v leto bolj razpreda svoje niti po slovenski deželi pa tudi preko njenih meja.

Letos je Šentvid bogatejši za dve dobrini: otroški vrtec ter še eno mojstrovino kiparja samouka Petra Jovano-

Tri tisoč tristo pevcem in pevk je zapelo na letošnjem sedmem pevskem taboru v Šentvidu pri Stični

viča. Prvi bo nudil zatočišče okrog 80 otrokom, na drugi pa lahko v okrog štiri stoletja starem hrastu iz krakovskega pragozda spoznamo like iz treh Cankarjevih del: Hlapca Jerneja, Martina Kačurja ter Na klanecu.

Bogatejši je tudi za spoznanje, da se 3. in 4. julija radi vsipljejo na njegove uličice pevci in pevke, od onih, ki so dobro ušli mutaciji, do tistih, ki jim glas že rahlo podrhteva. Iz leta v leto

jih je več. Letos se jih je zbralo okrog tri tisoč tristo in zapelo nad tristo pesmi. Organizatorja ne veseli le vse večji številčni odziv, temveč predvsem spoznanje, da pojejo zbori vsako leto ubraneje, tudi vse bolj zahtevne pesmi. Množičnost in kakovost, ne tekmovanje in izločevanje, pa sta glavni vabi šentviškega tabora za slovenski pevski življ.

S. J.

Bovec
(Foto:
Božo Premrl)

V centru Triglavskega narodnega parka pri Sedmerih jezerih. V ozadju spotegnjen greben Lepega špičja (Foto: Ančka Tomšič)

rodna gruda
slovenija

9

september

1976

letnik 23

revija za slovence po svetu

magazine for slovenes abroad

revista para los eslovenos en el mundo

Domovina ima čudovito moč

Slovenija je pravzaprav silno majhna dežela in izredno pestra ter raznolika: navidez brezmejna panonska ravnina — Prekmurje, — čudovito razgiban alpski svet s Karavankami in Triglavom na čelu, ki pomeni simbol slovenstva, skrivnostni Kras z znanim in neznanim podzemeljskim svetom — Cerkljiško presihajoče jezero, svetovno znana Postojnska jama, Pivka jama itd., sončne Slovenske gorice z žlahtno vinsko trto v Prlekiji (Ptuj, Ormož, Jeruzalem, Središče ob Dravi), lahkotno razgibano dolenijsko gričevje in cviček, Bela Krajina, zibelka partizanstva in slovenske državnosti, Gorenjska z Blejskim in Bohinjskim jezerom in . . .

Zlepa bi ne bilo konca, ko bi se človek, ki je to našo malo domovino prehodil počez in po dolgem, hotel zaustaviti sredi poti, se vvesti in predahnuti ter se naučiti lepote, ki jih je bog s široko roko razsipal, ko ga je zaneslo nad naše kraje. Žal je imel tedaj že prazno vrečo ali luknjo v njej, da bi razen lepote padlo iz nje kaj več, kot je zapisal naš največji pisatelj Ivan Cankar, ki je prav tako kot večina Slovencev občutil in doživel mačehovski kruh tujine, saj je deset let preživel na avstrijskem Dunaju.

Nekdaj pretežno kmečko prebivalstvo Slovenije se je v zadnjih tridesetih letih v glavnem prelevilo v delavstvo in meščanstvo. Veliko je kmetov, ki z eno nogo žive doma na zemlji ob kravici in njivi žita ter krompirja, v resnici pa delajo v najbližji tovarni. Prenekateri izmed njih se je zato, da bi sina in hčer obdržal na domačiji in zemlji, odločil, da bo postal kmet-turist. Vzel je posojilo, si popravil ali obnovil hišo in zdaj sprejema goste na počitnice. Taki kmetje turisti so doma v Poljanski dolini nad Škofjo Loko, v okolici Tržiča, v Mozirju in Logarski dolini, okrog Slovenjgradca, na Štajerskem in Koroškem ter še kje.

Pri njih so na mizi domači ajdovi žganci, kislo mleko, domača salama, polnjeni in prekajeni želodec, ki ga poznajo predvsem v Savinjski dolini in na Notranjskem, krompir v oblicah z domačim maslom, ki ga je mati in gospodinja naredila z doma pomolženega in posnetega mleka. To je naš tako imenovani kmečki turizem, ki ga čez vse obrajtajo ljudje iz velikih mest na Nizozemskem, Nemškem,

Avstrijskem, pa tudi Francozi, Italijani in drugi tujci.

Naša mala domovnica je veliko dobrega ohranila, hkrati pa krenila tudi močno naprej. S prekmurske ravnine, tam iz Murske Sobote do morja in Kopra je samo tri do štiri ure dolg skok z avtomobilom, jutri pa bo ta pot še krajša, saj vsako leto dogradimo kos štiristezne avtomobilske ceste.

Medtem ko se na Kaninu in pod Triglavom na ledeniku sredi poletne pripeke dekleta in fantje smučajo, je samo dobrih sto kilometrov vstran, v Portorožu vse živo kopalcev iz vse Evrope in Amerike. Tu smo pravkar odprli hotelsko mestece Bernardin, v katerem takorekoč iz postelje lahko skočiš v vodo, stopiš na barko, jadnico ali hitri motorni čoln.

In vinske gorice: na Štajerskem, tam v Jeruzalemu je jeseni trgateg. Tam zori najboljše med najboljšimi vini, kar jih premoremo ne samo mi, temveč tudi vse vinski svet. To so šipon, rizling, ritoznojčan in druga plemenita bela vina, ki so dobila že številne zlate kolajne na domačih in tujih svetovnih vinskih sejmih. Prav zato ni slučaj, da je bila prav letos ob koncu avgusta v Ljubljani II. svetovna razstava in pokušnja vin ter konferenca mednarodnih vinskih strokovnjakov in trgovcev.

In sloviti dolenijski cviček, belokranjska žlahtna žametna črnina, vipavec iz Vipave, teran s sežanskega Krasa, merlot z Goriških brd!

Poskusite in verjeli boste! H kupici rujnega vinca, ki ga je samo sonce in zdravje, gresta v tek pršut ali prekajena svinjska krača, domači sir pa še kaj dobrega za pod zob.

Po kmetih in deželi nasploh, v domačih gostilnah na juho še zmeraj zakuhavajo čisto prave domače rezance (nudeljne), ki jih ne znajo pripraviti v nobeni tovarni.

Za Postojnsko jamo ste že prav gotovo slišali, če je še niste videli. Vsako leto jo obišče dober milijon ljudi z vseh koncev tega sveta.

Že vedo, zakaj pridejo. Z majhnim vlakom se zapeljete vanjo in že ste sredi razsvetljenih podzemskih dvoran in dvoranic, v katerih se blešče snežno beli kapniki, kamni, ki rastejo navzdol in navzgor. Tu je doma znamenita človeška ribica, ki ima domovinsko pravico samo pri nas in nikjer drugod na svetu. Vsak dan jo lahko vidite v ograjenem bazenu sredi jame, po kateri vas vodijo

ljudje, ki govorijo vse največje svetovne jezike.

Slovenija. Nedavno jo je iz veselja slikal ameriški satelit. Vso je zajel na eno samo sliko. Tako majhna je in tako velika. Zdi se kot en sam razbrazdan hrib, med katerim so zmeraj snežne bele lise, srebrni potočki in zeleni travniki — ravnine. Končuje se ob obali Jadranskega morja, ki se med morji najgloblje zajeda v evropsko celino. In na tem koščku zemeljske oble, ki ima najugodnejše podnebje, štiri letne čase, kristalno čist zrak in delovne ljudi, smo doma Slovenci. Malo nas je, toda povsod po svetu smo in zmeraj smo z eno nogo doma, tam kjer smo se rodili, tam kjer smo odgnali korenine, kjer smo spregovorili prvo besedo, mama, ki nas jo je naučila mati.

Prav gotovo je, da je skoraj vsak drugi Slovenec vsaj kdaj pa kdaj okusil tuj kruh in spoznal tujino — eni za krajši, drugi za daljši čas, toda redki so med nami, ki jih vse do poslednjega diha ne bi vleklo nazaj.

Zemlja človeka, ki se je rodil na njej, rada kliče in pokliče. Prisluhnite ji in slišali ter verjeli ji boste, zakaj korenine drevesa v tuji zemlji se rade prezgodaj posuše. In človek je največkrat kot drevo.

Z lepotami naše domovine je oplemenitena tudi naša ponudba — hoteli, gostišča, kampi idr., ki vsako leto privablja več in več domačih in tujih gostov. Za to skrbijo zlasti naša gostinska in turistična podjetja, ki pospešujejo razvoj turističnega prometa s kvalitetnimi gostinskimi in turističnimi storitvami, z organiziranjem raznih kulturnih in športnih prireditev ter z organizacijo izletov v bližnjo in daljno okolico. Vse te organizacije, združene v Gospodarsko zbornico Slovenije, vas vabijo, da obiščete našo lepo domovino ter spoznate tudi dosežke slovenskega turističnega gospodarstva.

Slika na naslovni strani:
Bled — eno od turističnih
središč Slovenije

Trade Fair and USS Parade Leave Great Imprint on Local Community

It was week and weekend that will be long remembered in the history of local American-Slovenes. The Ljubljana representation of some 130 from Slovenia, Yugoslavia with a most beautiful display at the Convention Center down-town, May 24—29 and the long holiday weekend that followed at Slovene Workmen's Home, the event co-sponsored by the United Slovenian Society.

Cleveland's major newspapers, radio and TV lauded the fine efforts of the Ljubljana delegation headed by Mayor Tone Kovic. One visit to the Convention Center would leave you feeling if it weren't for the Slovenian display, there probably wouldn't have been any show whatsoever. It every American-Slovene proud of his or her great ethnic background and heritage.

With the full blessing of the US State Department and based on an original »sister city« proclamation approved by the former President Eisenhower, Mayor Ralph Perk of Cleveland extended his »protocol of intent« in welcoming the Ljubljana group. Their was also graced by the visit of the Ambassador of Yugoslavia to the United States, Dimče Belovski, who is station at the Embassy in Washington.

Congressman John Blatnik who served his country for some 28 years as the representative from Minnesota attended two of the receptions which held during the week, one at Convention Center and the other at the Slovenian Workmen's Home. He said, »In the early years after the war, there

were those of us who thought it extremely important in the broad national interest of America barring any nationality or ethnic interest, that we keep on good relations with the people of Yugoslavia. I was one of those in the early days to encourage it and it was difficult but now it has proven to be true. Yugoslavia gave stability to that part of the world. The people there have given the stability necessary. Relationships between America and Yugoslavia are extremely favorable.« Blatnik served as Chief of the OOS Mission in Croatia and Slovenia during World War II and also has visited Yugoslavia on an official and unofficial basis many times since.

In addition to numerous downtown receptions, the Mayor of Euclid, Tony Sustarsic also spent one day with the Ljubljana Mayor showing him the fair City of Enclid and accorded him the Seal of the City.

The »Koroški Akademski Oktet« of Ljubljana was the official cultural group from the Trade Mission and performed before a capacity crown of 1,000 people at the specially constructed »Big Top Tent« at the 50th anniversary celebration of the Slovenian Workmen's Home in Collinwood. Ten other local cultural groups performed on the same stage.

In addition to the cultural program, the United Slovenian Society was proud to sponsor what has been described as greater Cleveland's greatest ethnic parade which saw a total crowd of some 10,000 people along the route and at Slovenian Home on Memorial Day. Former Astronaut and Senator John Glenn headed a long list of dignitaries who participated in the unprecedented 100-unit parade.

Winners of the parade awards were the Zarja Sin-

ging Society, Spartans SNPJ Lodge, and the St. Helen's Unicyclist of Newberry, Ohio. Runners-up were Slovene Women's Union Twirlettes, Zagreb Junior Tamburitzans, and SNPJ Circle 2.

It was a week and especially a Memorial Day that will forever be remembered since it did not rain on a parade day (May 31) that had a forecast of 100 % chance of precipitation and not a drop came down! Every one left the highly successful event that day saying that truly, »God must be Slovenian!«

Tony Petkovsek

Ljubljana and Cleveland Join Hands New Dimensions are Created

Slovenia's exhibits at the World Trade Show in Cleveland, Ohio during the week of May 24 thru 29, 1976 possessed the finest and largest display of marketable goods.

Wholesalers, dealers, retailers and visitors viewed the displays with amazement and stunning reality.

SLOVENIJALES and LESNINA drew the greatest amount of attention. Sturdy rockers swayed visitors convictions that expert workmanship and quality were exhibited in American colonial styled cupboards, dinettes and hutches as well as in contemporary, sectional wall cabinets.

METALKA's non-ferrous metals, iron and steel industrial equipment and household appliances bowed to the consumers interests. Automatic washers, dryers, portable refrigerators, deep freezers and hair dryers carried the »Gorenje« label.

EMO's enamelware had a colorful display of kitchen utensils, while ISKRA enterprise advertised infra-

stoves, telephones, electric drills and paging speakers. Infants carriages, strollers, bicycles and motorcycles were the products of TOMOS.

Mouth-blown, handcut crystal, industrial glassware, ceramics, wicker furniture, miniature train sets and several hundred books held the viewers interests.

Gospodarski Vestnik (Managers Herald) a Slovene economic review was distributed »no charge« at the Cleveland exhibition.

Interspersed with the fair's ostentation, Ljubljana's mayor Tone Kovič and General Manager of ABC Ljubljana, Lojze Skok hosted an afternoon buffet.

The exhibition at the Convention Center continued and Slovenia's GRAPHIC ART emphasized futuristic expressions. Creative imaginations bore the names of Lojze Spacal, Janez Bernik, Metka Krašovec, Karel Zelenko, France Mihelič, Marjan Pogačnik and Božidar Jakac.

Manufacturing firm KOTTEKS-TOBUS displayed pig-suede leather raincoats, shoes and ski boots.

ELAN (sporting goods) exhibit revealed cross-country racing, tracking, alpine, jumping and freestyle skis. POMURKA enterprise displayed ready-made meat and meat products, milk and egg products, mineral waters, wines and champagnes.

LJUBLJANSKA BANKA offered complete banking services and information regarding establishment of commercial relations between Cleveland and Ljubljana.

Sister Cities friendship and participation in the World Trade Show during May 24 thru 29, 1976 created new outlets for commercial, cultural, artistic, academic and scientific interchange and association.

Jo Mišič

Culture and Philanthropy

Cleveland's Slovenian National Home on East 80th benefited from Newburg-born vocalist Edvard Kenik, June Price and Dolores Mihelich. The trio donated the net proceeds of their May 16, 1976 concert to the repairs and maintenance of Cleveland's southside edifice. It was one of many such philanthropic endeavors the popular singers extend to Cleveland's Slovenian community.

The vocalists are members of Cleveland's Glasbena Matica and the United Slovenian Society.

June Labitt-Price joined Glasbena Matica in 1940. By 1946 Edward Kenik joined the organization and for 25 years Price and Kenik assumed leading concert and opera assignments. In 1953 Dolores Paik-Mihelich joined Glasbena Matica and in 1966 she to-

ured Slovenia during Glasbena Matica's ten concert performances. »My solo assignment consisted of singing only four measures of musical notes during the two week concert tour,« humorously admits Dolores.

The tide turned quickly when Dolores reached home and Frankie Yankovic heard the Price-Mihelich duo in a Glasbena Matica autumn concert.

Television appearances, private concerts, phonograph recordings and the numerous Cleveland Slovenian functions began to dominate their time.

They now join Edward Kenik in presenting enjoyable concert performances to their listeners.

The trio performed in concert during Chilsholm, Minnesota's Bi-Centennial Celebration on Independence Day, July 4, 1976.

Jo Mišič

Edward Kenik

June Price and Dolores Mihelich

Happy Birthday U.S.A. and Slovenian Workmen's Home

Waterloo Beach Float

In the lands of the Western Reserve one hundred thousand Americans of Slovenian descent celebrate the their two-hundred year old Republic.

United Slovenian Society sponsored the bi-centennial parade incorporating the

Slovenian Workmen's Home fiftieth anniversary celebration on Memorial Day, May 31, 1976.

John Glenn, the first United States astronaut to orbit the earth led the parade while one hundred marching and mobile units followed the famous Ohioan and present United States senator thru Cleveland's Collinwood, lake shore area.

The ethnic participants and on-lookers bear a laborious ancestry who began to form their own cultural and social groups upon arrival in northeast Ohio at the beginning of the twentieth century.

The clannish immigrants began preparing for a Slovenian hall as early as 1914. In 1920 fraternal lodges organized the Waterloo Club, then the Women's Auxiliary, singing society »Jadran« and dramatic society »Anton Verovšek« joined

Julian Centa portrays Betsy Ross — maker of first American flag. Josephine Yakos looks on

Bi-Centennial celebrations Spartan members — Joe and Joyce Plemel

walked away with honorable awards.

The peoples of the Connecticut owned land referred to as the »Western Reserve« yielded to a campaigning United States presidential candidate, Morris Udall, as his entourage of reporters, cameramen and plainclothes men encircled the reviewing stand. As the »Liberty Bell« float passed by, the on-lookers remembered their Republic meant freedom for all!

*Jo Mišič
Newbury, Ohio*

Once Upon a Time

S. N. P. J. Spartans previewed U. S. A. 's bi-centennial year at their sixth Starlight Ball on November 22, 1975.

In the lobby of the Slovenian National Home on St. Clair Avenue, Betsy Ross (1752—1836) maker of the first American flag welcomed the diners. Thirteen stripes and thirteen stars symbolized the thirteen colonies joining the union of states on July 4, 1776.

A fifteen-foot tall, animated Uncle Sam drew viewers attention to the five players and two drummers »Spirit of '76« stage curtain.

Spartans wore homemade colonial apparel and cordvox music accompanied the American sing-along.

Ann Opeka, president and mistress of ceremonies, was repeatedly informed by the guests, »we wouldn't trade this celebration for anything else!«

the cultural group and on May 31, 1926 ground breaking was effected. The gregarious Collinwood Slovenes had attained their goal.

To honor the duo-celebra-

tion, from Ohio's eastern vineyards and Lake Erie's parallel came the Slovenian Grape Jamboree Folk Dancers of Geneva, Ohio. The American-Slovene Club musicians of Fairport Harbor donned their diatonic accordions and serenaded their way into the outdoor tent erected alongside the celebrated auditorium.

Two days earlier the founders of Slovenian Workmen's Home were honored during a banquet while two thousand viewers listened to a cultural program staged in the canopied shelter.

Singing society »Zarja« and S. N. P. J »Spartans« mobile decorations received first place awards and from Newbury, Ohio, St. Helen's Unicyclists wheeled the pedestrian award.

S. N. P. J. Circle #2 children's mobile unit and the Slovenian Women's Union »Twirlettes« as well as the Zagreb Junior Tamburitizens

Singing Society »Jadran« Float

Jo Mišič

With the Miha Dovžan ensemble around the USA and Canada

„We Slovenes are Number 1“

All those who took part in the five-week tour of the Miha Dovžan Ensemble with the "Zvonček" quartet and the actor Janez Hočvar among our fellow-countrymen in Canada and the United States will long remember those days. I can claim this to be true not only because the majority were meeting the New World for the first time, but also because of the very warm welcome we received, wherever we went. In Canada the bulk of our emigrants belong to those who emigrated after the war because of the poor economic climate; these people are well-acquainted with popular entertainment music, so for some the visit of our ensemble was almost an everyday thing. In the USA, on the other hand, there are fewer such tours, and as well as this the Dovžan ensemble's tour was organized to be a part of the celebrations of the 200th anniversary of American independence and in aid of the Slovene daily paper "Prosveta". The organizers in both the two countries took a great deal of trouble to make the tour successful: in Canada the organizers were the Canadian Slovene Group for Cultural Exchanges, which has its head-quarters at Mississauga near Toronto, and in the USA the Slovene National Benefit Society (SNPJ) and its Federation. We certainly owe our thanks to them for making the tour so much of a success.

The tour of the Miha Dovžan Ensemble around the North American continent, which the two of us from "Slovenska izseljenska Matica", Jože Hartman and Jože Prešeren, accompanied,

started in Canada, then toured round the USA and finally returned again to Canada, where it had its last concert on May 23rd. So that readers will be able to create for themselves as complete a picture of this tour as possible, and at the same time learn some interesting facts about Slovenes living in different places, I am going to describe the journey in the same order as our concerts took place. Of course this won't be the last article to be published in Rodna gruda about the trip, but in this number there is only limited room, so that only the most essential data will be given.

London, Ontario, April 23rd — All those who have ever appeared on the stage know what stage fright is. So especially before this first concert our lads certainly felt it. Of course it all disappeared after the first song, after their first contacts with the concert-visitors, who gave us such a nice reception. In this town the event had been arranged by the Slovene Cultural and Social Society, whose president is Jože Razpotnik, our fellow-countryman from Moravče; we were very glad to meet all our other fellow-countrymen, with the society's committee-members and with all those who love everything that is Slovene. I was most pleased to meet my fellow-countryman Frank Jemec, who had come to our concert all the way from far-off Seattle, Washington, and I got acquainted with the young, successful construction engineer Benko and many others.

Hamilton, Ontario, April 24th — The concert here with dancing was organized by the Planica Section of the Slovene Support Association Bled. This is without doubt the most active section of the association, which goes to the credit of its committee-members.

The present committee is headed by president Frank Stadler; the secretary is Edi Kodarin, the treasurer Jože Kuzmič, and Lojze Jelovčan is in charge of the minutes of the meetings. At this event the great respect in which the present vice-president of the section, Janez Hočvar, is held was evident. Much is owed to him for the successful development of this Slovene settlement. In the future we shall still have much to tell about the work of this section, about their farm, and about the building of a new home for the society.

Toronto, Ontario, April 25th — The concert at Toronto was the first real concert on the tour. All the characteristics and the quality of the ensemble appeared. There were over 500 enthusiastic Visitors, many with tears coming to their eyes as the Ensemble with the vocal quartet carried out its program. The audience was most enlivened by the performance of the actor Janez Hočvar. Among the visitors to the concert we met many of the leading society workers of almost all the Slovene societies in the city with its environs.

St. Catherines, Ontario, April 30th — It was a Friday, a working-day, which particularly in this farming region lasts late into the evening, but the concert-hall was full here, too. I was glad to see that among those who had come to listen to our ensemble there were a lot of our older fellow-countrymen, farmers who have been living in these parts since before the war. The event was organized by our fellow-countryman Frank Kukovica on behalf of the section of the Bled Association; of course he was helped by others of our fellow-countrymen and by some members of the Lipa Park Society. We had a nice reception among the

"Niagara Slovenes", too. *Toronto, Ontario, May 1st* — The First of May Dance had plenty of visitors even though almost all the other Slovene societies had events organized on account of the good weather. The zither is a homey, intimate musical instrument, and the ensemble showed that they knew how to liven up the visitors with nice dance-tunes.

Windsor, Ontario, May 2nd — At Windsor there live about 250 Slovene Families, and there is the Slovene club "Zvon", which has its own concert-hall. The Sunday afternoon concert was organized by a group of our fellow-countrymen led by Ivan Petrič. The concert was very well prepared and the Ukraine hall was filled to the last seat. There were a lot of visitors from neighbouring Detroit. An excellent homely feast had been organised for the ensemble and those accompanying it at the home of our fellow-countryman Petrič.

West Allis, Wisc., May 5th — At Milwaukee Airport a hearty welcome had been prepared for us by our American part of the tour. The concert at West Allis was a real surprise for us, as we hadn't expected so many people (there were over 800) and such a good response among the listeners, many of whom weren't able to understand the Slovene words, but who quickly caught the sense of this pleasant music. For the successful organization of our stay in West Allis we must thank many of our fellow-countrymen there, among whom I must specially mention Fanny Smole, Gene Schweiger, and Frances Debelak.

Chicago, Ill., May 7th — At the "capital" of the Slovene National Benefit Society a specially hearty welcome and a banquet had been laid on for us. We had a look over the administra-

tion building, and talked to several members of the chief committee and of course with its president Frank Groser. The Slovene center was almost a second home for us. The two concerts at the Morton College hall were a big success. Happy moving meetings everywhere — Progressive Slovene Women Angela Zajc, Frances Vider and others, and nationally-conscious cosiety-runners Michael Chandek, Mr. and Mrs. Rak and others. The chairman of the committee which had organized our reception in Chicago was Jože Culkar.

Cleveland, Ohio, May 8th an 9th — “You’ll see how nice it will be only when you reach Cleveland!” someone had promised us in Chicago. It really was nice. The two concerts — at the Slovene Workers’ Home at Colinwood and at the Slovene National Home at St. Clair — were livened up by full audiences, who just didn’t want to go home. Two full pages of this magazine would be needed to describe all the encounters we made in Cleveland, anyway I must at least mention the leadrs of the committee Doris Sadar and Jennie Zaman, who, together with other fellow-workers, drivers and others, made sure that everything was on the highest level.

Barberton, Ohio, May 11th — Although it was a workingday the Barbeton Slovene Center was filled to the last corner. Here is the head-quarters of the “Domovina” Circle of the SPNJ. Our fellow-countryman Frank Lauter, the well-known musician Frank Spetich and others contributed a great deal towards the organizing of the concert here. *Strabane, Pa., May 12th* — The concert at the SNPJ hall at Strabane, where there lives a small but nationally-conscious group of

Slovenes, was a big success, too. The local organizers had made really big efforts. There were present many of our fellow-countrymen from Pittsburgh and from other places in Pennsylvania. The next day there was a big banquet at the Slovene Home in Pittsburgh, where we had a nice homely talk with many of our fellow-countrymen.

Irwin, Pa., May 14th — The organizers, who were led by Joe Jereb and Bobby Zgonc, the President and Vice-President of the Westmoreland Federation of SNPJ, made sure that our stay in their town world be as pleasant and, at the concert, as successful as possible. Of course thanks for making the visit such a success are due to many other society workers, apart from those mentioned.

Johnstown, Pa., May 15th — The “This is It” Club was almost split apart by the masses of visitors, who crowded into the hall. After a short concert program there followed a dance, which livened everybody up. We were very pleased to meet our fellow-countrymen, who had come to this concert from some quite far-away places — from New York (Joe Pavlič) from West Virginia (Louisa Manekoch) and others.

Ennon Valley, Pa., May 16th — The last concert on the American part of the tour marked a point of farewell after a successful trip. The Slovene National Benefit Society can be proud of this beautiful and broad-spread resort, which offers shelter in the Summer to its members. There’s always plenty of entertainment in the hall. On this Sunday it was offered by Dovžan’s ensemble, among others. Miha Dovžan gave the bunch of flowers, which the organizers had given him, everytime back to someone in the hall, and everytime he chose right —

at the Campsite it was Jennie Bole from Cheswick who happily received it. A total of 8000 people had listened to the ensemble in the USA.

Kitchener, Ontario, May 21st — Here there lives a small, young Slovene group, which is very hard-working, the proof of which can be seen in their nicley-arranged Home. The concert with its dance got everybody in the hall going well. Thanks are due to all the members of the society’s committee, special mention must be made of hard-working Franc Čelan.

Toronto, on board the ship “Jadran”, May 22nd — Dovžan’s ensemble had the honour of providing the musical opening of the recently re-equipped ship, the “Jadran”, which had been bought and suitably altered by our feloww-countryman John Letnik. Slovenes in Toronto are rightly proud of him, as he has acquired a considerable reputation in the city for his business-like manner, his hard work and the quality of the “Captain John’s” Restaurant. The evening on board the ship was something special for all those present.

Hamilton, Ontario, May 23nd — The picnic at the Bled Farm formed a very nice conclusion to the tour, where we had to say goodbye to many new friends, but also met here for the first time many others. We were glad everytime we were able to make someone specially happy with some nice “domača” music.

The above is just a short, maybe the shortest possible, diary of our trip, where only the places where concerts were held have been mentioned. I know that I shall have to face the annoyance of those who haven’t been mentioned specially here, but who did a lot to contribute to the success of the tour, but there’s too little

room to mention everybody. Somebody whom I must specially mention is John Fabec, the vice-president of SPNJ, who led us and took care of us in the United States. At the end of our conterts he said so nicely “Good things are coming in little packages... We Slovenes are No. 1 and never No. 2. Aren’t you happy to be Slovenes?” I can still hear these little extracts of his short speech. For your work and your patience with us, John, thank you very much!

Each of our Canadians is a soul for himself. I was sorry when I saw how much some of them had sacrificed for us. They drove us around, looked after the fixing-up of loudspeakers, and had us to stay with them. I must at least mention those families with whom we stayed a full three weeks: Hlad, Štefančič, Stegu, Šajn, Mihalj, Curk, Fister and Vršič. In short I can only say that the Canadian-Slovene group with all its members is really something special.

Jože Prešeren

Emigrant’s Picnic 1976

“When I was looking at pictures of Slovenia I asked my mother why we went to America at all; she said that there were fourteen children in the house and there wasn’t room for everybody. That’s why they went to America.” This is what the American emigrant Raymond Podboy, aged 52, from Waukegan in the state of Illinois told me at the Škofja Loka Emigrants’ Picnic. You could call him a typical American, as he was born in the New World. “My father came from Planina near Rakek,” he told me “and my mother from Brezovica. Now I’ve come for the first time to see these places. I like it very much. I would just stay here. I specially like the way

that people are so kind, so open everywhere you feel that people are on good terms with one another. That's different from America." Raymond Podboy speaks Slovene fluently, thanks to his parents and to the Slovene society to which he often goes. For two years now he has been a member of the Slovene Harmonica Club in Chicago, which has an ensemble of players of harmonicas on the "buttons". "I'm very proud I'm a Slovene. Now, when I've seen all this, I'll probably be coming every year," confirmed a cheerful Raymond Podboy.

The annual Emigrants' Picnic, which was held already for the ninth time in a row at the pleasant town of Škofja Loka, and is the twenty-first picnic of this kind to be held, has become a real gathering-place for our fellow-countrymen living in all parts of the world. This year too, we met there groups and individuals from the United States, from Australia, Argentina, Canada, France, West Germany, Switzerland, Sweden, Holland, Belgium, that is to say from all those countries where our fellow-countrymen live. The organizers, Slovenska izseljenska matica and the Škofja Loka Commune's Assembly, and the sponsor, the republic's Committee of the Socialist Alliance of Working People, made big efforts, this time as well, to make this year's meeting a real reflection of the links between our fellow-countrymen living throughout the world and their homeland.

In his speech Drago Seliger, the President of Slovenska izseljenska matica, congratulated his American fellow-countrymen on the occasion of their jubilee, the bicentenary of the Declaration of Independence, and the representative of the sponsor, the president of the League

*To the Picnic
(Photo: S. Busič)*

of Socialist Youth of Slovenia, Ljubo Jasnič stressed the importance of the work which has been carried out by Slovenska izseljenska matica among emigrants over the past 25 years. On behalf of the local people Ciril Jelovšek and the president of the Škofja Loka Commune's Assembly Tone Polajnar expressed their wishes of welcome to their gathered fellow-countrymen. As part of the picnic there was a comradesly meeting of veteran fighters and activists from Škofja Loka who had taken part in the National Liberation War. They presented themselves to the thousands of gathered visitors with the banners of famous partizan units. Among the respected guests at the Picnic were dr. Marjan Breclj, the president of the Assembly of S. R. Slovenia, and Marjan Osolnik, the Republic's Secretary for International Cooperation.

Two folklore groups of the Slovene society "Bled" from Essen took part in the cultural program, as also did the popular entertainment ensembles: Alpe-Adria from München, Plesničar from Australia, the Veseli Alpinci from Canada, and Markič-Žagar and Hank Magayne from the United States.

"I'm happy. This is something special. You can't express it with words" said Ivan Curk from Vrhpolje near Vipava, who has been living in Canada for the past 25 years. "Every nationally-conscious Slovene should take part in this picnic at least once in order to convince himself as to what relation our homeland has to us, who live abroad." Ivan Curk had come to his homeland this time for nine weeks and he says that he's now getting everything fixed for a permanent return to his homeland.

Among the visitors to the picnic we met, among others, Marisa Ličan, a teacher, who teaches our children in Sydney, Australia. It seems to me as if the picnic is a republic to itself, where Slovenes from all over the world have got together in

friendship. We want to make the most of every minute, so that we'll be able to retain in our memories as much as possible. Irena and Anton Poje from Jeanne d'Arc in France were sorry not to be able to see more of their fellow-countrymen from France at the picnic. Many people take their holidays in August. "Everything's unique," they told me. "For us it was something special to see the meeting of veteran fighters, who showed us their wonderful banners." During the afternoon part of the Cultural Program we also saw the ceremonial handing over of cheques, the money for which our fellow-countrymen all round the world had collected for those hit by the earthquake in Posočje. The president of the Slovene society "Triglav" in Sydney, Emil Kuvovec handed over to the representative of the Red Cross of Slovenia a cheque for 4911.20 American Dollars, in which the contribution from the school there came to 408.— Australian Dollars. The president of the Slovene Society "Sydney", Vinko Ovijač handed over a cheque for 993.74 pounds

sterling, the representative of the "Mavrica" ensemble from Australia handed over a cheque for 199.78 pounds sterling, the representative of the Canadian-Slovene group for Cultural Exchanges from Toronto handed over a cheque for 200 Canadian Dollars, and the representative of the Slovene society "Bled" from Essen in West Germany handed over, as the society's contribution, 500 Deutsche marks in cash. Solidarity towards our fellow-countrymen has therefore reached far outside the boundaries of Yugoslavia. And maybe it's a Slovene speciality, that we know how to combine the pleasant with the useful.

Jože Prešeren

Fifty Years at Yugoslav Radio and Twenty Years of Television

On May 15th it was fifty years ago that the first Yugoslav radio broadcast was made from Zagreb. So on this occasion the Radiotelevision workers of Yugoslavia celebrated. Two years later the first words in Slovene could be heard on the air. That was on September 1st, 1928 when Radio Ljubljana was born. Pioneer Slovene radiomen still remember that for the first broadcasts they had no electrical gramophone plug, so they just directed the horn of a ordinary gramophone towards the microphone. Listeners were of course as pleased as they could be with such reproduction. There were able to listen to concerts, lectures and broadcasts from the Ljubljana Opera-House. Of course all broadcasts were live. In 1929, in the second number of the magazine "Radio Ljubljana", it was already reported that the broadcasts of the two and a

half kilowatt transmitter could on the whole be heard well all over Slovenia. There were also reports that they could be heard elsewhere, from Vienna, from Germany, from Czechoslovakia and Subcarpathian Russia, from Holland and France... The furthest-away listener was even in North America. And so the path of Slovene radio continued, right up until the Second World War. Radio Ljubljana then had to start serving the occupiers, but illegal Ljubljana proudly boycotted these broadcasts. Already in November 1941 the Radio-Program of the Liberation Front, "Kričac", which was set up by the Central Committee of the Communist Party of Slovenia, started to make broadcasts. Everyday it transmitted from a different place, from a different flat in Ljubljana, so that the occupiers just couldn't discover the daring illegal fighters' radio-station. By April 1942 it had already moved to and from at least 23 improvised studios. In the spring of 1944 Kričac's successor, the Radio-Program of the Liberation Front ("ROF"), started to make transmissions from liberated Bela Krajina. After the liberation the chief Slovene radio-station in Ljubljana was joined by radio-stations in Koper, Maribor and Murska Sobota and quite a lot of other local radio-stations. In 1956 we were able to watch the first Yugoslav television broadcasts. According to the latest data there are approximately 550,000 radio receivers registered in SR Slovenia and something less than 400,000 television receivers. The 50-year anniversary of Yugoslav Radio-Television was celebrated in Zagreb with a special program. Apart from the heads of our republics and autonomous provinces and representatives of the Yugoslav radio-

television centres, there were also present representatives of twenty among the radiofusion organizations of Europe, Asia, Africa and America. The President of the Republic, Comrade Tito, presented Yugoslav Radiotelevision and Radiotelevision Zagreb with awards for special services in the organization of program cooperation and for an important contribution towards the strengthening of brotherhood and unity between our nations and nationalities. On this important anniversary of the occasion when the first radiostation started to operate in Yugoslavia, and that was only forty years after the foundation of the first such establishment in the world, he also sent a letter of greetings to the Administrative Committee of Yugoslav Radiotelevision. In it he wrote, among other things: "Thanks to the efforts of the social community there is now a strong radiofusion network in our country with radio and television centres in all our republics and provinces. Now every citizen of Yugoslavia can regularly listen to some radio programs, and every family in our country will be able to watch television programs. With such achievements we can be really satisfied."

Pavle Jakopič

Festival for Singing-Groups at Šentvid pri Stični

At the start of July about twenty thousand people took part in the Sunday concluding ceremony of the traditional Singing-Groups Camp, which was held already for the seventh time at Šentvid pri Stični and at which the sponsor of this year's camp, Stane Dolanc, gave a speech. The school hall, which had to provide room for over 800 people only on the Sun-

day, was full right up, and echoed to the sounds of Slovene songs, as 14 singing-groups from all over Slovenia, four just from Šentvid itself, and four groups from outside Yugoslavia made their performances. The groups from outside Yugoslavia were from Doberdob and Števerjan in Italy, from Zgornji Senik in Hungary, and the Koroško group from Šentjakob v Rožu.

The events were going on all week, and the camp joined in the celebration of the hundredth anniversary of Ivan Cankar's birth. A monument to Cankar was unveiled on the Šentvid market-place; the figures represent Bailiff Jernej and Cankar's mother with a cup of coffee. Here, therefore, are three symbols from Cankar's works, which have been sculpted by the expert Peter Jovanović, of whose works there are enough in Šentvid for a small gallery. The opening of a children's day-care centre and the restoration of the Cultural Home showed that Šentvid does not live only for the seven days when the cultural week takes place and the singing-groups gather for their camp here, but that Šentvid pri Stični is a village which is joining in ever more actively with cultural life throughout the whole year.

The festival reached its climax on Sunday. Already early in the morning the 86 singing-groups started to make their performances in the school hall and in the renewed Cultural Home. They had come from Ravne and Murska Sobota, from Jesenice, Trbovlje and Črnomelj, from Tolmin, from Rijeka. Every singing group sang two songs, until, in the afternoon at the great people's meeting, all 3300 singers joined together in one big chorus of workers, farmers, educated people and students. Song brought out and

Ljubljana. Donaciones para los habitantes de Tolmin. Después del terremoto comenzaron a llegar donaciones desde todas partes del mundo.

Muchas de las personas que nos enviaron dinero nos han manifestado que no quieren que se las nombre en la revista. Este es un gesto de altruismo y sencillez loable del más grande de los aplausos.

Nuestra redacción comprende este gesto y trata de agradecer por intermedio de este pequeño artículo a todos los que de una u otra manera hayan mandado sus donaciones.

Durante la celebración del 4 de julio, Día del combatiente y picnic de los emigrados eslovenos por el mundo, nos entregaron en el palco de recepción varios cheques-donación. Aprovechando la presencia del representante de la Cruz Roja Eslovena entregamos a éste, por intermedio del Presidente de la S-I-M (Matica eslovena), varias de las donaciones que hicieran en su oportunidad diversas organizaciones y clubes eslovenos que tienen sus sedes en el extranjero. Entre ellos mencionaremos las donaciones que se entregaron en este picnic. El presidente del Club Triglav y todas sus sucursales de Sydney recolectaron 4.911,20 USA dólar. En esta suma están incluidos los 447 dólar que recolectaron los alumnos de la escuela Yugoslavia, quienes expresaron que el deseo más grande de todos era que se emplease esta suma para la ayuda directa de cualquiera de las escuelas que hayan sufrido averías. Además expresaron un deseo especial: que la escuela que reciba esta ayuda sea apadrinada por ellos. Es así que una vez que se hagan las obras de reconstrucción entonces puedan hacer intercambios entre ambas. Después de ver las escuelas se deci-

dió que esta ayuda recaiga en la escuela primaria Peter Skalar de la localidad de Bovec—Čezsoča. Los alumnos de la escuela Yugoslavia tendrán así en sus compañeros eslovenos un agradecimiento merecido. Además se agrandan así los lazos de amistad entre los pueblos hermanos.

Además se recibió la ayuda del Club Esloveno de Sydney, cheque por un valor de 993,74 f. i., el representante del conjunto orquestal Mavrica de Australia entregó un cheque por el valor de 119,78 f. i. El representante de la Comisión Eslovenocanadiense de cultura e intercambio cultural de Toronto entregó también un cheque por el valor de 200 dólar can. y el representante del Club Esloveno Bled de Essen, Alemania, 500 DM. A todos los que nos ayudaron y siguen ayudando infinitas GRACIAS!

Škofja Loka. El domingo 4 de julio tuvo lugar en el castillo de Škofja Loka el ya conocido y memorial picnic de los emigrados eslovenos por el mundo. En horas de la mañana ya se hicieron presentes en grandes cantidades las carrozas engalonadas con flores y banderas. Los habitantes del lugar y organizaciones culturales de la zona recibieron a los primeros invitados al picnic con hermosos trajes tradicionales del folklore esloveno. A la entrada de la que fuera en la edad media la puerta principal de subida al castillo, esperaban a los emigrados con flores y regalos. Las damas colocaban a los invitados claveles y ramitos con flores en el pecho de los mismos. Las notas musicales que arrancaban de los acordeones campesinos y de las gargantas de los cantores, llenaron las laderas del monte que rodea el castillo y las calles linderas. El día amaneció de fiesta con un sol esplén-

dido. Este año fue uno de los picnics que mejor fue festejado. Los conjuntos de trajes típicos fueron interesantes no sólo por su número sino también por su colorido y aire tradicional que otorgaron a la fiesta toda.

En una misma fecha y en el mismo día se festejaban varias cosas. En primer lugar el Día del Combatiente, luego el encuentro número 21 de los picnics del emigrante! Después de las consabidas palabras de bienvenida, bailes y números artísticos, tuvieron lugar las actuaciones de conjuntos eslovenos que tienen sus sedes en el extranjero. Así debutaron los clubes de Alemania, Australia, América del Norte y otros. Después de las actuaciones se organizó un baile popular que duró hasta las 4 de la mañana del día siguiente.

Durante el picnic pudimos ver cosas interesantes. Por ejemplo digna de felicitar es la organización de los pequeños puestos de comida y bebida. Luego la idea de todos los picnics, el asar bueyes, cerdos y corderos al aire libre frente a los concurrentes. La gran calidad y cantidad de carnes y bebidas hicieron que los asistentes al picnic no sufrieran de hambre o de sed.

Una de las personas que más hicieron hablar fue la presencia del más anciano de los emigrados aún vivos que todos los años viene desde Holanda, este es el Sr. Franc Belina de 93 años de edad! Cuando saludó al público asistente expresó: »Querido hogar, para quien lo tiene«, el año entrante vendré de nuevo a esta hermosa patria, a esta hermosa tierra eslovena, a esta gran Yugoslavia...

Muchos de los emigrantes que asistieron eran de América del Norte, y no sólo ellos, pero con los mismos asistieron ya la segunda y tercera generación de eslo-

venos nacidos en USA. Muchos de ellos ya no hablan el idioma materno, pero interesante es el caso de que todos conocen y saben la letra de nuestras canciones. Como en el mismo día festejaban el 4 de julio les felicitamos también a ellos en su día.

Interesante fue el ver emigrados de Bélgica, Francia, Alemania, Holanda, EE-UU y Argentina. Para el año venidero nos prometieron su asistencia varios clubes de Sud-América y América Central en donde viven muchos de nuestros emigrados.

Sin alarde de ninguna especie pensamos que es éste picnic único en el mundo entero. Pues reuniones de este tipo donde concurren de a 10.000 personas en un sólo lugar no conocemos!

Esta manifestación al aire libre es conocida por toda Europa, América y Australia. Como ya es tradicional y conocido, las autoridades eslovenas propician este picnic que después de 21 años de actuación dentro de la vida cultural y social de Eslovenia ha llegado a ser propuesto para ser premiado por las autoridades nacionales como la manifestación más típica de la serie de fiestas del emigrante.

Kamnik. Stari Grad pri Kamniku.

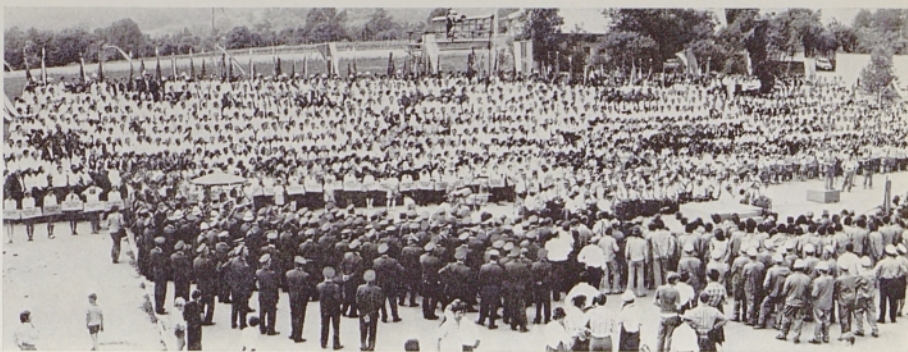
Ya que estamos de picnic en picnic debemos también felicitar a la Comisión de cultura de la sucursal de la SIM en Kamnik. Esta ciudad eslovena, una de las más progresistas de los alrededores de Ljubljana, alberga una serie de edificios y museos que son dignos de visitarse.

Mogočen tabor pevskih zborov

»Zamisel o gojitvi slovenske narodne pesmi v okviru vašega vsakoletnega tabora pevskih zborov je vredna vsega priznanja. Prav tako je vredno vse pohvale dejstvo, da dobiva naša domača pesem, pa naj bo narodna, umetna ali borbena, vse večjo veljavo v našem življenju, s čimer pa nočem reči, da ne bi bilo potrebno stremeti še k boljšim uspehom,« je dejal okrog tri tisoč tristo pevcem in pevkam, nekaj deset zborovodjem ter okrog petnajst tisoč obiskovalcem zaključka VII. kulturnega tedna v Šentvidu pri Stični ter VII. tabora pevskih zborov, pokrovitelj tabora, sekretar izvršnega biroja predsedstva CK ZKJ, Stane Dolanc.

Že 26. junija se je pričel letošnji VII. kulturni teden v Šentvidu, posvečen 100-letnici rojstva Ivana Cankarja. Tako kot vsa leta do sedaj, je dokazal, da je to gospodarsko-politično-športno-kulturna manifestacija, ki vsestransko bogati vzorno urejen kraj z okrog tisoč prebivalci, ter iz leta v leto bolj razpreda svoje niti po slovenski deželi pa tudi preko njenih meja.

Letos je Šentvid bogatejši za dve dobrini: otroški vrtec ter še eno mojstrovino kiparja samouka Petra Jovano-

Tri tisoč tristo pevcem in pevk je zapelo na letošnjem sedmem pevskem taboru v Šentvidu pri Stični

viča. Prvi bo nudil zatočišče okrog 80 otrokom, na drugi pa lahko v okrog štiri stoletja starem hrastu iz krakovskega pragozda spoznamo like iz treh Cankarjevih del: Hlapca Jerneja, Martina Kačurja ter Na klanecu.

Bogatejši je tudi za spoznanje, da se 3. in 4. julija radi vsipljejo na njegove uličice pevci in pevke, od onih, ki so dobro ušli mutaciji, do tistih, ki jim glas že rahlo podrhteva. Iz leta v leto

jih je več. Letos se jih je zbralo okrog tri tisoč tristo in zapelo nad tristo pesmi. Organizatorja ne veseli le vse večji številčni odziv, temveč predvsem spoznanje, da pojejo zbori vsako leto ubraneje, tudi vse bolj zahtevne pesmi. Množičnost in kakovost, ne tekmovanje in izločevanje, pa sta glavni vabi šentvidskega tabora za slovenski pevski živelj.

S. J.

*Bovec
(Foto:
Božo Premrl)*

V centru Triglavskega narodnega parka pri Sedmerih jezerih. V ozadju spotegnjen greben Lepega špičja (Foto: Ančka Tomšič)

